

TARİK DURSUN K.'YA VEDA

Yazar, şair, gazeteci ve sinemacıydı
11 Ağustos 2015 salı günü veda etti,
çok sevdiği İzmir'e.

VECİHİ HÜRKUŞ HAVACILIKTA DESTAN YAZDI

Kurtuluş Savaşının uçan
ilk ve son pilotu oydu.
Nice pilotlar yetiştirdi.

İZMİR'DEN BİR 'KARA KOYUN' GEÇTİ

Uruguay eski Devlet Başkanı Jose
Mujica, nam-ı diğer Pepe,
İzmir'e konuk oldu.

1922 İZMİR YANGINI...

Uluslararası belgeler ve tarihi gerçekler
ışığında... 93 yıldır konuşuluyor...

Le 19. F.P.O. le 12/9/22
Affaires étrangères
M. S. Guiffroy
M. S. Guiffroy

KNK

KNK KIŞ 2016/26

KONAK BELEDİYESİ ADINA SAHİBİ

Sema PEKDAŞ
Konak Belediye Başkanı

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Işık TEOMAN
(Sorumlu Yazışleri Müdür)

YAYIN DANIŞMANLARI

Ozan YAYMAN - Fırat SOYLU

KNK GÖRSEL

Reha ALAN

KÜLTÜR SANAT

M. Salim ÇETİN

HALKLA İLİŞKİLER

Nursel ÇIKLA

KATKIDA BULUNANLAR

Fatih ABACIOĞLU - Gökhan AKÇURA
Yaşar AKSOY - Tufan ATAKİŞİ
Orhan BEŞİKÇİ - Muzaffer CELLEK
Hürol DAĞDELEN - Lütfü DAĞTAŞ
Tufan ERBARIŞTIRAN - Saadet ERCİYAS
Mehmet ERDÜL - Gürkan ERTAÇ
Tayfur GÖÇMENOĞLU - Ahmet GÜREL
Nalan KOLAĞASI İMRE - Selda İNCE
Sonay KAPLAN - Hakan KOCAHAL
Sancar MARUFLU - Metin ÖZER
Neslihan PERŞEMBE-İlhan PINAR
Umur SÖNMEZDAĞ-Elif AYDOĞDU TAN
Engin TATLIBAL-Ayşe TEOMAN
Atilla ÖZDEMİR-Tayyar ÖZDEMİR
Aygül UÇAR-Hüda ÜLKER
Osman ÜLKÜ-Hanzade ÜNUZ
Yaşar ÜRÜK-Mazlum VESEK
Alper YAĞLIDERE-Burcu YAPRAK
Ahmet Engin YAVUZ

GRAFİK

Murat DİRLİK

BASKI TARİHİ

OCAK 2016

YÖNETİM YERİ

İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:6
Basmene/İZMİR

Tel: +90 (232) 484 53 00

İnternet: www.konak.bel.tr

BASILDIĞI YER:

İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.

Tel: +90 (212) 454 30 00

*Yayımlanan yazıların
sorumluluğu yazarlara aittir.*

Akinci Mahallesi 945 Sokak No: 15 **Fotoğraf:** Atilla ÖZDEMİR

Merhaba,

26'nci KNK/KİŞ sayımızla yedinci yılımıza girdik ve bu arada bir de yabancı konuklarımıza armağan edilmek üzere İngilizce SPECIAL/2016 özel dergi hazırladık.

Bu sayıda neler var? Usta gazeteci ve yazar Uluslararası İzmir Araştırmaları Merkezi Yönetmeni Yaşar Aksoy Uluslararası belgeler ve tarihi gerçekler ışığında, 1922 İzmir Yangını'nı detaylarıyla araştırdı ve 93 yıldır tartışılan konuya ışık tuttu. İzmir Araştırmalar Topluluğu üyesi yazarımız Yaşar Ürük de 1922 yangınında yok olan Ayafotini kilisesinin bire bir benzerini, Atina'nın Nea Smyrni semtinde buldu.

Vecihi Hürkuş, havacılıkta destan yazdı, Tayfur Göçmenoğlu o yılları hatırlattı. Kent gözlemcisi yazarımız Orhan Beşikçi tarihi bir semt olan Fethah Mahallesini anlattı.

Gökhan Akçura, bir dönemin en popüler sinemaları arasında yer alan Yıldız Sinemasının kurucusu Yüksel Kazmirci ile konuştu. Yaşamını Almanya'da sürdüren Hüdayi Ülker Alman kitaplarındaki İzmir'i yazdı. Ülkemizin ilk Türk fotoğrafçısı Beyaz atlı Jön Türk Bahaettin Bediz'in izini Metin Özer sürdü ve üçüncü kuşak yakınlarıyla buluştu. Milli takımda teknik direktörlük yaparken çağdaş anlayışıyla futbolumuza destanlar yazdıran Adnan Süvari'yi Okan Yüksel kaleme aldı. Türkiye'ye geldi ve ardından İzmir'e... Çok konuşuldu tartışıldı ama iz bırakıp gitti. Fırat Soylu İzmir'den bir 'Kara koyun' geçti. Dediği Uruguay eski Devlet Başkanı Jose Mujica, nam-ı diğer

Pepe ile ilgili izlenimlerini aktardı. Sadece içmek için gidilmiyordu; dostlukların, doyumsuz sohbetlerin, dertten uzaklaşmanın adresi meyhaneler kapılarına birer-birer kilit vuruyor. Tayfur Göçmenoğlu eski İzmir meyhanelerini anlatarak bizi o günlere götürdü. Bir dönem sahalarda rüzgar gibi esen iki kardeşten İsmet Orhunbilge yaşamını bir trafik kazasında kaybetti, ağabeyi Hikmet Orhunbilge ise futbol hayatını yeni sporcular yetiştirerek sürdürüyor Atilla Köprülüoğlu'nun kaleminden... Lütfü Dağtaş Ulusal takım ve Altınordu'nun efsane amigosu Sarı Yaşar (Tunçses) ile bir araya geldi... Umur Sönmezdağ'ın özel arşivinden İzmir-Aydın Demiryolunun 160. Yıldönümü.. Ahmet Gürel, ülkenin değerli öğretmenlerinden, 100 yaşına basan Sabiha Özar hocayı ziyaret etti. Tufan Atakişi İzmir ile ilgili şifreleri çözmeye devam ediyor. Atakişi Atatürk'ün neden "Ordular! İlk Hedefiniz..." deyişinde hedefin ne olduğunu yazıyor. Geçtiğimiz yıl aramızdan ayrılan İzmir sevdalısı yazar Tarık Dursun K. ile ilgili anılarını yazan Saadet Erciyas İzmir semtlerinin öksüz kaldığını söylüyor. Canlı tarih, ayaklı kütüphane, duayen gazeteci, Türkiye rehberi, Emeritus Profesörü Dr. Şadan Gökovalı, "Sevilmeyen yer vatan olmaz. Yaşadığımız yerden sorumluyuz. İzmir, benim çocuğum. İzmirli de şehri sevmek için ilkönce onu tanımalı sonra iletişim kurmalı" diyor. Neslihan Perşembe'nin röportajı sayfalarımızda. Keyifli okumalar.

Işık Teoman

6

1922 İzmir yangını

26

İzmir
tufan
içinde

16

18

Atina'daki İzmir

24

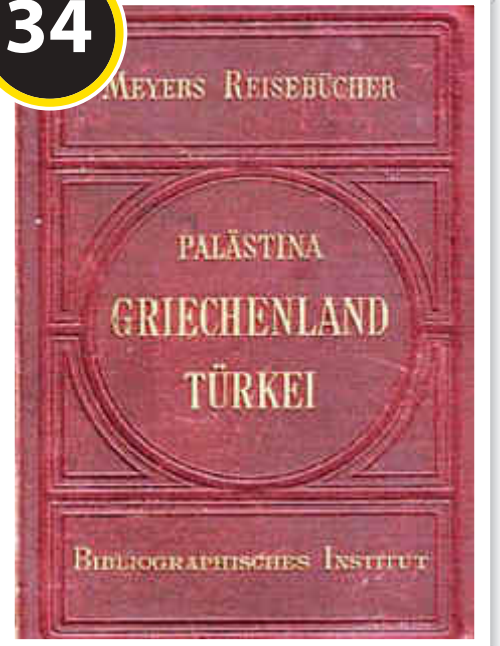
Vecihi
Hürkuş,
havacılıkta
destan
yazdı

28

Yıldız diye bir
sinema vardı

34

Alman kitaplarında
İzmir

Akıncılar Mahallesi (Fettah)

46

Meyhaneler de tarih oldu

66

Sabiha
Özar
Hocamız
100
yaşında

36

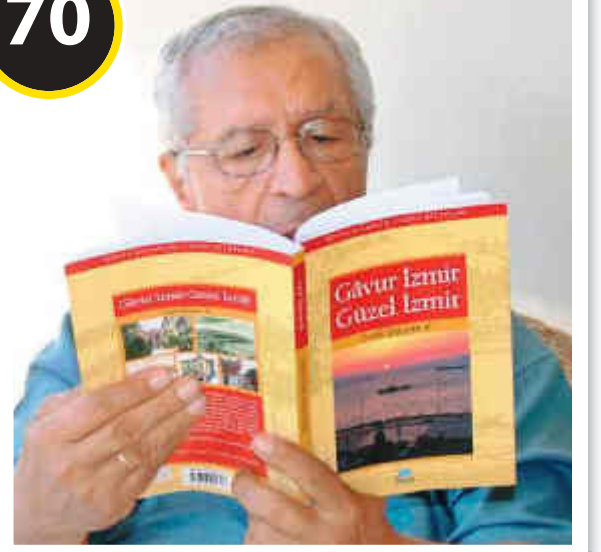
Beyaz atlı jön Türk
Bahaettin Bediz

52

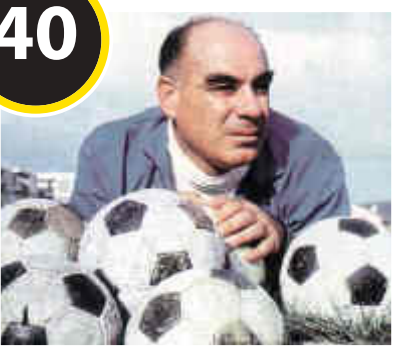
Hikmet-İsmet
Orhunbilge

70

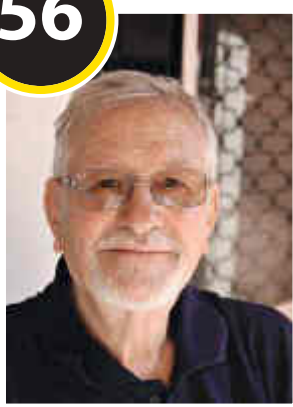
İzmir'in semtleri
öksüz kaldı

40

Futbolun Süvari'si

56

Amigo
Sarı Yaşar
(Tunçses)

60

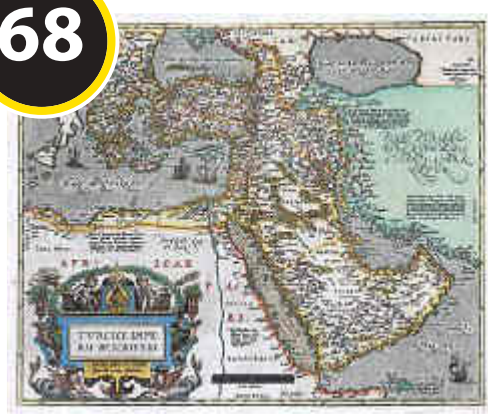
İzmir-Aydın Demiryolunun
160'ıncı yıldönümü

42

İzmir'den bir
'Kara Koyun' geçti

68

Ordular! İlk hedefiniz

76

İzmir
benim
çocuğum

Uluslararası belgeler ve tarihi gerçekler ışığında...

1922 İzmir Yangını...

93 yıldır konuşuluyor

■ Yaşar Aksoy

*Uluslararası İzmir Araştırmaları
Merkezi Yönetmeni*

Her şeyden önce 90 yıldır kilitlenmiş bu kritik ve gittikçe popülerleşen konuya açıklık getirmeye çalışırken, bazı temel bilgi ve belgeleri bilerek akademik titizlik göstermek gerekmektedir... Şöyle ki:

1- Eğer bir rastlantı veya kaza sonucu bir yangın çıkmamış ise, hele yanan bir koca şehir ise, yangının kötü niyetli büyük bir organizasyon tarafından çıkarıldığını kabul etmemiz gerekir. Nasıl ki, koca bir şehrin yangınına söndürme görevini üstlenmiş olan İtfaiye Teşkilatı büyük bir organizasyon gerektirir ise, o yangını çıkarmak işi de yine büyük organizasyon işidir.

2- 90 yıl önceki "İzmir Yangını", tarihi bir olaydır, tarihin derinliklerinde sıkışıp kalmıştır. Bu yüzden tarihçi bilimselliği ve titizliği ile ele alınması gereken bir trajik olaydır. Uluslararası çıkar çevrelerinin daima adil olmayan geleneksel tutumlarına terk edilecek ve tarihçi olmayan politik yazarlarca masa başından kurcalanacak ve hüküm verilecek bir olay değildir.

3- 1922 İzmir yangını ile 1917 Selanik Yangını garip bir şekilde benzeşmektedir, bu Ege'nin iki yakasındaki benzer kentlerin kaderinde benzer çağrışımlar yapmaktadır. 1917 Selanik Yangını, birkaç yıl önce şehri ele geçiren Yunanistan'a büyük bir ferahlık getirmiş, çünkü sadece Türk, Müslüman ve Musevi mahallerini kül eden yangın büyük bir azınlık savuşturma hareketi olarak şüpheli zihinlere kazınmıştır. 1922 İzmir Yangınında ise tersi olmuştur, Türkler Se-

lanikli bir Başkumandan önderliğinde kenti kurtardıklarından birkaç gün sonra çıkan yangın sonucunda bu şehirde kendilerine karşıt Ermeni ve Rum azınlıklardan kurtulmuşlar, kendileri ile uyumlu yaşayan Hristiyan Levantenler ve Museviler kentte yaşamaya devam etmişlerdir. Bu iki şehrin yangını, tarihin o dönemdeki ruhunun "pek zalim" olduğuna dair önemli bir delildir.

**Gerçek tarihin
sustuğu yerde
politik tarih
öne çıkar...**

*Üç gün süren yangında kentin
dörtte üçü kül oldu.*

İzmir Yangını, Selanik'in rövanşı mıdır?... Yoksa her iki kenti, aynı ekip mi yakmıştır?.. Zihinlerde sorular pek çok!

Tarihçi titizliği şart

2010 yılında Amerika'da Steven Spielberg ile Tom Hanks tarafından çekilen "The Pacific" isimli televizyon dizisinde, 9 Eylül

1922'de İzmir'i kurtaran İstiklal Ordusu'nun İzmir'i bilerek ateşe verdiği yansıtılıyordu. Bu dizide iddia edilen yanlış tarihi bakışın paralelinde Türkiye'de kalem oynatan Zülfü Livaneli, Hadi Uluengin, Etyen Mahçupyan, Engin Ardıç, Hasan Bülent Kahraman, Emre Aköz, Ergun Babahan ve Ayşe Hür, tarihçi olmadıkları halde, bu yargısız infazı hemen politik yazılarıyla onayladılar.

Ancak tarihçi Mustafa Armağan, İzmir API-KAM-Ahmet Piriştina Kent Arşivi Müzesi Müdürü tarihçi Doç.Dr.Oktay Gökdemir, "Küllerinden Doğan Şehir İzmir" isimli kitabın yazarı tarihçi Murat Köylü, "tarihçi" olduklarından doğru tarihi tespitler yaptılar ve iftira rüzgarına karşı çıktılar, yine tarihsel roman ustası Mehmet Coral da "Ateşin Gelini" ile "İzmir-13 Eylül 1922" isimli kitaplarında ti-

tizlikle konuyu inceledi ve yukarıda saydığım tarihçilere paralel görüşler ve yeni belgeler sundu. (Bu konuda değerli tarihçi Mustafa Armağan'ın "İzmir'i kim yaktı?" (17.9.2006), "İzmir'i Ermeniler mi yaktı?" (24 Eylül 2006), "İzmir'i Türklerin yaktığını bütün dünya biliyormuş!" (1 Ekim 2006), "İzmir Yangını, tarihin demokratikleşmesi için bir fırsat..." (8 Ekim 2006) başlıklı yazıları, son derece önemlidir ve yaftalamadan tarihçi titizliği ile tartışmanın bir örneğini sunmaktadır konu ile ilgilenenlere ve dünya kamuoyuna.)

"The Pasific" dizisinin sonu ibret vericidir. Gerçek tarihçilerin ve benim naçizane itiraz yazılarım ile Star Televizyonu'nda Yücel Arı, Yılmaz Özdil ve Uğur Dündar desteği ile yaptığım konuşmalar sonucunda, diziyi Türkiye'de oynatan CNBC-E televizyonu kamuoyuna bir açıklama yaptı. Dizideki "İzmir'i Türkler yaktı" şeklindeki ifadenin tarihsel gerçeği yansıtmadığını, romanda olmayan bu diyalogun garip bir şekilde bilinmeyen kişilerce (!) diziye monte edildiğini fark ettiklerini kamuoyuna açıklayarak, dizideki o diyalogu kaldırdıklarını belirttiler. Bu tarihin, dedikoduya galebesinden başka bir şey değildi. CNBC-E'yi kutladık. Bu konu tıpkı yangının başlatılması gibi her türlü provokasyona açık, bilgi kirliliği ile dopdolu bir düğümdü sanki. Bu yüzden titiz tarihçilik şarttı.

Hiçbir millet suçlanamaz

İzmir Yangını konusunda hiçbir millet suçlanamaz.

Türkler yaktı, Yunanlılar yaktı, Ermeniler yaktı şeklinde kurulan cümlelerle başlayan her iddia, daha baştan çökmeye mahkumdur. Çünkü milletler masumdur.. Ermeni Techiri'nde (veya katliamında) Ermeni halkı ne kadar masumsa, o dönemde yaşayan Türk veya Doğu'da yaşayan Müslüman halklar da o derece masumdur. Olaylarda suçlu olan yöneticiler, onların silahlı güçleri ve kan kokan ideolojik düşünceleridir. İzmir Yangını bu bakımdan ulusal suçlama haline getirilemez. Hangi terör örgütü, hangi çete, hangi vahşi ordu artığı, hangi kana susamış yönetici bunu yaptı? İşte bunu araştırmak gerekir. İzmir Yangını konusunda 30 yıldır araştırma yapan ve sözlü tarih çalışmaları gerçekleştiren bu satırların yazarı da, "İzmir'i Ermeni terör örgütü yaktı" sonucuna varırsa, bundan "Ermeniler yaktı" iddiasının çıkmasına şiddetle karşıdır. Önce bu biline...

Güvenlik ve mahkeme raporları

Hele şükür ki, bu konuda elimizde binlerce sayfalık güvenlik (polis) tutanakları, dava

İzmir Yangını konusunda hiçbir millet suçlanamaz.

dosyaları ve adli soruşturmalar, hüküm kayıtları tümüyle var ki, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları süresince İzmir ve çevresinde büyük bir organizasyon halinde terör faaliyetleri yapan "İzmir İhtilalci Ermeni Komitesi" isimli, ünlü Taşnak'ın bir fraksiyonu olarak çalışan ve 1900'den itibaren şehir içinde ve tüm ilçe ve beldelere kadar yayılan ihtilal, terör, suikast, soygun, gasp, darp ve cinayet suçlarıyla Osmanlı'nın İzmir yönetimine silahla direnen ve saldıran bir büyük organizasyonun varlığını belgeleyebiliyoruz. (Bakınız: İzmir Ermeni İhtilal Komitesi ve Terör, Hayri Mutluçağ, Belge Yayınları, Sultan Abdülhamit Dönemi Hususi Tahkikat Komisyonu Raporları İzmir Bölümü, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Sıra No.9640)

Ve bu organizasyonun Eylül 1922'nin ilk günlerinden itibaren şehir Türklerin eline geçerse "bu şehri yakacaklarına" dair beyanlarının uluslararası belgelere geçtiğini, çeşitli raporlarda belirtildiğini yine biliyoruz. Yine bildiğimiz en önemli tespit, Türk Ordusu 9 Eylül 1922'de şehre girerken bu Ermeni Terör Örgütü'nün şehrin içinde bulunduğudur, asla Yunan Ordusu'nun peşine takılıp Çeşme yönünde şehri terk etmemişlerdir. Bu konuda Batılı, Türk ve Yunan belgelerinde tek satır bilgi yoktur.

Kişisel bir hatıra

Burada kişisel bir anımı sunacağım. İzmir'in işgali ve kurtuluşunu yaşamış olan Meserret Hanı ciltçisi büyük dayım rahmetli İzzet Altınkalem Efendi, bana çocukluğumda Ermeni mahallesi Basmane'den başlayan 1922 büyük yangınında kendi evini kundaklayan bir Ermeni'nin, çatıya çıkarak karısına silah zoruyla emir vererek teker teker çocuklarını ateşe attırdığını, sonra karısına ateşe atlama emrini verdiğini, en sonunda elinde nargilesiyle kendisini ateşe fırlattığını anlatmıştı. Tüm aile gözlerimiz faltaşı gibi açılmış halde bu anıyı dinlemiştik. Türk nefreti o kadar büyükmüş ki, birlikte yaşanabileceğine asla inanmıyorlardı herhalde... Ancak 600 yıl, nasıl birlikte yaşamışlardı? Her şey, 3,5 yıllık Yunan işgali esnasında mı değişmişti? Bu değişikliğin suçlusu Türk komşuları mı, yoksa işgali gerçekleştiren Yunan Ordusu muydu? İncelenmeye değer!

İzmir'i kim yaktı?

Şimdi bir hatırlatma..

2010 yılında ABD Meclisi'ne sunulan son sözde Ermeni Soykırımı Yasa Tasarısı'nın ilk maddesindeki "1915-1919 yılları arasında" ibaresinin, son anda "1915-1923 yılları arasında" ibaresine dönüştürülerek oylandığını ve kabul gördüğünü hatırlayalım. Demek ki bu yeni ve ilginç değişiklik, sözde Ermeni Soykırımı'nı 1915 ile sınırlandırmayıp, tüm İstiklal Savaşı'nı kapsayacak, dahası İzmir'in Türklerce yeniden ele geçirilişini de kucaklayacak, hatta İzmir Yangını'nı da içine çekecek şekilde genişletmektedir.

Bunun anlamı, İzmir Yangını mevzuu, "yeni bir sözde soykırım maddesi" olarak uluslararası alana çıkartılmaya hazırlanmaktadır.

"13 Eylül Soykırımı" şeklinde bir süredir dış dünyada ve Türkiye içinde bazı çevrelerin kalıcı bir şekilde belleklere yerleştirilmesi için azami gayret sarf ettikleri yeni bir sözde soykırım iddiası, böylece ünlü 1915 sözde soykırımı ile birleştirilmektedir.

Gerçek nedir?

Bu olayın başlangıcı, 1992 yılında Washington'daki Ayasofia Katedrali'nde Ermeni-Rum Ortodoks Kiliseler Birliği tarafından düzenlenen ayinde, İzmir'in Türkler tarafından ele geçiriliş tarihi olan 9 Eylül'ün "İzmir Soykırımı" olarak ilan edilmesidir.

Bu tarihten 15 gün sonra ABD Temsilciler Meclisi'nde Rum lobisi yanlısı 3 üye, 9 Eylül 1922'de İzmir'i ele geçiren Türklerin Mustafa Kemal önderliğinde şehri yakarak, yıkarak 450.000 Hristiyanı yok etmelerinin 75.yıldönümü nedeniyle bir suçlayıcı karar tasarısını imzaya açtı.

O tarihte kabul görmeyen bu karar tasarısının ekinde başta Ermeni yazar Marjorie Hosepian Dopkin'in "Smyrna 1922- The Destruction of a City (The Kent State University Press, 1966)" isimli, kesin yanlı, Müslüman Türkleri daima suçlayıcı olan propaganda kitabı olmak üzere bir çok düzmece belge ve anı dökümanları sunulmuştu. Günümüze kadar uzanan "İzmir'i Türkler Yaktı" sistemli propagandasının başlangıç işaret fişeği tam bu noktadır. Ermeni akademisyenlerin bir karargahı olan Colombia Üniversitesi öğretim üyelerinden Dopkin'in kitabı, "İzmir 1922 – Bir Kentin Yıkımı, Belge Yayınları, 1012, İstanbul" ismiyle dilimize çevrilmiştir. Kitabın yayıncısı, değerli dostum Ragıp Zarakolu, bu kitaba yazdığı önsözde "İzmir Yangını, mazlum Ermeni halkının üzerine yıkılmaya çalışıldı resmi tarih tarafından. İzmir Fatih'i olarak

daha sonra siyasal parsa toplamak isteyen Sakallı Nurettin Paşa, İzmir yangınının baş failiydi” demektedir. Zarakolu, ne yazık ki olayı tek yönlü okumaktadır.

Oysa, aynı propagandanın 1922 yılı 9 Eylül sonrasında yenik Yunan Devleti tarafından derhal özellikle Batılı ülkeler nezdinde başlatıldığını biliyoruz. İzmir Yangını’nın gürültüsünün ardında başka bir savaşın hazırlığı vardır. Gerçekte geniş bir “Trakya Karşı Saldırısı” hazırlığına yangının kılıf olarak kullanıldığını tarihi belgeler apaçık göstermektedir. Yunanistan, Mustafa Kemal Ordularının İzmir’i ele geçirir geçirmez, İngiltere, Romanya ve Sırp Hükümetlerine başvurarak, İzmir’i yakan Türklerden Balkanları korumak için büyük bir saldırı planı için yardım istemiştir. Bu gerçeklerin bilinmesinde fayda vardır.

Güzel İzmir’i kim yakmıştır?

Tam bu noktada sorulacak soru şudur: Güzel İzmir’i kim yakmıştır?

Bu soruya verilecek dört yanıt vardır:

1- İzmir, kendi kendine yanmıştır!

2- İzmir’i, 30 Ağustos büyük yenilgisinden sonra, her yeri, her şehri, her kasabayı, Uşak’ı ve çevresini, Manisa’yı ve tüm kasabalarıyla çevresini, yaka yaka İzmir’e ulaşan Yunan Ordusu yakmıştır! Veya, kaderlerine isyan eden yerli Rumlar, panik sonucu kendileri şehri kundakladılar...

3- Şehri kanlı bir savaş sonucu ele geçiren intikamcı Türkler, İzmirli Hristiyanlardan kurtulmak için İzmir’i yakmışlardır. Ya Mustafa Kemal gizlice kundakçılara emir verdi. Ya da, Mustafa Kemal’den habersiz biçimde radikal Sakallı Nurettin Paşa, kendi çekirdek kadrosu ile şehri kundakladı.

4- İzmir’i, Ermeni terör örgütü yakmıştır!

Yunan ordusu mu yaktı?

Bu yanıtlardan ilk ikisi doğru olamaz. İzmir Yangını’nın bir büyük organizasyon işi olduğu uluslararası yangın raporlarına geçmiştir.

Yine 9 Eylül sabahı erken saatlerde şehri terk eden Yunan Ordusu’nun, 13 Eylül günü öğle saatlerinde çıkan İzmir yangını ile bir ilgisi olamaz.

Geride bırakılan bir kundaklama örgütünün de, bunu silahlı Türk yönetimine geçmiş bir şehirde yapabilmeleri imkansız görülmektedir. Hele can derdinde ordularının peşine takılmak için ileri atılan yerli Rumlar yangınla yaygın biçimde uğraşamazlar.

Gerçekte Yunan ordusunun hemen yanı başında her Ege şehrini yakmaya sevk edilmiş askeri kundaklama birlikleri vardır, ama bu birlikler, Yunan ordusunun peşinde şehri çoktan terk edip, deli gibi Çeşme’ye doğru tabana kuvvet kaçmaktadır. Şehir içindeki Rum şoven örgütlerinin de önceden ciddi biçimde hazırlanarak yangını başatabilmeleri zordur, çünkü onlar hiçbir zaman Türk Ordusu’nun İzmir’e kadar girebileceğini inanmamışlardır.

Avrupa şehri zenginliğinde semtler yok oldu.

Bu gerçeği, 1994 yılında tam 9 Eylül günü, Yunanistan’ın en büyük özel televizyon kanalı Mega Kanal’da Niko Ghinis yönetimindeki “İzmir Yangını” programında ayrıntıları ve belgeleriyle sunucu Dina İkonomu’ya açıkladım. Aynı programda benim ardımdan o günlerde sağ olan ve yangını bire bir izlemiş olan merhum Şeyhül Muhabirin (Muhabirler Şeyhi, üstad gazeteci) Rauf Lütfü Aksungur da Yunanlılar ve yerli Rumlar’ın yangınla ilgilerinin olmadığını kişisel anılarına dayanarak anlattı. Bu açıklamaları az sonra TRT televizyonunda da yaptık. Yunanistan’da ve Türkiye’de önemli ölçüde yankı yapan açıklamalarımız sonucunda, Türkiye televizyonlarında “İzmir’i Yunanlılar yaktı” iddiaları önemli ölçüde söndü.

Peki şehri Türkler mi yakmıştır?

Her şeyden önce şehre giren ve ilk demecilerini veren, yangın üzerine görüşlerini açıklayan başta Mustafa Kemal ve önde

gelen ordu ve bürokrasi mensuplarının ifadelerine göre, kazanılan bir şehri yakmanın, kazanılan bir şehirdeki en zengin semtleri feda etmenin, kazanılan bir şehirde vahşet gösterilerek dünya kamuoyu nezdinde küçük düşmenin hiçbir anlamı yoktur.

Şehir, eğer yeniden kazanılmış ise, Hristiyan semti de dahil olmak üzere baştan sonra bir Türk şehridir artık...

Savaşı kazanan bir ordunun, körfezdeki batılı savaş donanmasının ve batı gözlemcilerinin burnu dibinde ne yangın çıkaracak heves ve mecali, ne de yangını söndürecek becerisi o koşullarda yoktur.

Bu bakımdan şehri Türklerin yaktığı iddiası, bire bir kesin belgeler ortaya serilmedikçe apaçık bir iftiradır. Örneğin şehrin Hristiyan asıllı İtfaiye Müdürü, uluslararası kamuoyuna “şehri Türkler yaktı” diye bir rapor sunmuş ise, bu belge dikkate alınır. Ama böyle bir belge yoktur, ama tam tersine resmi raporlar vardır. Şehri Türklerin yaktığına dair iddialarında ısrarcı olanlar, Falih Rıfkı Atay’ın “Çankaya” kitabındaki tek bir paragraflık kanaata (belgeye değil) dayanmaktadırlar. Kitabın ilk baskısında olan, diğer baskılarında olmayan bu cümle Türk tarafını üstü örtülü suçlamaktadır. Söyle ki:

“- İzmir karanlıkta alev alev, gündüz tüte tüte yanıp bitti. Yangında sorumlu olanlar, o zaman bize söylendiğine göre, sadece Yunanlı kundakçılar mıydı? Bildiklerimin doğrusunu yazmaya karar verdiğim için o zamanki notlarımdan bir sayfayı aktarmak istiyorum. Bu işte Nurettin Paşa’nın hayli marifeti olduğunu söyleyenler çoktu. İzmir’i niçin yakıyorduk? Kordon konakları, oteller ve gazinolar kalırsa, azınlıklardan kurtulamayacağımızdan mı korkuyorduk? Birinci Harpte Ermeniler, tehcir edildiği vakit, Anadolu şehir ve kasabalarının oturulabilir ne kadar mahalle ve semtleri varsa, yine bu korkuyla yakmıştık. Bunda bir aşağılık duygusunun da tesiri var. Bir Avrupa parçasına benzeyen bir köşe, sanki Hristiyan ve yabancı olmak, mutlaka bizim olmamak kaderinde idi. İzmir’i arsa halinde bırakmak şehrin Türklüğünü korumaya kafi mi gelecekti?”

Falih Rıfkı Atay’ın bu paragrafındaki Yunanlı kundakçıların varlığı, Nurettin Paşa’nın marifeti gibi iddialar kesin belge ve görgülere değil, dedikodulara dayanmaktadır. Ama en akıl almaz iddia, Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı’nın Anadolu’daki kendi şehir ve kasabalarını ateşe vermesidir ki, bu noktada yazarın uçtuğuna kanaat getirmemek elde değildir.

Müslüman mahalleler yakılacaktı, ters esen rüzgar sayesinde hesap ters döndü...

Ne Türkler, ne Yunanlılar, ne Ermeniler yaktı... Bir çete yaktı!

Günah keçisi

Bu Atay'ın Çankaya kitabının ilk baskısındaki bu paragrafına ve özellikle Ermeni olan Batılı yazarların (Marjorie Housepian Dobkin, Herve Georgelin, Dora Sakayan, Harry Yeseyan, Marie Carmen Smyrnelis, Giles Milton vs.) kitaplarına dayanan suçlayıcılar, şehrin yakılması konusunda önceleri Mustafa Kemal Paşa'yı sorumlu tutmuşlardır.

Son zamanlarda ise Sakallı Nurettin Paşa günah keçisi yapılmıştır.

Çünkü Sakallı Nurettin Paşa, hem vatan-sever, hem de İslamcı bir Osmanlı kökenli muhafazakar Mirliva'dır. Onu suçlamak herkesin kolayına gelmektedir. Şimdi sormak lazım, Başkumandanın, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın, Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'nın, şehre ilk giren ve bayrakları çeken 15.Süvari Kolordusu Kumandanı Fahrettin Paşa'nın ve diğer tüm istiklal ordusu kumandanları ve erkanlarının gözü önünde, ama onlardan gizli olarak bir Mirliva kendi başına özel gizli örgütüne

dayanarak, bir koca şehri nasıl kundaklayarak yakar? Akıl var, ızan var diye sormak gerekir.

Bence Sakallı Nurettin Paşa, günah keçisi-dir...

Ermeniler mi yaktı?

"Şehri Ermeniler yaktı" şeklinde bir iddia da geçerli olamaz, çünkü bir milleti, bir azınlık kesimi, işinde gücünde, kendi halinde bir halkı bütünüyle suçlamış oluruz.

Ama kesin uluslararası belgelere göre, Ermeni mahallesi Basmane'den başlayıp şimdiki fuarı ve Kahramanlar'ı kapsayarak, Alsancak semtini yutarak sahile uzanan ve şehrin dörtte üçüne kül eden; 13 Eylül 1922'de başlayıp 3 gün süren büyük yangında, şehri "Ermeni teröristleri" yakmıştır.

Örgüt mensupları, bunu zaten şehre Türkler girmeden önce birçok kesime, hatta itfaiye müdürüne, apaçık şekilde "şehri yakmadan Türklere teslim etmeyeceklerini" belirtmişlerdir.

Şehri, Ermeni teröristlerinin yaktığına dair 3 uluslararası belgeyi burada ifade etmek yeterlidir. Oysa daha yüzlerce belge, bu 3 önemli temel belgeyi doğrulamaktadır. Bu üç belge şunlardır:

- 1- Greskoviç Raporu.
- 2- Prestiss Raporu.
- 3- Dumesnil Raporu.

Raporlar tek adresi gösteriyor

Paul Greskoviç, yangın sırasında İzmir İtfaiye Müdürü'dür. Ancak Osmanlı Devleti'nin bir görevlisi sanılmasın. İzmir'in Hristiyan kesimini sigorta eden Batılı Sigorta Şirketleri Konsorsiyumu'nun kurduğu İtfaiye Teşkilatı'nın müdürüdür.

Avusturya asıllı bir Hristiyan olan Paul Greskoviç, yangın sırasında tuttuğu resmi notlarını İstanbul İşgal Kuvvetleri Kumandanları'ndan Amiral Bristol'a tevdi etmiştir. Bu rapor, "ABD Kongre Kütüphanesi Amiral Bristol Koleksiyonu" evrakları arasında "38 Genel Yazışmalar" dosyası içindedir. Rapor, Ocak 1923 tarihinde Kongre Kütüphanesi'ne intikal etmiştir. Bu evraktan dünya kamuoyunu ilk haberdar eden Prof.Türkaya Ataöv'e burada şükranlarımı sunarım. Bu belgelerin Türkiye basınında ilk yayınlandığı tarih, 24.9.1986, Milliyet Gazetesi, "Düşünenlerin Düşüncesi" sütunudur. Ataöv'ün İleri Yayınları'ndan basılan "Ermeni Belge Düzmeçiliği" kitabı, bu konuda en ciddi araştırmaları kapsar. Kutluyoruz.

Paul Greskoviç Raporu, 13 Eylül 1922'de İzmir'in Ermeni Mahallesi olan Basmane'den, tam 25 ayrı kundaklanmış binadan büyük patlamalarla çıkan müthiş yangının, rüzgarın tersine esmesi neticesinde, Kadifekale'den Bayraklı'ya doğru, tüm Hristiyan mahallesini 3 gün içinde yine rüzgarın şiddeti sebebiyle yakıp kavurduğunu belirterek, yangını Ermeni çetelerinin çıkardığını apaçık belirtmiştir.

Raporundaki bir çok tespit arasında şu tek cümle yetmez mi?

"- İtfaiye efradı yangın kulesinde nöbet beklerken Ermeni Kilisesinde ve diğer yüksek mevkilerde kiremitlerden, Ermenilerin faaliyetlerini dürbün ile gördüler ve bana söylediler. Ermeni Kilisesinin çan kulesinden parolalı muhaberele olduğunu da gördüler. Üç gün zarfında Ermeni mahallesinden Tepecik mahallesine kadar çıkan yangınların adedi ve bu yangınlarda müşahade ettiğim ahval, itfaiyenin 30 senelik istatistik cetvelinde görülmemiştir."

Denizden şehrin içine doğru esen İzmir'in klasik rüzgarı (imbat) sayesinde şehrin bir kesiminde toplanmış Türk, Müslüman ve Yahudi mahallelerinin yakılması planlanmıştı. Kader, o tarihte rüzgarı ters yönde

Gazi: Artık bundan sonra resmi bir soruşturma başlatılmıştır

fırtına şeklinde 3 gün boyunca estirince, hesapta olmayan kesim, yani Hristiyan mahalleleri yanmıştır. Provokasyon böylece ters tepmiştir.

Amerikan Prentiss Raporu ve Gazi'nin telgrafı:

"Amiral Bristol Koleksiyonu - 38 Genel Yazışmalar Dosyası" içinde bir önemli belge daha vardır. ABD'nin Ortadoğu Yardım Komisyonu (Near East Relief) başkanı Mark O. Prestiss, yazdığı raporda birebir yaşadığı yangın hakkında Paul Greskoviç'in görüş ve tespitlerine tamamen katıldığını ve kendi raporuyla da yangın çıkaran unsurların Ermeni çetelerini işaret ettiğini belirtmektedir. Greskoviç ve Prentiss raporları, eğer başlarına bir internet saldırısı gelmemiş ise, internetten İngilizce olarak bulunabilir. Yine körfezde bulunun Fransız gemisinde görevi başında olan Fransız Amirali Dumesnil, 28 Eylül 1922 tarihli raporunda şehri Ermeni kundakçıların yakıtını derinlikli analizlerin sonucunda açıklamaktadır. Amiral'in raporunda 4 numaralı saptama ibret vericidir: "Rum ve Ermeni mahallelerinde çok sayıda cephane ve çok miktarda yanıcı ve patlayıcı malzeme de-

poları vardı. Bir hayli zaman öncesinden beri, bütün Hristiyanları moralman baskı altında tutmak için, İzmir'in Türklere bırakılmaktansa tahrip edileceği fikri üzerine propaganda yapıldığı tespit edilmişti. Bu şekildeki söylentiler binlerce defa başta bizim Genel konsolos olmak üzere Fransızların kulağına gelmişti".

Bu raporun tafsilatı için Doğan Kitap'tan çıkan Mehmet Coral'ın "13 Eylül 1922'de İzmir'i Kimler Yaktı - Ateşin Geline" kitabına bakılabilir. Rapor, APİKAM-İzmir Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi'nde bulunmaktadır. Doç. Dr. Oktay Gökdemir tarafından ülkemize kazandırılmıştır.

Şimdi sormak lazım... Şehri, Türkler, Sakallı Nurettin filan yaktı diye kalem oynatanlar, bir kere bile olsa bu yabancı raporlardan niye söz etmezler? Böyle gazete makalesi mi olur? Böyle yazar mı olur?

Gazi'nin telgrafı

Yangından birkaç gün sonra Başkomutan Gazi Mustafa Paşa adına Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey'in Batılı devletlerin Müttefik Komutanlığı'na gönderdiği, 17 Eylül 1922 tarihli önemli ve acil damgalı mektubu da, yangını araştıranlar için bir belge hüviyetindedir (Bilal Şimşir, "Atatürk ile Yazışmalar", Kültür Bakanlığı, 1981):

"- Amiral Dumesnil'e..

İzmir Yangını hakkında aşağıdaki yorum yapılmıştır. Ordumuz şehre girdikten sonra alınması gereken tüm önlemler tarafımızdan alınmıştır. Ancak Rum ve Ermenilerin, Türk

Basmane'den Kordon'a her yer yandı.

Körfezdeki Batılı savaş donanmaları yangını seyretti...

ordusu İzmir'e girerse şehri yok etme kararı için önceden planları olduğunu öğrendik. Konuşmalarda bu konu, Metropolit Hrisostomos'un bulunduğu kilisede, 'Müslümanları ve İzmir'i yakmanın dini bir görev olduğu' yönünde telkinde bulunulmuştur. Tahrifatın büyüklüğüne bakıldığında, bunların çok iyi organizasyon içinde oldukları gözükmemektedir. Bu olayı onaylamak için çok sayıda görgü

tanığı ve belge ele geçirilmiştir. Askerlerimiz her şeyi ile bu yangını söndürmek için çalışmışlardır. Artık bundan sonra resmi bir soruşturma başlatılmıştır. İzmir'de bulunan çeşitli uluslardan mütevellit muhabirler de bu konuyu araştırmaktadırlar. Hristiyan nüfusa iyi bir bakım, yaralananların tedavisi ve mültecilerin yerlerine iadesi işlemleri devam etmektedir".

Zaman her şeyi gösterecek

Şehri, Türklerin yakmayabileceğine dair nice belgeden bir tanesini sunalım:

"Donanma Bakanı'na: Hristiyanların, terk etmeden önce kendi evlerini ateşe vermiş olabilecekleri, iç bölgeleri tahliye ederlerken kendi köylerini yaktıkları gerçeği göz önüne alındığında ihtimal dahilinde gözükmekte-

dir... Amiral Mark L.Bristol, 27 Mart 1924".

Bunlara benzer elimizde, daha onlarca belge, yüzlerce anı, sayısız bilgi vardır...

Ama tam tersine kişisel anılar ve yazılı ifadeler vardır...

Titiz tarihçi, bu bilgi yığını ve kirliliği içinden gerçeği aramak ve bulmak zorundadır.

Bir kitapta rahmetli Gülfem Kaatçılar İren'le yapılan sözlü tarih çalışmasında, bu çok yaşlı hanımefendinin "İzmir'i biz yaktık" dediği nakledilir. Bu cümle, birçok kitaba, internet sitesine ve Ermeni bloglarına girdi. Eski Ticaret Bakanlarından Cihat İren'in eşi eşi olan bu dostumuz hanımefendiyi ziyaret ettiğimizde bu cümleden haberi olmadığını bize ısrarla söyledi, biz de bunu noter ifadesi ile belgeledik.

Tarihi çarpıtma çalışmaları ustaca yapılmaktadır.

Gerçek budur!

Ama uluslararası bir intikam operasyonu karşısında bütün bu gerçeklerin bir anlamı var mı acaba?

Tek yanlı araştırmalar, yapılacak dev bütçeli

Hollywood filmleri, yurt dışında veya içerde tek yanlı yazılacak acılı romanlar, bestelenen ve ünlü şarkıcılarca büyük meydanlarda söylenecek ağlatıcı şarkılar, uluslararası yasa tasarısı kulisleri, uluslararası lobi çalışmaları, dahası bizzat Türkiye halkının beynini yıkama iç operasyonları, hatta İzmir Yangını propagandalarını ülkemize yönelik klasik terör saldırılarının bir yeni psikolojik dayanağı yapma çalışmalarına, bu bilimsel gerçeklerin bir faydası olacak mı acaba?

Toprağı bol olsun, sevgili İzmirli Hristiyan dostum Ressam Jak Edizel, yıllar önce teybime dokuz yaşındayken İzmir'in nasıl ateşe verildiğini, evlerinin yanışını, yangından kaçarken bir Türk askerinin nasıl onu koruduğunu, kucağına aldığını ve "vantilatör" denilen elle oynatılan bir oyuncak verdiğini, yıllar sonra kendisi ressam

olunca "Akıncılar" ismini verdiği tabloda İzmir'e giren Türk süvarilerin resmederken en öndeki askeri, yangında kendisini kucağına alan askere benzediğini heyecanla anlatmıştı, çok ileri yaşında. Ben de sağlığında bunları yayınladım (Bakınız, Yaşar Aksoy, "Jak Edizel'in Anıları", Yeni Asır, 18 Şubat 1990). Yıllar sonra Jak Edizel'in Ka-

nada'da yaşayan film senaristi ve yönetmeni kızı Loren Edizel, yazdığı ve Türkçeye de çevrilen "İzmir'in Hayaletleri" romanında (Şenocak Yayınları, İzmir, 2008), kentin yanan kesiminde çekilen acıları pek güzel anlattı, küçük yardımlarımdan dolayı bana da teşekkür etmiştir...

Herkesin, her kesimin, işgalin başladığı

15 Mayıs 1919'dan başlayıp 1922 yangını sonrasına kadar sonsuz acılar çektiği apaçıktır. Herkes bu beladan nasibini aldı. Peki gerçekte kim suçluydu?

Bu toprakları işgal edenler mi, işgale karşı silaha sarılanlar mı?

Peki hangi gerçeği?

Önemli olan intikam değil sonsuz ilahi barıştır.

Yalnızca masum Müslümanlara değil, tek bir masum Hristiyan'a, tek bir masum Mus-evi'ye bile zarar vermeyen, aydınlatıcı, nefret söylemlerini söndürücü bir araştırmacı tarih yazıcılığı, geleceğimizi yazabilmeli...

"Tarih" bu olsa gerek... (*)

(*) Oysa günümüzde bilimsel olması gereken entelektüel (!) tarih yazıcılığı ve söylevciliği, ne yazık ki, Ayşe Hür ve benzerleri gibi Emperyalizme ve Büyük Yangın'ın faturasını Türklere çıkararak büyük tazminatlar elde etmeye çalışan Ermeni Diasporası'na hizmet veren, Türkiye ulus devletine düşman, çarpıtılmış tarih uzmanı fanatiklerin inhisarı altındadır. ■

Tarih barışçı olmalı

Ne yazık ki...

Gerimizdeki zamanın gerçeği, zamanla şekil değiştirebiliyor.

Peki önümüzdeki zaman neyi ispatlayacak?

İntikam için uydurulan yalanların zaferini mi?

Çıplak gerçeği mi?

İzmir tufan içinde...

İzmir'e bir yıl içinde yağması gereken yağmur 36 saatte yağınca kenti bir anda göle çeviriyor, 200'ün üzerinde ev yıkılıyor ve yirmi vatandaş yaşamını yitiriyor. Her ekim ayında rahmetli anneannem hatırlardı o afatı ve anlatırdı içi sızlayarak. Benim de aklıma düştü o yıllar ve o günler... Annem iki yaşındayken, dedemi iflasa sürükleyen afat...

■ Işık TEOMAN

Bundan tam 85 yıl önce başlayan tufan İzmir'i sular altında bırakmış ve yirmi İzmirli bu afat sırasında yaşamını yitirmiş. Yaşam felç olmuş, çok sayıda esnaf iflas etmiş. İflas edenlerin arasında benim anne dedem Ali Yeşilyaprak da var. Anneannemden dinliyorum o günleri. Rahmetli Hacer Yeşilyaprak anlatıyor, "İzmir'e o yıllarda çok yağmur yağıyordu. O gün de sıradan bir gün diye düşündük. Ancak hava bulutlandıktan sonra öğle üzeri simsiyah bir hal aldı. Akşama doğru ise zift karası gibi bir şey oldu. İnce ince yağan yağmur hızlandı, şiddetli bir hal aldı, tufana ve ardından afat oldu. Ali'yi düşündüm, Kemer köprüsünün dibindeydi dükkanı, Meles Çayı taşmış dükkanda ne var ne yok silip süpürmüş. O yıllarda afyon ticareti serbest. Dedenin dükkanının altında çuvallar dolusu afyon hammaddesi var. Tepecik'teki evin bodrumunda da çuvallar dolu. Yağmur bastırınca bir anda sokağımız dere haline dönüştü. Tepecik'teki eve sokaktan girildikten sonra bahçeye açılan bir sofa var ve oradan birkaç basamak ile iniliyor. Tekrar ahşap merdivenlerden sekiz basamak ile yukarı çıkılıyor. Bahçe suyla doldu, merdivenlerden hızlı bir şekilde giriş katına kadar da su doldu. Anneni yeni doğurmuşum. Bebek kucağımda bir hışımla merdivenleri birer ikişer atlayarak üst kata çıktım. Sular üst kata da gelmeye başladı. O sırada dükkanda

Ali YEŞİLYAPRAK

neyi var neyi yok sulara kapılıp gittiğini gören deden Kemer köprüsünden Tepecik'teki eve kadar neredeyse yüzererek geliyor. Sokakta pencereden üst kata girdi beni ve anneni kurtardı. Biz doğru Alman Kulesi'ne ulaştık Tepecik'teki en yüksek yer orasıydı, herkes oraya sığınmıştı. Tufan ile birlikte tüm varlığımızı yitirdik, dükkan çamura battı, çuvallardan hiçbir şeyi kurtaramadı deden. İştih'ten (Makedonya) geldikten sonra düzene giren yaşamımız felaketle sonuçlandı. Bir daha belimizi doğrultamadık. Deden o afat sonrası üşüttü, zatürre oldu hastalandı. Vapur ile şifa bulmak için İstanbul'a gittik, ısrarla kabinlere girmedi, iyice hastalandı ve dönüştü rahmetli oldu."

Böyle anlatırdı anneannem her ekim ayı girdiğinde, unutmazdı o günleri. Benim de aklıma düştü fotoğrafları kurcalarken... Bakın o gün neler yaşanmış İzmir'de...

**Yıl: 25 Teşrinievvel 1930
(25 Ekim 1930)**

200 ev yıkılıyor ve 20 kişi yaşamını

yitiriyor. Gündüz çileyen yağmur akşam saatlerinde hızını alamıyor saat 20.00 gibi hızlanıyor ve ertesi gün sabah sekize kadar yani tam 12 saat aralıksız yağıyor. Elektrik, telefon, telgraf, tren hatları bozuluyor. Tramvaylar çalışamaz hale geliyor ve o yıllarda gelip giden birkaç otomobil de pert oluyor. Reşadiye'de akacak yol bulamayan sular bir göl halini alıyor. Re-

şadiye'den Hükümet Konağı önüne kadar giden Tramvay Caddesi dağdan inen sularla Devlet Hastanesi'nin önüne kadar molozlar ile doluyor ve bu durum bir dere haline dönüşüyor. Belediye o günün olanakları ile tulumbalar ile tahliye yapmaya çalışıyor ama işleri çok zor. Bütün çarşılarındaki dükkânlar, mağazalar suların içinde kalıyor. Birinci Beyler Sokağı ile

Namazgah semtlerindeki birçok evi sular basıyor. Gece yarısı Aydın Demir Yolları Genel Müdürü'nün evine bir de yıldırım isabet ediyor, ancak bir insan kaybı olmuyor. Öğleye doğru sakinleyen hava saat 14.00'de tekrar bozuluyor ve ancak tufan ile anlatılacak korkunç bir şekil alıyor. Yüksek binaların kiremitlerine kadar inen siyah bulutlar kenti karanlığı boğuyor. Telefon irtibatı kesiliyor. Mahallelerde ve evlerde kimse kalmıyor herkes yüksek yerlere kaçıyor.

Gece yarısına kadar devam eden bu tufan İzmir'i baştan başa bir sel deryasına çeviriyor. Sellerin şiddetli cereyanlarına kapılan at ve arabalar denize sürükleniyor. En çok hasara uğrayan mıntikalardan biri olan Devlet Hastanesi önünden sellerin sürüklediği kayalar ve kumlar altında kalmış otomobiller ve bir iki insan cesedi ile tramvay arabalarını kurtarmak için uğraş veriyor belediye ekipleri. Buca, Bornova ve Seydiköy (Gaziemir) banliyö trenleri çalışmıyor, depolarındaki malları sel suları dağıtıyor. Büyük küçük tüm köprüler dağılıyor. Hilal ve Tepecik semtlerinde yıkılan ev sayısı 200'ü geçiyor. Hastanelere getirilen ölü sayısı yirmiyi buluyor. 36 saatte 500 milimetre yağmur yağıyor. Bu miktar İzmir'e yağın yağmurun bir senelik miktarı. Anneannem söylerdi bilemiyorum ama kulaktan kulağa bir söylenti duymuşlar o afat sırasında. Kurtarma çalışmalarına askerlerin katılmasını sağlamışlar, o sırada bastıran yağmur ve ardından gelen selde çok sayıda askerin de öldüğü söyleniyor. Ama araştırmalarımda askerlerin ölümüne rastlamadım. Bilemiyorum devlet politikası olabilir zayıf saklamak gibi... Ekim sonbahar ayının en güzeli, keyifli, huzurlu ve sarı yapraklı geçmesi dileğiyle... ■

ATINA'DAKİ İZMİR

Nea Smyrni semtinde bahçesindeki ünlü saat kulesiyle Agias Fotinis Kilisesi. 1922 yangınında otuz üç metre yüksekliğindeki ünlü kulesiyle birlikte yok olan kilisenin kuleyle birlikte inşasına karar verilir. Ancak kilisenin inşasına karşın, kulenin inşası 1990'ları bulacaktır.

■ Yaşar ÜRÜK

(İzmir Araştırmaları Topluluğu Üyesi)

Bu yazıda kullanılan ve altında kaynak belirtilmemiş tüm fotoğrafların her türlü telif hakkı yazara aittir. Kaynak gösterilerek dahi yazardan yazılı izin alınmadan kullanılamaz...

Yunanlıların, İngiliz kanatları altına sığınarak yaşadıkları Küçük Asya felaketi sonucu; çok sayıda insan 1922 yılı Eylül ayı başında, özellikle deniz yolu ile İzmir'i terk ederken; 13 Eylül günü başlayan ve düzlükteki Rum yerleşim bölgesinin de tamamını üç günde yakıp, küle döndüren büyük yangın, söz konusu göçü aslında gitmeye pek de niyeti olmayan tüm Rumlar için de zorunlu hale getirir. Bu göç hareketine, Lozan Antlaşması uyarınca uygulanan zorunlu mübadele de eklenince; Atina şehri bir anda sahip olduğu nüfusun çok üstünde bir göçmen sayısını karşısında bulur.

Atinalılar bu göç dalgasından pek de mutlu olmadıkları gibi göçmenlerin şehir merkezine girmelerini de istemez hatta bu düşüncüyü destekleyen, göçmenleri aşağılayıcı ve hakaret dolu sözler içeren şarkılar bile çalınıp söylenir. Elbette başlangıçta Pire'de konuşlanan insan kalabalıkları zamanla kuzeye, yani Atina şehrine doğru var olan boş alanlarda da yeni yerleşim bölgeleri yaratmaya başlar ve hızlı büyüme sonucu yaklaşık elli yılda Atina şehri ile iskelesi durumundaki Pire kasabası birleşerek tek bir şehir haline dönüşür.

Anadolu'dan göç edenler elbette yaşam biçimleri ve kültürel değerlerini de yeni yurtlarına götürürler ve eski Atina'ya eklenen bu yeni mahallelerde geldikleri bölgelerdeki yer adlarını da yaşatmaya çalışırlar. Bu nedenle Atina şehrinde Anadolu'dan izler taşıyan çok sayıda yer adı vardır.

Bu yazıda bunlara örnekler vererek özellikle İzmir'den göç edenlerin toplu yerleşimine sahip olan Nea Smyrni bölgesindeki adlardan söz etmeye çalışacağız.

Yunanistan'ın başkenti ve en kalabalık şehri Atina, İzmir ile neredeyse aynı nüfusa sahiptir ve bu nüfus içinde yukarıda açıklamaya çalıştığımız nedenlerle ailesi Anadolu'dan göç etmiş kişilerin oranı oldukça yüksektir. Çünkü 1920'lerin ilk yarısında gelen göç dalgası şehrin o dönemdeki nüfusunu bir anda ikiye katlamış ve başka bir söyleyiş ile her iki Atinalıdan biri Anadolu kökenli olmuştur. Böyle bir kozmopolit yapıya sahip şehirde, Anadolu ve özellikle İzmir'den izler taşıyan yer adları görmek de çok doğal olsa gerektir.

Atina, geniş bir alana yayılmış bir şehirdir. Şehirde Anadolu'dan taşınıp geldiği açıkça belli olan çok sayıda yer adına rastlanmaktadır. Ancak bu yazıyı çok uzun tutmamak için tüm Atina yerine Pire'den hemen hemen kuzey yönüne doğru bir hayali çizgi çekerek, Akropol merkezli bu çizginin güney batı yönünde kalan alandaki adları aktarmaya çalışacağız. Yani dolaşacağımız bölge Nea Smyrni semti olacak.

Pire sahili oldukça büyük bir liman dizisine sahiptir. Bazı yerleşim alanları dışında neredeyse tüm Pire kıyıları limanlara ayrılmış durumdadır. Bu liman bölgesinden Atina merkeze doğru uzanan arterlerin en önemlisi, ortalama genişliği 40 metre olan, park cepleri dışında sekiz şeridi de trafiğe açık olan Andrea Siggrou Bulvarı'dır. Nea Smyrni bölgesi, bulvarın Art-Atina Salonu önünden kuzeye dönüş yaptığı geniş kavisten yaklaşık bir kilometre sonra başlar. Ancak Nea Smyrni'ye girmeden önce caddenin hemen karşısında yer alan bölgeye gidişi gösteren levhadaki ad dikkatimizi çekiyor: Kallithea. Ne kadar tanıdık bir sözcük. 1922 öncesi Rumların günümüzdeki Karantina semtini andıkları ad.

Selanik'te de aynı adı taşıyan bir semt olduğu gibi, Yunanistan'da ayrıca birçok yerde aynı adı taşıyan yerleşim yerleri olduğunu da biliyoruz.

Nea Smyrni, yaklaşık 3,5 kilometrekare genişliğinde çok şık yapıların yer aldığı, Atina'nın oldukça bakımlı bir mahallesidir. Semtte yaklaşık yetmiş beş bin nüfus yaşamaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi Atina şehrinde yaşayanlar 1922 büyük göçü ile gelenleri dışlayınca, özellikle İzmir'den gelenler Pire'ye çok yakın bu eğimli bölgeye yerleşerek oraya Yeni İzmir adını verir. Böylelikle gönülle-

rinde kalan şehrin adını yaşatmak isterler. Kuruluş yıllarında oldukça fakir bir topluluğun yer aldığı bölgede ilk barınma alanları ahşap parçaları, kartonlar ya da bezlerden yapılmış kulübelere olur. İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman işgali ile yaşanan sıkıntılı dönemden ancak savaş sonu kurtulan göçmenler, Yunanistan'ın savaş sonrası aldığı yardımların da katkısıyla imar çalışmalarına başlar.

Nea Smyrni bölgesi Atina'nın birçok semti gibi birbirlerini düzgün açılarla kesen yollarla bölünmüş, planlı ve yeşili bol bir semttir.

Anlatacağımız bölgeye büyük bulvardan giriş yaptığımız Büyük İskender Caddesi tanıdık bir spor kulübünün stadyumunun yakınından geçiyor bizi: Panionios. Panionios Kulübü; İzmir'de 14 Eylül 1890 tarihinde Orpheus Müzik ve Spor Kulübü'ne bağlı olarak Orpheus Smyrni adıyla kurulur. 1893 yılında kulübün sporsever üyeleri spor faaliyetlerini sürdürmek için Gymnasion adıyla yeni bir oluşumla kulüpten ayrılırlarsa da 1898 yılında Orpheus ve Gymnasion adıyla birleşirler. Panionios Futbol Kulübü, göç hareketlerinden sonra burada da faaliyetini sürdürür. 1939 yılında inşa edilen ve 1988 yılında UEFA standartlarına uyulması için önemli bir onarım geçirerek oturma kapasitesi 11700 koltuğa düşürülen stadyumun açık tribünlerinde, kulübün renkleri olan kırmızı zemin üzerine lacivert harflerle "Panionios 1890"

yazılıdır. Adının açılımı "Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis" (İzmir Pan-İon Jimnastik Derneği) olan Panionios kulübü yeni ve çok daha büyük bir stadın hazırlıklarını sürdürse de, kulübün İzmir spor tarihindeki yeri mutlaka sonsuza kadar kalacaktır.

Nea Smyrni semtinde ikinci durağımız, bahçesindeki ünlü saat kulesiyle Agias Fotinis Kilisesi. Semtin oluşumu sırasında, 1922 yangınında otuz üç metre yüksekliğindeki ünlü kulesiyle birlikte yok olan kilisenin, kuleyle birlikte inşasına karar verilir. Ancak kilisenin inşasına karşın, kulenin inşası 1990'ları bulur.

Atina'ya ilk gidişime kadar, Nea Smyrni semtindeki kiliseyi İzmir'deki adaşının kopyası olarak bilirdim. Hatta Atina'da

Ayafotini-Atina

Ayafotini-İzmir

bunun böyle olduğunu düşünen çok sayıda araştırmacı ile de karşılaştım. Yunanca birçok kaynakta da böyle olduğu belirtilmektedir. Ancak bu denilenler doğru değildir. İzmir'de 1922 yangını ile tarihe karışan Agia Fotini Kilisesi'nin yapı bütünlüğünü gösteren herhangi bir fotoğrafına bu güne kadar rastlanılmamıştır. Metropolitlik binasının da kullandığı büyük avluda çekilmiş birçok fotoğrafta kilisenin arka duvarı ve apsis bölümü görülmektedir. Binayı çatısıyla sadece bu cepheden gösteren tek fotoğrafı da sayfamızda görebilirsiniz. Sadece bu fotoğraftan dahi Atina'daki kilisenin İzmir'deki adaşına hiç benzemediği kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Nea Smyrni'deki kilise ikiz kulesi ile daha çok -yine 1922 yangınında yok olan- Agios Giorgios Kilisesi'ni andırıyor olsa da sonuçta İzmir'deki hiçbir kilisenin kopyası olarak yapılmadığı da kesindir. Ziyaretlerimden birinde Atina'daki ünlü Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'ni ziyaretimde yetkililerden "Arşivlerinde İzmir'deki kilisenin herhangi bir fotoğrafının bulunup bulunmadığını" sordum. Olumlu yanıt aldığım da nasıl sevindiğimi anlatamam. İzmir tarihinin önemli bir eksiğini tamamlamış olacaktım bu fotoğrafla. Ancak sevincim kursağımda kaldı. Çünkü getirdikleri fotoğraf kilisenin değil, çan kulesinin fotoğrafıydı. Bunu onlara da söylediklerimde yüzlerindeki şaşkın ifadeye ben daha çok şaşırdım. Kulenin, kilise binası ile ilgisi olmadığının farkında değilmiş gibi davranmışlardı.

Atina'ya her gidişimde özellikle eski kitapçılardan İzmir ve çevresi ile ilgili sayısız kitap aldım. Hem bu kitaplarda hem de

Ayafotini Çan Kulesi-İzmir

orada görüştüğüm İzmir ve Batı Anadolu ile ilgili dernek / kulüp arşivleri ile araştırmacıların bilgilerinde önemli yanlışlar olduğunu fark ettim. Özellikle fotoğraf altı açıklamalarda iyice belirginleşen bu yanlışları her seferinde düzeltmek için çaba harcadım. Bizde de İzmir ile ilgili bilgilerde belgeye ya da kaynağa dayanmadan yalan yanlış yazılıp söylenen çok örnek var. Ama gördüklerim sonunda emin oldum ki İzmir konusunda yanlışları paylaşmada Yunanlı dostlar da bizden aşağı kalmıyorlar.

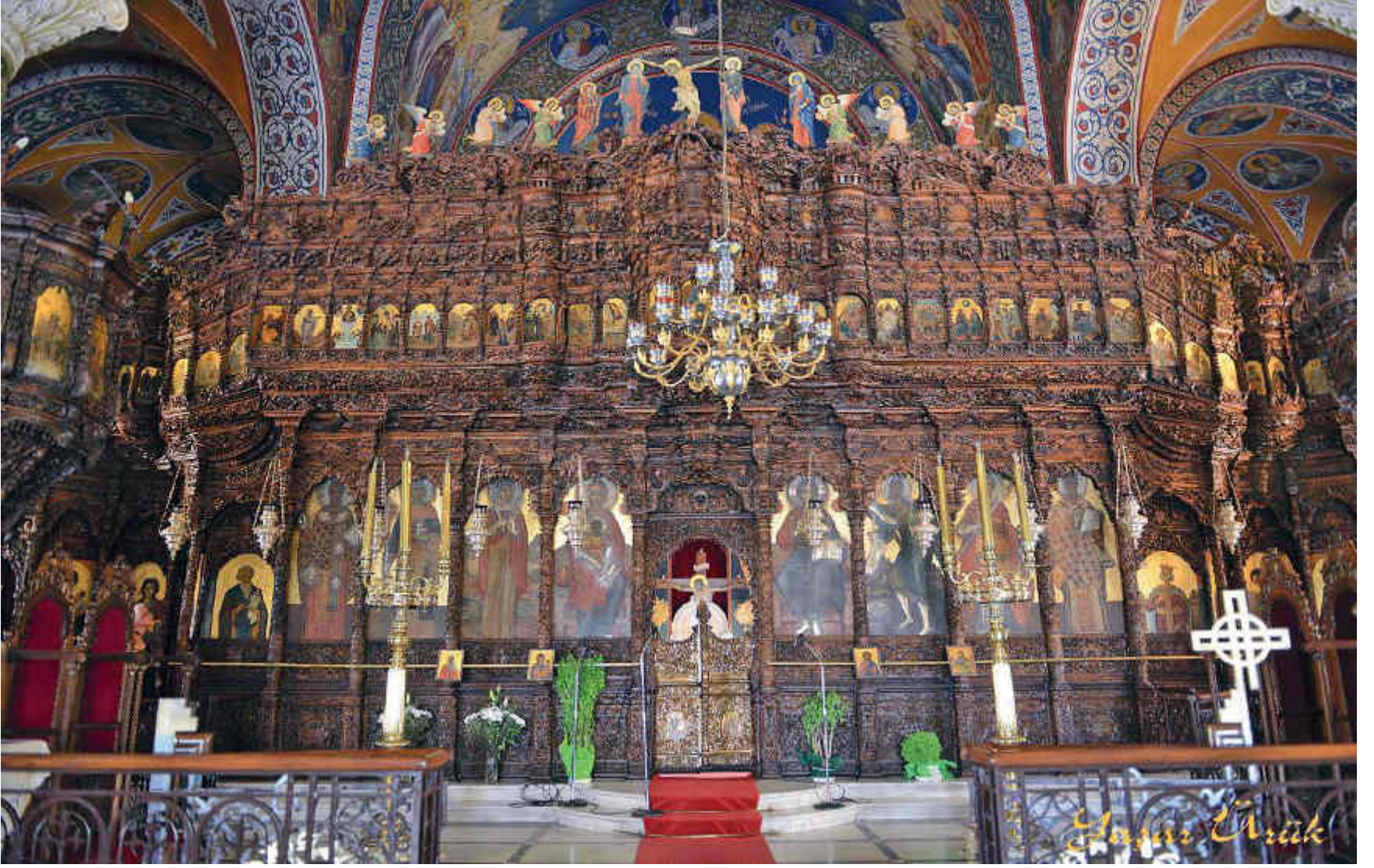
Dışarıdan İzmir'dekilere pek benzetemediğim Agias Fotinis Kilisesi, bir tepelik üzerinde kurulu. Kilise önünden büyük bulvar yönüne uzanan cadde de kilise ile aynı adı taşıyor. Bölge, göze hoş gelen

yeşil alanlarla bezeli. Yeşil alan denince bizdeki gibi bomboş çim alanlar aklınıza gelmesin. Burada sözünü ettiğim yeşil alanların tamamı ağaçlık bölgeler.

Kilise bahçesini ve kuleyi biraz sonraya bırakıp içeride gördüklerimi anlatmak istiyorum. İzmir ile ilgili asıl sürprizi kiliseye girince yaşadım. Çünkü karşında gördüğüm devasa boyutlu ve soluk kesecek kadar olağanüstü işçiliğe sahip ikonastasis, İzmir'den gelmiş bir eserdi.

İkonastasis, Ortodoks kiliselerde apsis dediğimiz bölümün önünde yer alan, genellikle ahşap malzeme ile yapılmış ve üzerine belli bir düzene göre ikonaların asıldığı yüksek, perde ya da bir tür bölmedir. Templon sözcüğüyle de anılırlar. İkonastasis kısaca kiliseye ayine gelen cemaat ile papazların bulunduğu bölümü birbirinden ayıran bir tür perdedir.

Atina'da karşıma çıkan ikonastasis ile hemen yanındaki ahşap kürsülerin buraya geliş öyküsü de hayli ilginçtir. Her ne kadar bununla ilgili bazı yazılar yayımlanmışsa da işin doğrusu şöyledir: Bu muhteşem malzeme 1795 yılında Kantarcıoğlu adında bir usta tarafından İzmir'deki Aya Fotini Kilisesi için yapılır. Yaklaşık yüz yirmi yıl orada kullanılır. Ancak daha sonraları bunun yerine kiliseye tamamen mermerden bir ikonastasis yapılmasına karar verilir ve bu malzeme İkiçeşmelik yakınlarındaki Aya Yani (Agios Ioannis) Kilisesi'ne gönderilir. Metropolitlik yönetiminin böylesine nadide bir malzemeyi o dönemde kendileri için en özel kiliseden alarak bir başka yere göndermelerinin nedeni de çok anlaşılır değildir.

İkonostatis Ayafotini-Atina

İkonostasis Agios İonnis-İzmir

Ancak bu eserin 1922 yangınından bu sayede kurtulduğu da gözardı edilmez bir gerçektir.

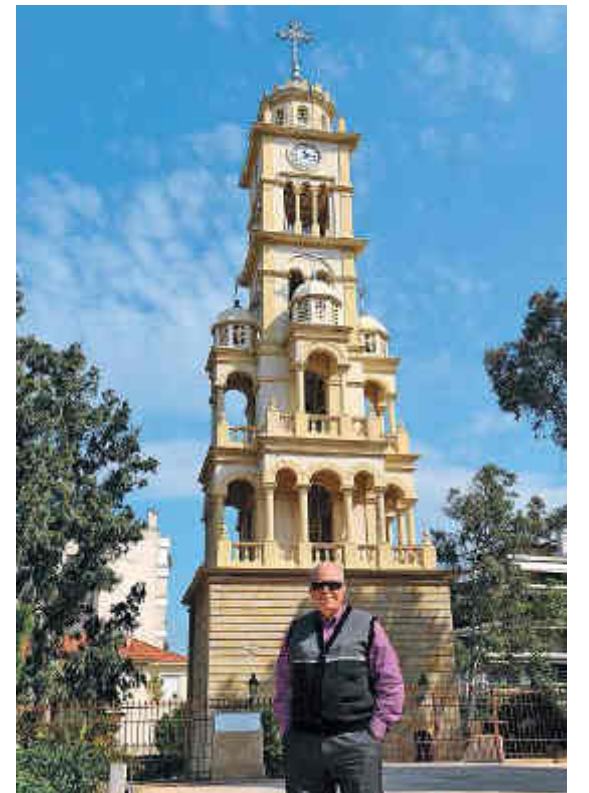
Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Atatürk bilindiği gibi Yunan politikacı Venizelos ile dostluk kurar. Venizelos 1930 yılı Cumhuriyet Bayramı haftasında Ankara'ya gelir ve Atatürk'ün konuğu olur. Bu ziyarette üç protokol karşılıklı olarak imzalanır. Bunlar "Dostluk Mesajı", "Ticaret ve İkamet

Mukavelesi" ile "Bahri Protokol"dür. Venizelos, 1933 yılı Eylül ayı sonarında bu kez İstanbul'a gelir. Bu dostluk çerçevesinde Yunanistan ile Türkiye arasında 1930 ve 1938 Atina, 1933 İçten antlaşmaları imzalanır. 1933 yılında iki kez istifa eden Venizelos, bu dostluğun verdiği ilhamla 12 Ocak 1934 tarihinde Nobel Ödül Komitesi Başkanlığı'na yazdığı bir mektup ile Mustafa Kemal Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterir.

Venizelos'un politik hayatı özellikle Girit'in 1935 yılında bağımsızlığını ilan etmesi ile sıkıntılı günler yaşamaya başlar ve seçimleri de kaybedince gittiği Paris'te 1936 yılında yaşamını yitirir. Ancak iki ülke arasındaki ilişkiler oldukça uyumludur. Sözgelimi bu uyum içinde 15 Ocak 1937 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Yunanistan Krallığı Hükûmeti arasında Ankara'da "Kaçakçılığın Men ve Takibi Antlaşması" imzalanır. Bu arada 1935 yılında Yunanistan krallık yönetimine geçer ve Kral II. Georgios'un, görevi bırakan Demertzis'in yerine 1936 yılı Nisan ayında Başbakanlık görevine atadığı İoannis Metaksas da Türkiye ile ilişkilere önem verir.

İşte tam bu sırada dönemin Hariciye Vekilliği (Dışişleri Bakanlığı) iki ayrı yazı ile "İzmir'de Sen Jan (Agios İoannis) Kilisesi'nde bulunan bazı dini eşyanın Yunan

Hükûmeti'ne verilmesi" konusunu Başbakanlığa sunar. Konu, dönemin Maarif Vekilliği'ne de (Milli Eğitim Bakanlığı) iki kez yazılarak görüş alındıktan sonra 24 Temmuz 1937 tarihinde hem Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk hem de Bakanlar Kurulu tarafından imzalanır. Tam bu sıralarda Metaksas da Ankara'ya ziyarette bulunur. Ülkesinde tüm partileri kapatmış ve parlamentoyu da feshetmiştir. Ülkesinde tam bir dikta yönetimi ege-

Ayafotini Çan Kulesi- Atina

mendir. Bu nedenle de olsa gerek kararı çıkan malzeme Yunanistan'a gitmez.

Ancak 1940 yılında konuyla ilgili olarak Yunanistan'dan yeni bir talep daha gelir. Hariciye Vekaleti'nin "İzmir'de Ayayani Evangelis Kilisesi'nde mahfuz olup, abideler meyana tescil edilmiş olan iki kürsü ile dini tasvirleri ihtiva eden bir paravanın bir cemile olmak üzere Yunan Hükümeti'ne hediye edilmesi" teklifine, Maarif Vekaleti'nden yine iki kez görüş alınır ve Bakanlar Kurulu'ndan gelen kararnameyi 7 Aralık 1940 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü onaylar. Ancak beklenmedik gelişmeler olur. Metaksas 1941 yılı Ocak ayında görevdeyken hayatını kaybeder. Aynı yılın

İkonostasis Ayafotini-İzmir

Nisan ayında ise Nazi Almanyası Yunanistan'ı işgal eder ve bu işgal 1944 yılı Ekim ayına kadar sürer. O yılın sonlarında ise Yunanistan'da iç savaş başlar.

Ahşap kürsü-Atina

Tüm bu karmaşada gönderilecek malzeme, Yunanistan'da konuyla ilgililerin de talebiyle bir zaman daha İzmir'de korunduktan sonra savaş sonunda, 1946 yılında gemiye yüklenir ve Atina'ya gönderilir. İşte bu serüveni yaşayan İkonostasis ve aynı muhteşem işçilikteki kürsüler karşındaydı. Sayfadaki fotoğrafların ayrıntılarına dikkatle bakılırsa nasıl eşsiz bir ahşap işçiliği uygulandığı görülecektir.

Atina'daki kilisenin bahçesinde yer alan çan kulesi ise İzmir'deki kulenin (çok küçük bazı farklılıklar dışında) tamamen kopyasıdır. Aleksandros Onassis tarafından 1990 yılında başlatılan yapım tam üç yılda tamamlanır. Buradaki çan kulesi de İzmir'deki orijinali gibi kiliseden ayrı bir noktadadır. Kilisenin bahçesinde ayrıca dönemin İzmir Metropolit Hrisostomos'un da insan boyunda bir heykeli bulunmaktadır.

Nea Smyrni semtindeki sokak tabelaları arasında çok tanıdık isimlerle karşılaşılır. Bunlar arasında Enopi (Göztepe), Paradiso (Şirinyer), Menemen, Homeros, Seydiköy, İyonya, Foça, Nympheon (Kemalpaşa), Ber-

Yazar'ın büyük belgeliği

gama, Cordelio (Karşıyaka), ve Efes gibi sokak adları hemen dikkatimizi çeker.

Agios Fotinis Caddesi'nden hafif rampa inerek bulvara doğru yürüdüğümüzde

Ayafotini-Smyrna

Ayafotini-Yangın

ise karşımıza anıtsal cephesi olan büyük bir yapı çıkar. Nea Smyrni semtinin en önemli kültür merkezi olan bu yapının adı Estia'dır. İzmir ve Batı Anadolu'dan göç sırasında getirilen çeşitli etnografik bazı eserlerin de korunduğu merkezin anıtsal girişini oluşturan sütunların arkasında kalan iç kısmın tavana yakın bölümünde uzun bir panoramik görüntü oluşturan bir düzine resim bulunmaktadır. Bu resimlerde Rumların Anadolu tarihinde var oldukları dönemin başlangıcından, büyük göçe kadar geçirdikleri evreler anlatılmaktadır. Hiç kuşkusuz en ilginç olanı ise 1922 yangınının yaşatıldığı resimdir.

Merkezin önündeki büyük meydanı dikine kesen İyonya sokağının alt yanında

ise büyük bir park alanı vardır. "İzmirli Chrisostomou" (İzmirli Hrisostomos) adını taşıyan parkta işgal dönemi İzmir'inden izler taşıyan birçok kişinin büstü bulunmaktadır. Bunlar arasında en başta sayılması gereken Smyrna adlı heykeldir. Bu heykelde İzmir şehri, başında Kadifekale'yi sembolize eden bir tac bulunan ve sol kolunda bir çocuk taşıyan formda heykelleştirilmiştir. Parkta ayrıca var olan büstlerden bazıları şu kişilere aittir: Dönemin ABD İzmir Konsolosu George Horton, İzmir doğumlu tarihçi yazar Hristos Solomoniadis, İşgal güçleri komutanlarından ve politikacı General Leonidas Paraskevopoulos. Ayrıca parkın alt bölümünde büyük boyutlarda bir Hrisostomos heykeli yer almaktadır. Parkın yanındaki küçük bir köşede ise iki İzmirli baba-oğul büstü görülür. Bunlardan biri 1873 İzmir doğumlu, ünlü hukuk adamı Stylianos (Stelios) Seferidis, diğeri ise 1900 Urla doğumlu oğlu, şair ve diplomat Giorgios Seferis.

Atina'daki İzmir, geçen zaman içinde Yunanlı dostlar için daha çok acılarla birlikte anılan bir kavram olmuş. Ancak onların torunları için İzmir güzel ve dede yadigarı anılar taşıyan bir şehirdir. Atina'daki dostların içinde çoğu İzmir'e gelmiş, hatta her yıl hiç aksatmadan gelenler de var. Atina nüfusunun çok büyük bir bölümü de Anadolu'dan gelenlerin torunları. Bir gidişimde beni havaalanına götürerek taksinin sürücüsünün İzmirli olduğumu öğrenince otomobili otoyolun sağına çekip, aşağıya inerek "Dedelerimin güzel şehrine selam götür" diyerek bana sımsıkı sarılmasını asla unutamam. Bir gün yolunuz Atina'dan geçerse oradaki İzmir'i siz de keşfetmeye çalışın. ■

Seferis

Vecihi Hürkuş, havacılıkta destan yazdı...

İlk Türk uçağını o yaptı. İlk düşman uçağını o düşürdü. Kurtuluş Savaşının uçan ilk ve son pilotu oydu. Savaşın son günlerinde o zamanki adıyla Seydiköy olan Gaziemir Havaalanını o işgal etti ve düşmandan kurtardı. Dopdolu, üretken, havacılık aşkıyla dolu bir hayat yaşadı. Nice pilotlar yetiştiren Vecihi Hürkuş, Türk havacılığının efsane isimlerinden biridir.

■ Tayfur GÖÇMENOĞLU

O nlar, Kurtuluş Savaşında mürettep ordunun ilk pilotlarıydı. Derme çatma uçaklarıyla, en zorlu şartlarda keşif uçuşu yaptılar, düşman mevzilerine bomba yağdırdılar. Yüzbaşı Sırrı komutasında Halil, Behçet, Fazıl ve tabii Vecihi (Hürkuş).

Nafiz-f ve Nafiz-2, onların ilk göz ağrısı idi. Sonra bunlara Albatros katıldı ve tabii pilot Fehmi. Uçakları, iyi havada uçar, rüzgarlı ya da yağmurlu havalarda yerinden kıpırdamazdı. Çünkü bazılarını onlar, bir motor tedarik ederek bizzat inşa etmişlerdi. Kanatları, bol kuyruk yağlı et suyuna batırılmış Amerikan beziyle yapılıyor, bu kanatlar, haliyle yağmurlu havada yumuşayıp gidiyordu.

Bir kısmı isabet aldı, bir kısmı havada arızalanıp düştü. Mustafa Kemal, bu ekibe, biraz da "çılgınlar" adını vermek ihtiyacı duymuştu. Çünkü, korkusuzdular ve harikalar yaratıyorlardı. Uçak onarmak, yenisini yapmak, onlar için çocuk oyuncağıydı. Turgut Özakman, "Çılgın Türkler" kitabının bir bölümünde o çılgınları şöyle anlatır: "Tek kişilik avcı uçağı ile sağlıklı keşif yapılabilmesi için pi-

lotların gözlem eğitimi almış olmaları gerekli. Bu konuda en yetişkin pilot Fazıl'dı. O uçacaktı. Akşam keşfi için Albatros D-III hazırlandı. Bu güzel uçağa İzmir adını vermişlerdi. Abdullah Usta, uçağa binmeden Fazıl'ı yakaladı. "Bak..." dedi. "Bütün parçaları tek tek bir daha elden geçirdim. Yine de dikkatli ol. Büyük pilot olduğumu bilirim. Ama sakın motoru zorlama, hız yapma, düşmanla karşılaşma. Ayağını öpeyim. İki kurban yeter." Fazıl, gözleri dolan ustaya sarıldı:

"Merak etme, sağ döneceğim."

Motoru çalıştırdı, ısıttı, pist başını doldurmuş genç pilotlara ders verir gibi dikkatle ilerledi, elini salladı, hızlandı ve havalandı. İki saat sonra döndü. Alkışlarla karşılandı. Raporunu telefonla Binbaşı İzzet Bey'e yazdırdı. Hava keşif raporu paşaları rahatlatmıştı. Pilot Fazıl'ı uğurlayan, sonra da pistte alkışlarla karşılayan genç pilotlardan biri de Vecihi idi. Gerçi teknik eğitim görmüş, uçak onarımında ustalaşmıştı ama uçmayı çok seviyor ve istiyordu. 1922 Ağustos'unun ortalarına gelindiğinde uçak bölüğü Akşehir'den Çal'daki alana taşındı. Filoda 10 uçak vardı: 6 adet Brege-XIV keşif, 3 adet Spat-XIII av ve bir de De Hawilland-9 (İsmet).

Bu filoya sahip oldukları için havacıların ve ustaların ağzı kulaklarındaydı.

Onurlananlardan biri de hiç şüphesiz Vecihi (Hürkuş) idi.

KİMDİR PILOT VECİHİ?

Vecihi Bey, 1896 yılında İstanbul'da doğdu. Küçük yaştan beri pilot olmayı istiyordu. Yeşilköy'deki Tayyare Mektebi'ni pilot olarak bitirdi.

Hemen orduya katıldı. Birinci Dünya Savaşında pilot brövesiyle 7. Tayyare Bölüğünde Ruslara karşı hava hareketine katıldı. Hatta bir Rus uçağını indirdi. Uçak düşüren ilk Türk tayyarecisi olarak anıldı. Ancak bu savaş sırasında Ruslara esir düştü. Esir tutulduğu Hazar Denizi'ndeki Nargin Adası'ndan yüzerek kaçtı ve İran üzerinden Anadolu'ya geçti. Hemen ardından 1918 yılı başında Yeşilköy'de konuşlanmış bulunan 9. Harp Tayyare Birliğinde görev aldı. Bu bölükte görevli iken kendi imkanlarıyla bir av uçağı tasarımı yapmaya girişti. Fakat projesi Mondros Ateşkes Mütarekesi'nin imzalanması nedeniyle yarım kaldı.

Vecihi Bey'in, teknik adam olarak öne çıkması, hiç şüphesiz uçma arzusunun yerine getirilmesinde bir engel oluşturmuyordu. Ancak O, kendi çabalarıyla bunu da aşmayı başardı. Çünkü çok iyi bir pilot olduğuna önce kendisi inanıyordu ve çevresine de bunu kabul ettirmekte zorluk çekmiyordu.

Kurtuluş Savaşı gelip çattığında Vecihi Bey, yine sahnede idi. Ancak ondan önce Alman uzmanlar tarafından eğitilen bir kısım rütbeli pilotlar öne çıktılar. O, bunu onur meselesi yapmadı ve bir süre bekledi. Özellikle İnönü ve Sakarya Savaşlarındaki keşif ve destek uçuşları ile dikkat çekerek isminden bahsettirdi. Bir Yunan uçağını da düşürerek, havadaki kariyerini ikiye katladı. Vecihi Bey, Kurtuluş Savaşı'nın ilk ve son uçuşunu yapan pilot olarak da anılır. Keza savaşın son günlerinde İzmir'in Gaziemir (Seydiköy) hava meydanını tek pervaneli av uçağıyla

Ancak buna nereden başlayacağını çok iyi biliyordu. Halkapınar'daki cer atölyelerinden teknik destek sağlayarak kollarını sıvadı. Seydiköy'de; şimdiki Gaziemir Hava Teknik Okullar Komutanlığı'nda uçak yapım projeleri üzerinde çalışmalar gerçekleştirdi. Cumhuriyetin ilan edildiği yıl Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlılardan ganimet olarak ele geçen motorlardan yararlanarak ilk Türk uçağını imal etti. İki yıllık bir çalışma sonunda 28 Ocak 1925'te 'Vecihi-K-VI' adını verdiği bu uçağı uçurdu. Ancak ödül yerine ceza aldı. Çünkü Seydiköy alanında o sırada havacılıktan anlayan kimse bulunmuyordu. Kendi imal ettiği uçağın kalkışı için izin verecek merci olmadığı için bu davranışı 'izinsiz uçuş' olarak nitelendirildi ve Vecihi Bey bu yüzden cezalandırıldı. Ancak bu olay, O'nun moralini hiç bozmadı. Havacılığın bir dizi kurallarla yürüdüğünü çok iyi biliyordu. Gönül koymadan bir süre daha çalıştı. Türk Hava Kurumu'nun kuruluşuna destek vererek bu kurum çatısı altında İzmir'de pilotluğa merak saran gençleri eğitti.

zamanda ikinci uçağı Vecihi-XIV'yi yaparak Kadıköy Fikirtepe'den Ankara'ya kadar uçurmayı başardı. 25 Nisan 1931'de Çekoslovakya'da kendi monte ettiği uçağı bu ülkeden Türkiye'ye kadar uçurmayı başardı. Sanatçı Melike Demirağ'ın dedesi

Nuri Demirağ, kendisine 5 bin lira vererek bunun karşılığında bir kabin uçağı yapmasını istedi. Vecihi Bey, bunu da başardı ve Vecihi XVI kabin uçağını yaparak yine bir ilke imza attı. İzmir'den hiç kopmadı. Uçmak istediğinde İzmir'e gelir, bu hevesini doya doya tadardı. Reklam işlerinde çalıştı. İşadamlarının havadan reklam ve çekim işlerine yardımcı oldu. Sanatçı Zeki Müren'in Fuar'da yapacağı çalışma öncesi tek pervaneli uçağıyla Sanat Güneşi'nin havada reklamını yaptı. Soyadı kanunu çıkarınca Hürkuş soyadını aldı. Çünkü bunu

hakediyordu. Gökyüzünde kendisini her zaman özgür hissetmişti. Sonraki yıllarda kendi adına bir özel havayolu şirketi kurmak istedi ama aksiliklerle karşılaşınca bundan vazgeçti. Macera dolu keyifli bir hayat yaşamıştı. Hiç şüphesiz Türk havacılık sektörü, geldiği bu noktada ona çok şey borçludur. ■

işgal eden Türk pilot O'dur. Bu nedenle kendisine kırmızı şeritli İstiklal Madalyası verildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, tarihinde ilk kez kendisine üç adet takdirname verdi.

İZMİR YILLARI

Vecihi Bey, Kurtuluş Savaşından sonra İzmir'e yerleşti. Seydiköy'de pek çok tayyarecinin yetişmesinde önemli rol aldı. Cumhuriyet'in ilk pilotlarının önemli bölümü onun öğrencileriydi. O yıllarda Edirne'ye yanlışlıkla inen bir yolcu uçağının kurtarılması amacıyla bölgeye gidip kusursuz bir görev ifa eden Vecihi Bey'e bu hizmeti karşılığında uçağı 'Vecihi' adı verildi. Bu, O'nu hem heyecanlandırdı, hem de çok gururlandırdı. Bundan güç alarak uçak inşa etmeye karar verdi.

VE SONRASI

Askeri havacılıktan bir süre sonra ayrıldı ve daha rahat çalışabilmek amacıyla uçak tasarım ve yapımı sahasına daha özgür biçimde adım attı. 1930'da İstanbul Kadıköy'de bir keresteci dükkanını kiralarak 3 ay içerisinde ilk Türk sivil uçağını, aynı

Akıncı Mahallesi (Fettah)

Yeni Sadık Bey Otel'i'nin önünden geçerken güneye bakan kafesli penceresinden sokağı seyreden bir kız çocuğunu görür gibi olurum, gün gelecek küçük kız büyüüp büyük kurtarıcı Mustafa Kemal'in eşi olacak...

■ **Orhan BEŞİKÇİ**

■ **FOTOĞRAF: Atilla ÖZDEMİR**

Resmi rakamlara göre yüz ölçümü 55.215 m², çevresi 965 m olan mahalleye Oteller Sokağı Anafartalar Caddesi girişinden adım atalım. 1920'li yıllarda, İş Bankası'nın bulunduğu yerde içkili, çalgılı Müveddet Salonu vardı, sonra bu salon Müveddet Kahvehanesi oldu. Daha öncesi Müslüman mezarlığıydı, onun da öncesi Helenistik ve Roma dönemine kadar gider... Oteller Sokağı deyip geçmeyelim, oteller ve otel odaları ne sırlar saklar... Çok ödüllü "Masumiyet" filmi sokakta bulunan bir otelde çekilmişti.

Sokağın başında sağda Yeni Sadık Bey Otel'i'nin önünden geçerken güneye bakan kafesli penceresinden sokağı sey-

reden bir kız çocuğunu görür gibi olurum, gün gelecek küçük kız büyüüp büyük kurtarıcı Mustafa Kemal'in eşi olacak... Tarihi yapı onarılınsın "Latife Hanım Müzesi" olsun demekten yorulmadım... Yazılarımı okuyanlar, İş Bankası'nın köşesinde elinde bavul, etrafında göçmen turna kuşları uçuşan tunçtan bir yolcu heykeli hayalimi bilirler. Mahalle ile ilgili başka düşüncelerim de var...

Akıncı Mahallesi, toplam dört camiye ev sahipliği yapar, esasında iki cami iki mescit demek daha doğru. Kabasoğan Mescidinin adını birileri Hurşidiye Camisi yapmış, kapısındaki tabelaya Hurşidiye yazılınca eski ismi unutulmuş... 1930 İzmir sel felaketini

araştırmam sırasında evleri yıkılan veya tehlikede olan insanların yerleştirildikleri okul, cami, mescit, han isimlerini incelerken, karşıma Kabasoğan Mescidi çıkmıştı. Vakıflar İzmir Bölge Müdürlüğünü uyardım, arşivleri tarayıp hatayı düzelttiler. Şimdi kapısında Kabasoğan Mescidi yazıyor. Evliyazade Camii de aslında bir mescit... Hatuniye (Kuşlu) Abdulfettah Camileri'nin yanında aynı adla anılan medreseler günümüze gelemedi. Bölgedeki zengin hazire ve mezarlardan çok fazla bir şey kalmasa da Fettah Camisi avlusunda Fettah Dede, Mıgri Şeyh Bedreddin Türbesi'ndeki mezarlar, sayısı az olsa da ziyaretçileri tarafından yalnız bırakılmıyor.

Eski kayıtlarda adı "Tekke" olarak geçen 1297 Sokak, ruhani bir sokaktır, tekke ve müstemilatlarından günümüze tehvithanesi, doğu yönünde misafirhanesi ve akaretleri kaldı. Mısri Şeyh Bedreddin ailesinin kullandığı harem selamlık ahşap yapının olduğu yerde şimdi betonarme bina var. Mısri Şeyh Bedreddin Türbesi'nin onarımı tabi bir kazanç. Türbenin kapısında Şeyh Bedreddin ismini görenler Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin'le karıştırıyorlar. Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedreddin'in mezarı İstanbul'da Divanyolu'ndaki hazirede. Sanırım bu konuda bir araştırmacının yaptığı çalışma birçok bilinmeyeni aydınlığa kavuşturacak...

Türbe karşısındaki çıkmaz sokakta özel bir ses sistemi vasıtasıyla ünlü bestekar Rakım Elkutlu'nun şarkıları çalınsa, örneğin "Ne bahar kaldı ne gül ne de bülbül sesi var." Bilirsiniz bestekar hayatının son günlerini bu evde geçirdi, bilgiyi doğrulayan aile yakınları halen hayatta. İyi de bestekar neden bu çıkmaz sokağa gelip Mısri Şeyh Bedrettin Türbesi karşısındaki evde ikamet etti? Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra Mevlaviler, bu tekkeyi kullanıp ayinlerini burada yapmış olamazlar mı? Mahallenin sevilen muhtarı rahmetli Ramazan Tanık'ın verdiği bilgiler bu doğrultuydu...

İzmir'in işgali sırasında şehit edilen Albay Süleyman Fethi Bey'in cenazesi Küçük Fettah Sokağa (1299) eski İzmir evine getirilip bir gece misafir edilmişti, sokağa Şehit Albay Fethi Bey'in adı verilsin, otopark olarak kullanılan Kömürcü Han'ın arsası amfi tiyatro olsun, tiyatrocular sıklıkla gelip burada oyunlarını oynasınlar. Başka isteklerim var, aynı sokağın uzantısında, Anafartalar Caddesi'ne çıkarken

sağdaki evin kepenkleri lacivert kırmızıya boyansın, duvara basketbolcu Hüseyin Alp'in adı kazılsın, ne ilgisi var demeyin döneminde Balkanların en uzun boylu basketbolcusu Hüseyin Alp, Altınordu basketbol takımında oynayıp, takımını Türkiye şampiyonu yaptığı yıllarda bu evde yaşadı... Evin ara sokağında, görme engelli piyanist Mümtaz Uygun'un radyo arşivlerinden derlenecek şarkıları çalınsin, piyanist Mümtaz Uygun'da aynı sokağın çıkmazındaki evde yaşadı.

Bir dönem mahallenin beğenilen meyhaneleri, lokanta ve gazinoları vardı, Fevzipaşa Caddesine bakan meşhur Toros Lokantası bir lezzet durağıydı. Tiyatro gruplarının oyun oynadığı, konserlerin verildiği Ali Ulvi'nin bahçesi, eski esnaf meyhaneleri Kallender, tektekçi Doğan, kokoreççi Necmi, meyhaneci Beşir, halen faal olan Hayyam'ı,

meşhur Lokmacı Öztat kardeşleri unutmayalım. Meyhaneler tekrar faaliyete geçsin demek eski bir geleneğin devamı için yeterli olmaz, o yıllar meyhane kadar meyhaneciler de önemliydi... Mahallenin bir de müzesi var. 1298 Sokakta İzmirli tüccar Eminzade Hafız Tefvik Birsal Efendi tarafından 1900 yılının başlarında inşa edilen bina şimdi "Kadın Müzesi" olarak kullanılıyor.

Emniyet Oteli, aynı sıradaki kebabçı dükkanı olarak hizmet veren sebillerin düzenlenip onarıldığını, Oteller Sokağı'nda eski Tilkilik Ortaokulu'nun bulunduğu yere kondurulan otoparkın kaldırılıp, kafeterya ve depo olarak kullandığı Roma galerilerinin İzmirli lilerin ziyaretine açıldığı günleri görebilecek miyiz?

Basmane Karakolu, İzmir kitaplığına dönüşsün, bütün tarihinde suçlu görmekten yorgun düşen tarihi karakolun restorasyonundan sonra görünür bir yerine İzmir karakollarının tarihini yazan merhum Akın Hatipoğlu'nun fotoğrafını asalım... Yeni Sadık Bey Otelinin kuzeyinde sonradan yapılan dükkanların altında kalan antik tünelin ortaya çıkarılması, Hatuniye Parkı'nın yeniden ele alınıp düzenlenmesi, çirkin trafonun kaldırılıp yerine Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 10 Eylül 1922 tarihinde caddeden geçişlerinin resmedilmesi, sağlık ve itfaiye dışında sokakların araç trafiğine kapatılması, tescilli tescilsiz yapıların onarımı gibi benzer projelerin bir an önce hayata geçirilmesi dilerim gerçekleşir... Cami, mescit, hazire, konak, eski sokak dokusu ve arkeolojik değerlere sahip eski İzmir mahallesi başka nasıl ayağa kaldırılıp eski parlak günlerine döndürülebilir. Mahallenin özetini yapmağa çalıştım, zaman çok çabuk geçiyor kıymetini bilelim... ■

Yine yetmişli yıllar. Yıldız Sineması'nda iki film birden oynuyor: Kara Sakallı Korsan ve Ölüm Vadisi

■ Gökhan AKÇURA

Sayın Yüksel Kazmirci, öyküye önce aile tarihinizden başlasak. Nasıl girdiniz bu sektöre?

-Ailemiz yirminci yüzyılın başlarında Selanik'ten İstanbul'a göç etmiş. Dedem Ali Rıza Kazmirci Türkiye'de ilk hazır elbiseyi getiren insan, mağazası Eminönü'nde. Kazmir bir çeşit yün kumaştır. Şimdi kaşmir denilen kumaş... Kazmir-ciler Melbusat (elbisecilik demek) Türk Anonim Şirketi...

(1930'lu yılların gazetelerine bakıyorum. Kazmirci Ali Rıza Bey'in ilanlarına. Birinde "Ucuz Elbise Sergisi" başlığı var, altında "Hazır ve ısmarlama kostümler, pardesüler, çocuk elbiseleri, gayet ucuz fiatla satılmaktadır" yazmakta. Adres olarak İstanbul'da Eminönü'nde, Ankara'da Kooperatif karşısında diye belirtilmiş. Bir diğer ilanın başlığı ise "Aldanmayınız". Altında da ürünlerin fiyatları var. Karşıma çıkan son ilanın başlığı ise "Ucuz Satan Çok Satar".)

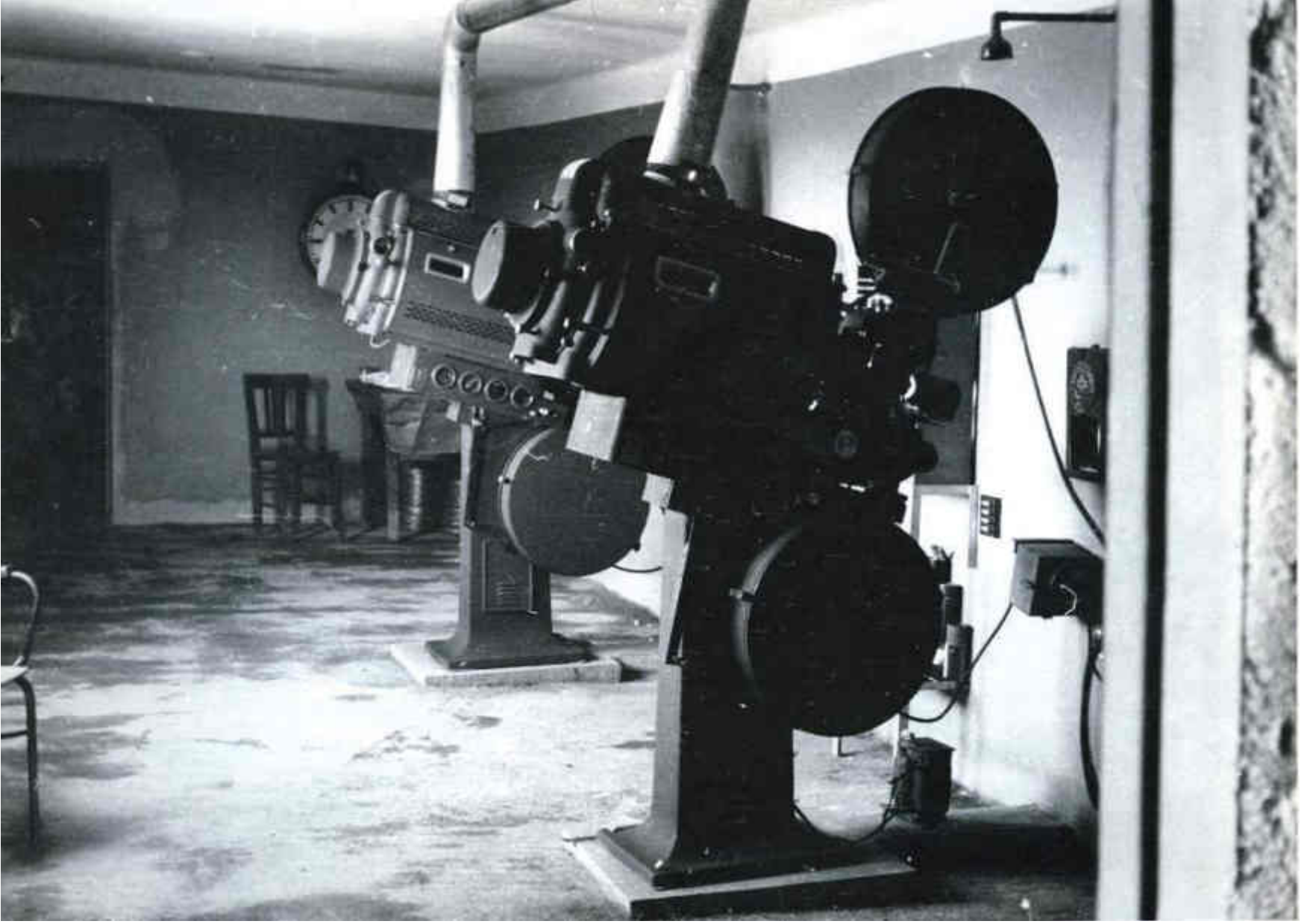
Babam Senai Kazmirci, amcam da Osman Ferruh Kazmirci. İstanbul, İzmir, Ankara ve Paris'de de şubeleri olan, büyümüş bir mağazalar dizisi, tuhafiye şu bu...

(Bu iki kardeşin de aynı tarihlerde yayınlanmış ilanları var. Metin şöyle: "Oyuncak ve hediyelerinizi neden her vakit, Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nde 303 numaralı Osman Ferruh ve Senai Kazmirci mağazalarından tedarik ediyorlar? Çünkü en büyük, en mütenevvi, en yeni ve en zevk verici müntahap çeşitlerini, en ucuz fiatla orada buluyorlar". Bir başka ilanda ise "yer açmak için ecnebi mallarımızı satıyoruz" ibaresi altında erkek kostümleri ve paltolarının fiyatları sıralanmış. Adres bölümünde ise mağazanın "Eski İştayn [Stein]" olduğu özellikle belirtilmiş.)

İstanbul'da Maçka Palas'da otururduk. Bu yapının dört kapısı vardır, biz birinci kapıda otururduk, dördüncü kapıda İbrahim Alaettin Gövsa otururdu. Terzi gelir, evde benim ve ağabeyimin ölçülerini alır, prova yapardı... Ben Şişli Terakki'nin ilkokulunda beşinci sınıfa kadar okudum, sonra İzmir'e geçtik. 1940'lı yılların başlarında amcam ve babam ortaklıktan ayrılıyorlar. Babam İzmir'e geliyor, İzmir'de şimdi Konak Sineması ve OSKA pasajının bulunduğu bina amcamla ortak olarak bizim ailenindi. Babam orada bir tuhafiye mağazası açıyor... Savaş yılları, kemerler sıkılmış. Annem, İstanbul'daki refah hayatı bırakıp mağazaya

Yıldız diye bir sinema vardı...

Basmane'den Yenışehir'e doğru çıkarken, hemen sağ kolda eski bir bina gözümüze çarpar. Üzerinde Yıldız Spor Tesisleri yazar. Bu aslında 1950'li yıllarda yapılmış İzmir'in en büyük sinemalarından biridir: Yıldız Sineması. Sinemayı yapıp işleten ise Kazmirci ailesidir. Tuhafiyecikle işe başlayıp, önce Eşrefpaşa'daki Asri/İnci, sonra da Yıldız ile sinema sektörüne geçen ailenin, yaşayan en kıdemli ismi Yüksel Kazmirci ile konuştuk.

1970'li yıllarda Yıldız Sineması'nın makine dairesi.

geçti mecburen... Elbirliğiyle toplarladık. Önce Göztepe'ye yerleştik.

Sonra deniz kenarında bahçeli bir ev aldı babam. Sonra orası yıkıldı, apartman oldu. Biz hala orada otururuz...

Peki sinemacılığa geçiş ne zaman oldu?

- Bir gün pedere bir teklif gelmiş, 1940'lı yılların sonları. Suphi İzbudak, o zamanki Asri Sinema'nın sahibi. Mezarlıkbaşı'ndaki Asri Sinema'yı ve şimdi Yıldız Sineması'nın bulunduğu yerdeki boş arsayı satmak istiyor. Babam ani bir kararla sinemayı ve arsayı satın aldı. Asri Sinema, çok sonraları Agora istimlakları sırasında yıkıldı. Bulunduğu yerin tarihi durumu o zamandan anlaşılıyordu. Balkon var ama altı dolu balkonun. Alıştığımız gibi bir balkon değil, babam altını kazdırmaya başladı, ama tarihi kalıntılar çıkınca hemen anladı durumu, üstünü kapattı. Yoksa o zamandan istimlaka girecekti! Asri Sinema tam avântür bir sinemaydı. Önce kısa bir süre Suphi İzbudak işletti. Sonra babam ismini değiştirdi sinemanın, İnci Sineması oldu. İkinci sınıf bir sinemaydı. İçerinin kontrolüne bakan, Hafız diye bir adam vardı.

Bayağı adı çıkmıştı, genç çocuklara düşkün diye. İlk iş olarak onu işten attı babam. Sonra aileler de gelmeye başladı. Asri'de yerli de, yabancı da film oynatılırdı. Çok yerli film oynadı, Ayhan Işık'ın filmleri tıklım tıklım olurdu mesela...

(Asri Sinema'yı anılarında Tarık Dursun K. şöyle anlatır: "Asri Sinema, çocukların sinemasıydı. Üç ya da dört filmi arka arkaya oynatırdı; ayda bir kez de '36 Kısım Tekmili Birden'ler. Vurdulu kırdılı, casuslu, hafiyeli filmler, bir de her biri 60 dakikaya sığdırılmış, doyumsuz westernler... Sabah saat sekizde salona girilir, en iyi koltuklar tarafımızdan tutulur, daha sonra geç gelenlere bu yerler bilet parasının yarısına satılır ve filmler, balkona çıkan merdivenlerde saatler saati cefa minnet seyredilirdi. Asri Sinema'nın kapısı Yahudi satıcılarla çoktan işgal edilmiş olurdu: Kırk tanesi bir kuruşa kavrulmuş fındık, külahı yine bir kuruştan kavrulmuş kavun ya da karpuz çekirdeği; yanı sıra, bardağı yüz paraya (en pahalısıydı) sübye satarlardı. Sübye mi? Dövülmüş kavun çekirdeğinin özsuyudur. Yahudiler yaparlardı bunu. Kavrulmuş karpuz çekirdeği de yine onların hüneridir. Akşamüstlerine doğru, yeni çıkmış imbata karşı kapı önlerinde

oturmuş Yahudi kadınlarıyla kızlar ve çocuklar bir çitirtı korosu eşliğinde kavrulmuş karpuz çekirdeği yerlerdi.")

Peki Yıldız Sineması ne zaman yapıldı?

- Yıldız Sineması'nın şimdi yerinde olduğu boş arsa da önce açık hava sineması ve tiyatrosu olarak işletilmeye başlandı. İstanbul'dan birçok operetler, tiyatrolar gelirdi. Mesela Muammer Karaca gelirdi... Yıldız'ın kapalıya dönüşü 1953 Haziranındadır. Ben yeni askerliği yapıp gelmişim. Rahmetli peder bitirmişti inşaatı. İtalyan bir mühendis yapmış sinemayı. Balkonun üstünde büyük bir cam pano vardı, ışıklı. Üstünde de bir ressamın yaptığı yıldızlar vardı. Sinemanın ismi Yıldız ya... Ayrıca babamın isteğiyle çatıda açılır kapanır levhalar vardı, havalandırma için. Ama bütün bunları betonarme yaptığı için, salonun ortasında da iki koca sütun dikiliyordu. Sinemadaki görüşü bunlar çok bozuyordu.

(Yaşar Ürük Asri ve Yıldız Sinemalarını anlattığı yazılarında, Yıldız'ın açılış günlerini şöyle anlatıyor: "Sinema 12 Haziran 1953 tarihinde San Remo ve Ben Bir Casustum

Yıldız Spor Tesisleri (Yaşar Ürük arşivi)

Alsancak limanının civarındaki bir lokantada soldan Türker İnaoğlu, Yüksel Kazmirci, Orhan Terzibaşoğlu (Yüksel Bey'in ortağı) ve Necdet Tosun.

Soldan Senai Kazmirci (Yüksel Bey'in babası), Şevket Aktunç, Toros Şenel.

filmleriyle açılır. Başrolünü Avusturya asıllı ve Kahire doğumlu, dönemin ünlü yıldızı Marika Rökk'ün oynadığı 1951 yapımı, romantik müzikal San Remo filminin orijinal adı Sensation in San Remo'dur. Baş rollerini Madeleine Carroll ve Herbert Marshall'ın canlandırdıkları, Edmund Gwenn'in romanından sinemaya uyarlanan Ben Bir Casustum ise orijinal adı I Was A Spy olan 1933 yapımı bir filmidir.")

O yıllarda daha sonra çok ünlü olacak Avare adlı Hint filmini ilk siz oynamışsınız, doğru mu?

- Evet, 1954 yılı Ocak ayında Toros Şenel, bir Ermeni filmci, hem de aile dostumuz. Elinde bir Hint filmi var, hiç bir yerde oynamamış. O da bilmiyor, iyi mi değil mi... Tamam bir koyalım, pirsantaj olarak [Pirsantaj gelirin filmin dağıtıcısı ile oynatıcısı arasında belirli ilkeler doğrultusunda dağıtılmasına denirdi]... Avare filmi... Acayip bir rağbet, tarihimizde görmediğimiz bir rağbet oldu. Uzun da bir film. Günde anca üç seans yapabiliyorduk. Raj Kapoor'un avareliğini bizim halkımız o kadar sevdi ki, kendine mi benzetti bilemiyorum, o şarkılarıyla, o avareliğiyle çok tuttu filmi. Bütün seanslar ful, öyle garip bir hafta geçirdik. Toros bey de o zaman yurt dışındaydı, onunla konuşamadığımızdan birinci haftanın sonunda filmi vizyondan çıkarmak zorunda kaldık. Birkaç hafta sonra Toros gelince yeniden koyduk, iki hafta daha oynadı film... Tüm rekorları kırdı, biz de, dağıtıcısı da beklemiyordu

İstanbul Şehir Tiyatrosu oyuncularını Efes gezisinde. Soldan ikinci Yüksel Kazmirci, üçüncü Gazanfer Özcan.

İstanbul'da Fitaş Sineması'nın fuayesinde bir toplantı. Oturanlar soldan birinci İzmir Elhamra Sinemasının müdürü Ahmet Akdamar, üçüncü Senai Kazmirci, dördüncü Lemi İpekçi, en solda Yüksel Kazmirci..)

*Yüksel Kazmirci ve Gökhan Akçura
(Fotoğraf: Ömer Durmaz)*

böyle bir şeyi. Bütün Türkiye Avare'yi İzmir'den öğrendi önce, sonra başka yerlerde oynadı.

O yılların sözleşmelerine bakınca, bir çok etkinliğin, tiyatronun, gösterinin de Yıldız Sineması'nda yapıldığını görüyoruz.

- Hatta Güreş Milli Takımımızla İsveç takımının milli karşılaşmaları da burada yapılmıştı (10 Mart 1955). Bizim sahne mi daha uygundu bilmiyorum, burası sık sık tiyatrolar ve gösteriler için kiralanırdı. Açık hava dönemindeki deneyimle, sahnenin arkasında kulis, sahne üstü filan yapılmıştı. Mesela İstanbul Şehir Tiyatrosu, o zamanki o mükemmel kadrosuyla; Vasfi Rıza, Behzat Butak, Şaziye Moral, Bedia Muvahhit gelirdi. 27 Mayıs 1960 ihtilali oldu, İstanbul Şehir Tiyatrosu aynı gece burada temsilini verdi. O gelişlerinde onlara Efes'i de gezdirmiştim.

Peki sinemanın başına sizin geçişiniz nasıl oldu?

- 1954 yılında babam Amerika'da olan ağabeyimin (Merih Kazmirci) yanına gitti, orada dört sene kadar kaldı. 1956 yazında ben eski sinemayı yıktım, bugünkü haline getirdim. Genç bir mimar ve arkadaşım olan Erdoğan Tözge, ki piyasaya yeni atılıyordu, onunla yaptık. Üç dört yıllık bir sinemayı yıkmak tabii cesaret işi. Pedere yazdım, ne yaparsan yap dedi sonunda. Sonra gelip gördüğünde, ben olsaydım hayatta yaptırmazdım, ama iyi olmuş, iyi ki yapmışsın dedi. Erdoğan'a tavanı yine açılır kapanır yapalım dedim. Tamam dedi, ama bu kez çelik çatının üstüne karşılıklı iki ray koydu ve üç tane de açıklık yaptı. Kalabalık olduğu zaman antraktlarda, elektrik motoruyla o üç kapak birden hareket eder, açılır ve içerdeki 2000 kişinin kirlettiği hava yukarı çıkardı. Ama asma tavan var arada, bu yüzden açılan tavanı görmez seyirci. Yazları üç avantür film birden oynardı. Tavan da hep açık dururdu...

(Şimdi futbol sahası ya Yıldız Sineması. Yüksel Bey'in oğlu Tolga Kazmirci ile yapının yukarı bölümüne çıktık. Evet tavandaki kapaklar çalışıyordu, 60 küsur yıldan sonra bile...Hala tavan açıldığında güzel bir hava cereyanı oluyor.)

Peki sinema yeniden ne zaman açıldı?

- Daha sinemayı açmayı düşünmüyorum, çünkü işler bitmemiş. 1957 Şubat gibi. Gazeteciler Cemiyeti geldi (Basın Mensupları Dayanışma Cemiyeti). Biz dediler,

Yüksel Kazmirci

Zeki Müren'i getireceğiz. Zeki Müren'in de en popüler zamanları. Sinemanın inşaatı bitmiş, koltuklar takılıyor, ama son anlardayız daha. Yetiştirebilir misiniz, diye sordular. Konsere yetiştirmek için 24 saat çalışıyoruz. Boyacı da çalışıyor, temizlikçi de... Temizlikçi yukarıları temizliyor, molozları yığıyor aşağıya. Boyacı ise son kat boyayı atacak, ben moloz filan taşıtmam dedi, boyayı rezil eder. Adam haklı, ama apartman boyu da moloz birikmiş. Tuttum iki üç amele, kazın dedim bahçenin ortasını. Muhteşem bir çukur kazdım. O molozları, o çukura attırdım. Üstünü sulayıp bastırıp, yeniden moloz attırdım aynı yere. Daha önce çıkan toprağı da molozların üstüne koydurdum, şöyle 60-70 cm. yükseklikte bir çiçek parkı oluştu. Fuardaki orman mühendisi, arkadaşım. O'ndan palmiye istedim. Birer yağ tenekesinde üç tane palmiye fidanı geldi, diktik üstüne.

(Yıldız'ın kocaman bahçesine çıkıyoruz, artık kocaman olmuş palmyeleri görüyoruz, altlarındaki toprakta da molozların izleri hala görülüyor!)

22 Mart 1957 tarihinde konseri yaptık. Ama ben konseri hiç hatırlamıyorum. Bilet kalmamış, kapıda öylesine bir izdiham vardı ki. Ben onlarla uğraşmaktan, didişmekten geceyi karakolda geçirdim. Konser sonunda fuayede Zeki Müren onuruna bir kokteyl yapıldı. Kokteyle eşim katıldı, ben ancak sonuna yetişebildim.

Haziran ayında ise sinemayı açtık, o zamanki Belediye Reisi yapmıştı açılışı. İlk filmi dahi hatırlıyorum. Violet Emperyal-Şahane Menekşeler filmiyle açıldı. Unut-

Sinemanın logosu

mam mümkün değil, çünkü 4 Haziran'da benim nikahım, 14 Temmuz'da da düğüm vardı.

Biraz da sinemanın seyircilerinden söz edelim.

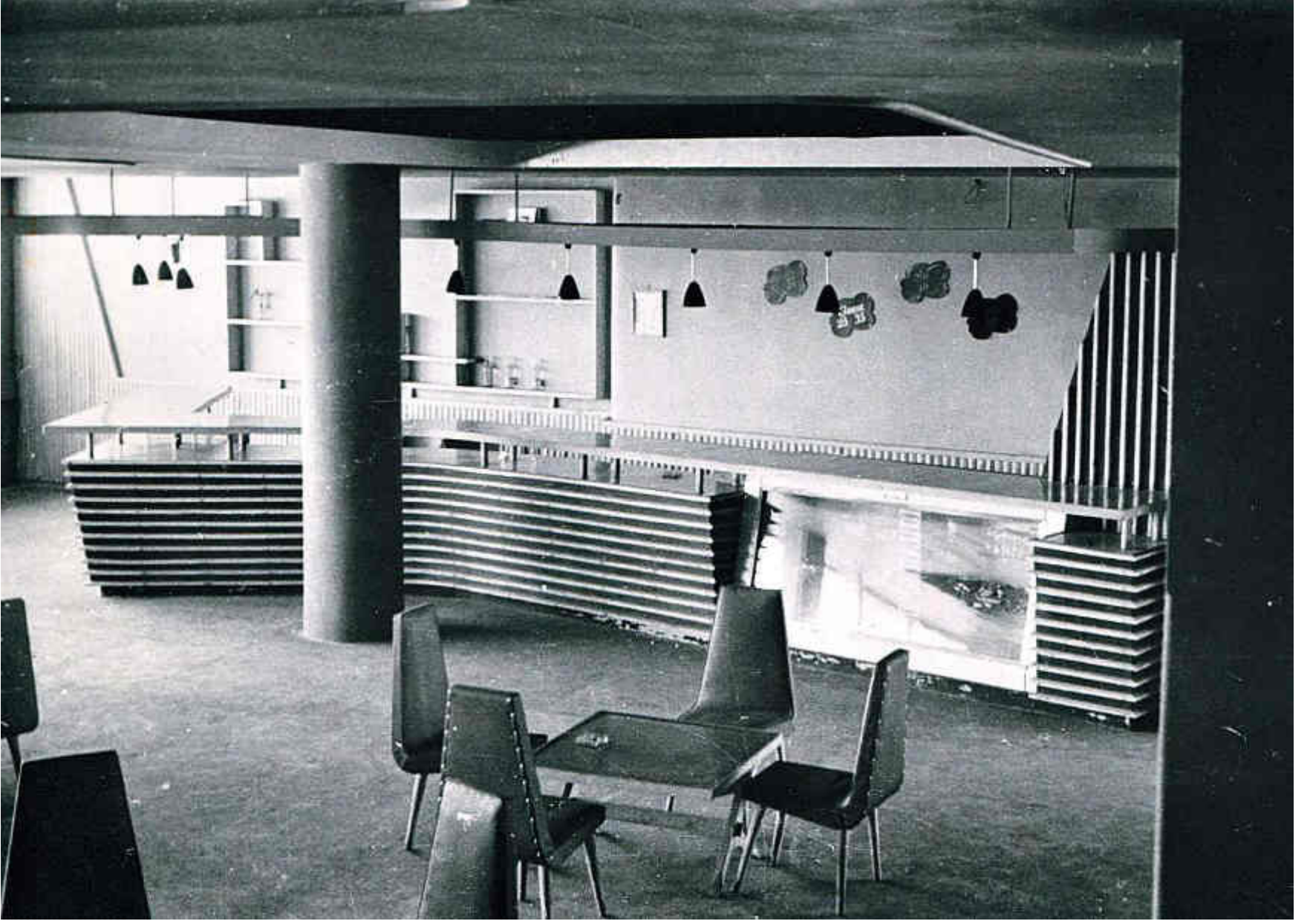
- O zamanlar halkın tek eğlencesi sinemaydı, fakir halkın da, en zengin kesimlerin de... Sıradan halk da gelirdi, konsoloslar da gelirdi, belediye reisi de... En varlıklı kesimler balkonda numaralı koltuklarda veya localarda seyrederdi. Diğer halk ise aşağıdaki 1200 kişilik bölümde otururdu. Basmane hiç bir zaman lüks bir semt olmadı, insanların buraya bize gelişlerinin nedeni sinemaydı. Bu cadde üzerinde İzmir'in en büyük üç sineması vardı. İlk başta biz vardık Yıldız; az ileride karşıda Kulüp vardı, o da 1800 koltuklu. Biraz daha ileride tam Kemer İstasyonu-

nun yanında Büyük Sinema vardı. 1800 koltuklu. Yani birinde yer bulamayan, ya da filmi beğenmeyen ötekine gidebilirdi. O zamanlar burası sinema caddesi olmuştu adeta...

O zamanlar Yıldız da bile belli durumlara dikkat etmek gerekiyordu. Yıldız'da iki personel sadece içerinin inzibatına bakıyorlardı. Sigara içilmesin, kadınlara ve çocuklara sarkıntılık edilmesin, görevleri bunlardı. Bir gün yine bu inzibatı sağlayan personel birini uygunsuz davranışları için uyarmış ve iki tokat atmış. Adam da gidip karakola şikayette bulunmuş. Başkomiser çağırdı, gittim. Dedim komiser bey, anlaşalım önce... İstersen her vakayı telefon edip bildireyim sana, sen de memur gönder... Ama bak, ben yüksek tahsil görmüş bir adamım, dövmekten de zevk almam. Bu iki tokat yemişse, ya şunu, ya bunu yapmıştır. Komiser de anladı durumu, bir daha geleni bir de ben döverim dedi...

Peki filmler nasıl seçilir, nasıl alınırdı?

- Birinci vizyon filmler aynı hafta İzmir'de birkaç sinemada birden başlardı. Tabii ayrı ayrı semtlerde. Mesela ben bir filmi oynatırken, aynı film Konak'ta Elhamra, Mezarlıkbaşı'nda Yeni'de aynı gün vizyona çıkardı. Sinemacılar arasında hem arkadaşlık vardı, beraber oturur yer içerdik hem de sıkı bir rekabet vardı. Güzel bir liste çıkınca herkes peşinde koşardı. Mesela bir liste çıkmış, diğer bir sinemacı gidip talip olmuş, ben ardından gelmişim ve çok beğenmişim listeyi. Hemen peşin para veriyorum diyerek listeyi elinden alırdım. O listedeki filmleri bana bir iki sene içinde verecek hem de! Bu alım satım ve oynatma işleri nasıl olurdu? Bir kere listedeki daha pahalı filmler pirsantaj oynardı. Mesela bu tür filmlerde diyelim filmciye % 35'i bırakılır, % 65'i sinemaya kalırdı (ya da 40/60 olarak bölüşülürdü). Listedeki diğer filmler ise toplu bir fiyata alınırdı. Kendi sinemamızda birinci vizyon oynayacak filmlerin ana listelerini direkt İstanbul'dan alırdık. Gidip görüşüp, pazarlık edip mukavele imzalarlardık. Ondan sonra vizyona girme tarihlerinde mutabık kalırdık. Listedeki filmlerin hepsi ellerinde değil zaten. Onlar da anlaşmalar yapmışlar, film bazen daha sonra gelecek... Şirket filmi alacak, dublajı yapacak, kopya basacak filan... Sonra tarihini bildirir, o tarihte de gönderir. Fiyat fiks ise o ödenir, yahut pirsantaj ise hissesine düşen verilir. Birinci vizyonda % 90 İstanbul'daki merkezlerle muhatap olunur, anlaşılırdı. Tabii bu arkadaşlıklar

Yıldız Sineması fuayesinde bar bölümü (Yaşar Ürük arşivi)

da doğururdu. Mondial ve Star filmin sahipleri Rum'du; birinin adını hatırladım Joseph Kollaro. Onlarla yakındık. Emek Film'den Fikret Bey'le sık görüşürdük. İpekçilerden en yakın görüştüğüm Fahir İpekçi'nin oğlu Lemi İpekçi'ydi. İpekçiler'in Ege mıntıkası temsilciğini yaptık senelerce... Yıldız Sineması'ndan ayrı bir de Kazmirci Film vardı. Ben ve rahmetli ortağım Orhan Terzibaşoğlu. Daha çok Orhan uğraşırdı...

En çok iş yapan film neydi sinemada?

- En çok iş yapan bir Çin ya da Japon filmiydi. İsmi hatırlayamadım şimdi. Yetmişli yıllar olsa gerek. [Yaşar Ürük 1974 tarihli bir Wang Yu filmi olduğunu yazıyor.] Bir günde 11.000 bilet kestik. Bir bayramdı galiba, tek film oynattık, bu sayede beş seans yapabildik. Biz genelde iki film birden oynattığımız için 3, 3.5 seanstan fazla oynatamazdık. Bu film Yıldız'ın rekorunu kırdı...

Peki bu sinemacılık serüveni nasıl noktalandı?

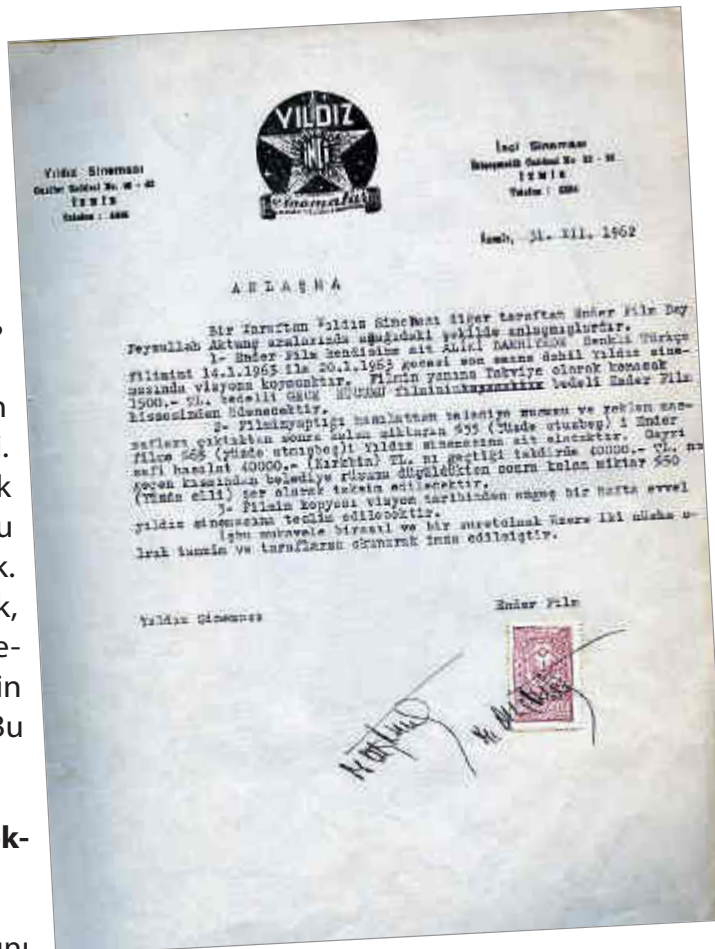
-Seksenli yıllarda sinema artık masrafını ancak çıkartıyor, belki üç kuruş da bırakıyor

ama, şu koca yere yazık değil mi diyorsunuz... Oğlum Tolga ısrar ediyor çim saha yapalım diye... Onca yıllık sinemacıyız.

Lakin porno film dönemi gelmiş. Erotik, seksi film değil... Film aralarına porno parça koyacaksınız. O zaman karakolu, polisi de besleyeceksiniz... Büyük Sinema en son senelere kadar öyle yürüttü... Ben bayağı vicdan muhasebesi yaptım. Yediremedim kendime. Bu sinemacılık değil artık dedim. Gel sen ömrünü sinemacılıkla geçirdin, sevdin işini, adam gibi yaptın, adam gibi bırak dedim. 1988 yılının Kasım ayı gibi sinemayı kapattık ve halı sahayı döşemeye başladık. 1989'dan itibaren burası Yıldız Spor Tesisleri oldu...

Arkada ve yanımda Bıçakçı Hanı bulunuyor. Burası sit alanı. Bizim sinemanın bulunduğu arsa da özel parsel. Burasının adı "Bıçakçı Hanı özel parseli" olarak kayda geçmiş. Bina yapılabilir, sergi ya da kültür yapısı olacak. İnşaat alanı da çok kısıtlı. Bu şartlarla kimse buraya talip olmaz elbette. Alsa alsa belediye alır.

(Beyoğlu'nda Fitaş yapılırken Seani Kazmirci buranın % 11 hissesini almıştı.) ■

1962 yılında yapılan bir sözleşme

Alman kitaplarındaki İzmir

■ Hüdai ÜLKER

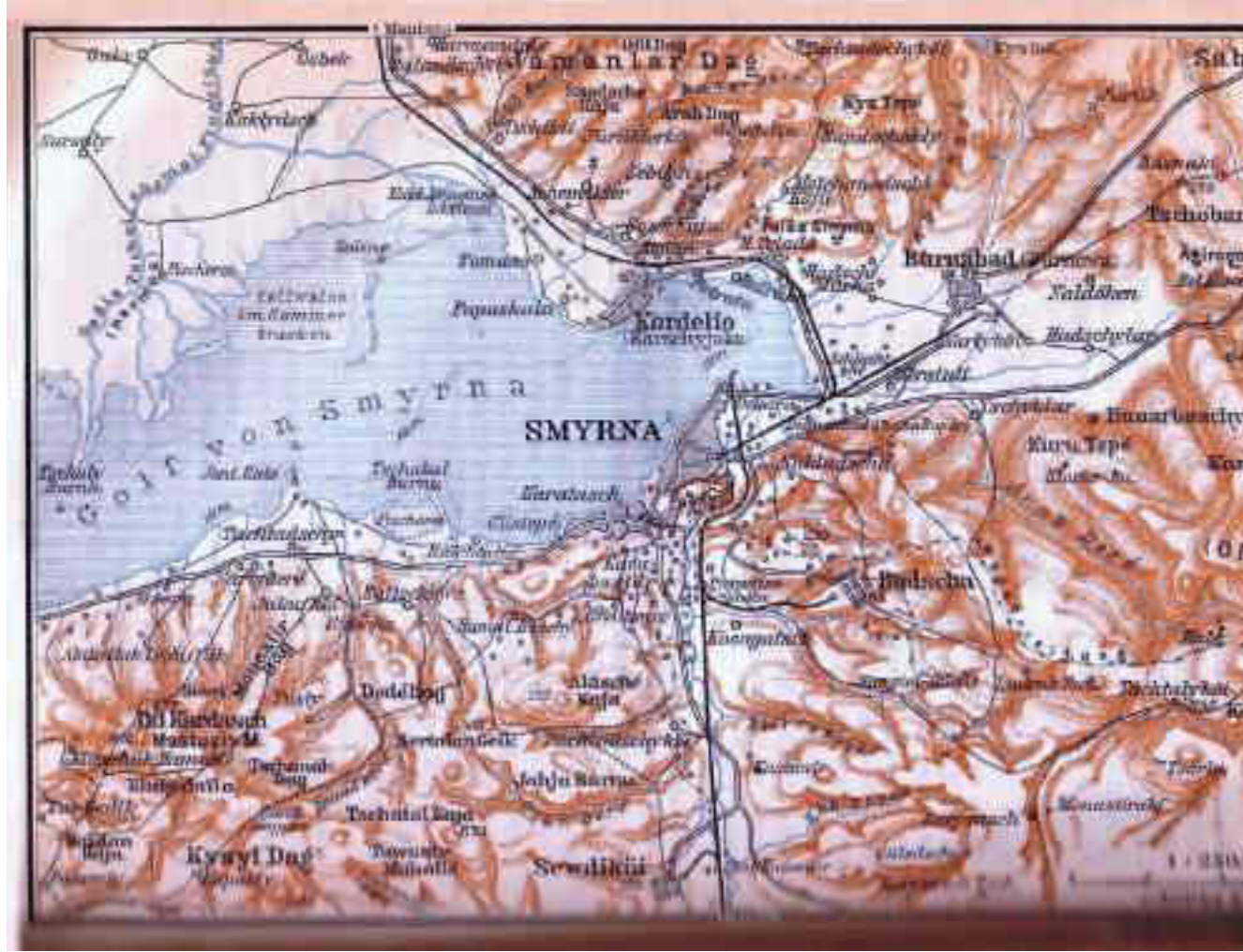
İzmir üzerine bilgiler veren en eski kitap, Adrian Gottlieb Volckart isimli seyyaha ait. Volckart 1717 - 1722 yılları arasında gemiyle, Avrupa'da başlayıp Hindistan'a kadar uzanan ve 6 yıl süren bir seyahate çıkıyor ve 1718 yılının Nisan ayında İzmir'e de uğruyor.

Bu yazının başlığı belki biraz iddialı oldu. Çünkü İzmir'i konu edinen Alman kitapları o kadar çok ki, insan bunların tümünü bulmaya ve yazmaya çalışsa yıllar sürer. Oysa ben bu yazıda, kısa bir girişten sonra sevdiğim ve KNK okurlarının da ilgisini çekeceğine inandığım birkaç kitaptan söz etmeyi ve bu kitaplarda yer alan metinlerden ilginç bulduklarımı Türkçeye çevirip, birkaç tane de İzmir planını paylaşmayı düşündüm. Bu arada şunu da belirtmeliyim ki, Alman kitaplarından İzmir'i araştırmak başlı başına bir macera, bir zevk ve bir sevdadır. Yıllar sonra bile hiç ummadığınız bir kitapla karşılaşıyorsunuz ve hayretler içinde kalıyorsunuz. Kim bilir ileride daha nasıl kitaplarla karşılaşacağım. İzmir üzerine başka enteresan kitaplar bulursam onlara da başka bir yazıda değinmeye çalışırım.

Avrupa'dan Anadolu'ya, İstanbul'a ve İzmir'e çok eskiden beri seyahatler yapıldı.

'Seyahat' deyince ilk aklıma gelen kitap Alman Tüccar ve Seyyah Hans Dernschwam'ın 'İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü'dür. Dernschwam, bu seyahati 1553 - 1555 yıllarında yapmıştır.

Aslında Anadolu'ya olan seyahatler 9

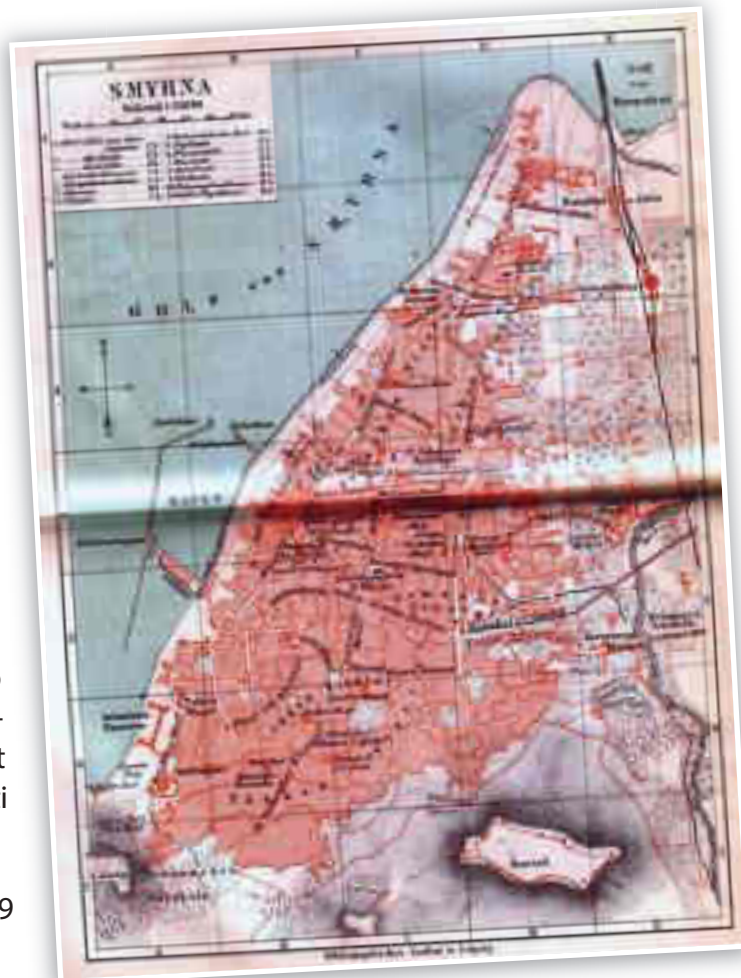

yüzyıldan 15 yüzyıla kadar devam eden Haçlı Seferleri ile başlamıştır dense de yerridir. Bu seferler bir savaş amacı taşısa da, sefere katılan ve askerlikle alakası olmayan halktan insanlar için bu uzun yolculuk kuşkusuz o çağlarda hayati tehlikelerle dolu olarak geçmiş, hatta birçok insan daha sa-

vaşmadan yollarda hayatlarını kaybetmişlerdir. İşte bu maceralı seferler de bir seyahat olarak görülebilir.

Yukarıda da dediğim gibi, Avrupalı seyahatlerin İzmir'i ziyaretleri çok eskilere dayanır. 16 ve 17. yüzyıllarda Ege'ye ve İzmir'e gelen seyyahların olduğu biliniyor. Ancak bu ilk seyyahlar İzmir üzerine bilgi veren kitaplar veya metinler bırakmamışlardır. Benim ulaşabildiğim, İzmir üzerine bilgiler veren en eski kitap, Adrian Gottlieb Volckart isimli seyyahın bir kitabıdır. Söz konusu seyyah 1717 - 1722 yılları arasında gemiyle, Avrupa'da başlayıp Hindistan'a kadar uzanan ve 6 yıl süren bir seyahate çıkıyor. Seyyah bu seyahatte 1718 yılının Nisan ayında İzmir'e de uğruyor. Adrian Gottlieb Volckart, İzmir üzerine şunları yazmış:

'6 Nisan tarihinde, öğle vaktinde İzmir önlerine vardık. İzmir, İstanbul'a 40 mil, Efes'e 4 mil uzaklıktadır. Limanda bulunan her gemi bizi bir top atışıyla selamladı. Biz de her top atışına top atışıyla karşılık vererek teşekkür ettik. Hollanda Konsolosu Baron Von Hockepied büyük bayrağı çekti. Ardından İngilizler, Fransızlar ve Venedikliler bayraklarını çektiler. Bir gemi körfeze girdi mi o geminin

konsolosu hemen bayrağını çeker, bunu diğer konsoloslukların gemileri izler. Bu davranışlar 'mutluluk' ve 'hoş geldiniz' işaretidir. Denize çıpayı indirdikten sonra Hollanda Konsolosluğu önünde 9'uncu topu attık.

10 Mayısta İzmir'de veba hastalığı yayılmaya başladı. O nedenle şehirde pek gezemedik. 20 Mayıs günü bir deprem oldu.

2 Temmuz tarihinde kaptanımız Hollandalı tüccarları gemide kabul etti. O gün top atıldı.

İzmir'de 15 hafta kaldıktan sonra, 25 Temmuzda hareket etmek üzere hazırlandık. Gemiye pamuk, ipek, kahve çekirdeği, pirinç, kuru üzüm, badem, baharat, keçi kılı, çeşitli duvar kağıtları ve döşek aldık.

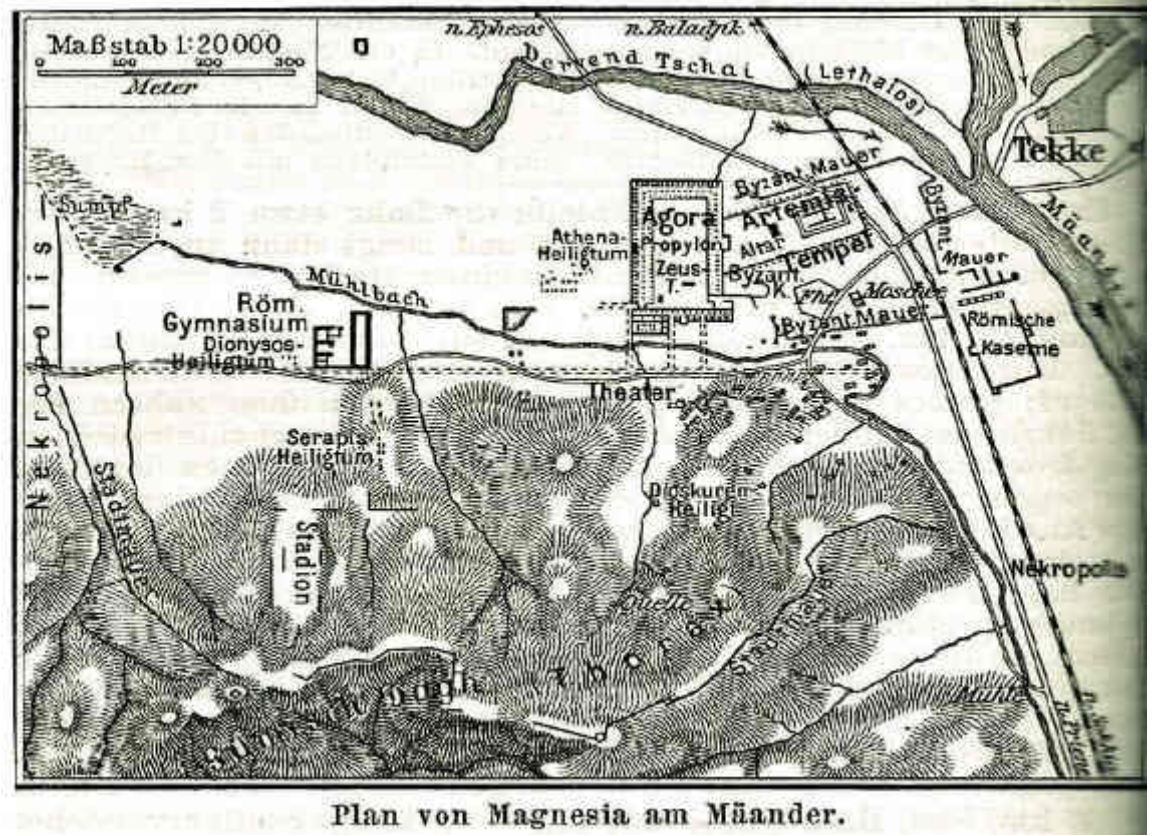
26 Temmuzda, Kaptan Von Breen'in yönetiminde, Allah'ın adıyla denize açıldık...'

Yeri gelmişken burada başka bir kitaptan bir alıntı yapmak istiyorum. Kitabın adı: 'Smyrna', yazarları da: Karl Scherzer ve Carl Human.

Bu kitap baştan sona İzmir ve çevresi için ayrılmış. Sanıyorum Avrupa'da çıkmış olan kitaplar içinde sadece İzmir'i konu edinen başka kitap yok, olsa da çok az vardır. Kitabın, İzmir'in coğrafyasını anlatan bölümünden yarım sayfa kadar alıntı yapmak istiyorum: Yazar, Kuzey Ege Bölgesi'nin coğrafik özelliklerini anlattıktan sonra İzmir ve İzmir'in yakın çevresine geliyor:

'Güneye doğru indikçe yüksek ve vahşi dağlar dizisi yükselir. Bu dağların değişik isimleri vardır. Batı tarafında bulunan İmamlar Dağı'dır, sonra Manisa Dağı (eski Sypos Dağı), daha güneyde Nif Dağı ve Mahmud Dağı, doğu tarafında Boz Dağ (eski Tmolos). Bu dağlar 6000 ayak yüksekliğindedir. Zirvesi çıplaktır ve uçurumlar vardır. Kaya yarıkları karla doludur. Bu dağlarda ayılar, sırtlanlar, panterler yaşar. Dağların kuzey kesimlerinde çam ağaçları yetişir. Güneyde ise Zeytin, incir ve üzüm bağları vardır. Bunların yanı sıra meşe ağacı da bulunur. Buradan itibaren insan her bahçede portakal ve limon ağacı görebilir.

İzmir şehrinin çevresi bu dağlarla sarılıdır. Fakat buna rağmen gene de şehirden çıkış için çeşitli istikametlere geçitler vardır. İzmir'in güneyinde karşımıza Küçük Menderes çayı çıkıyor, eski ismiyle Kaystros Çayı. Küçük Menderes kendi ovasında fazla genişlemiyor fakat toprak çok verimli ve oradaki nüfus yoğunluğu da fazla. Bu çay

İzmir'den itibaren 10 saatlik bir vadi oluşturuyor. Bu vadiden, yokuşlardaki köylerin yanından İzmir-Aydın Demiryolu geçiyor...'

Kitapta İzmir ve çevresinin coğrafik yapısı çok etraflı bir şekilde anlatılıyor.

19. yüzyılın ortalarından başlayarak Almanya'da, İzmir'e geniş yer veren epey kitap çıkmıştır. Bunların çoğu gezi kitabıdır. İzmir'i ziyaret etmek ve bu şehirde konaklamak isteyenler için hazırlanmıştır. Bu kitapların en ünlüleri Meyers Reisebücher ve Karl Baedeker yayınevlerinin çıkardıkları kitaplardır. Karl Baedeker Yayınevi, 1832 yılından başlayarak, önce Almanca konuşulan ülkeler üzerine, daha sonra da dünyaya açılarak birçok ülke üzerine gezi kitapları çıkarmıştır. Meyers Reisebücher Yayınevi de 1862 yılından itibaren Almanca konuşulan coğrafyalardan başlayıp zaman içinde başka ülkeleri de içine alan kitaplarını çıkarmaya başlamıştır.

Karl Baedeker ve Meyers Reisebücher kitapları, Almanya'nın en kaliteli ve en po-

püler gezi kitapları olarak tarihe geçmiştir. Bu kitaplarda yer alan İzmir planları daha sonraları birçok yerde kullanılmıştır. İçinde İzmir planları ve İzmir üzerine bilgiler olan Meyers Reisebücher serisinden çıkmış en eski kitap 1882 tarihini taşımaktadır. Bu kitapta İzmir ve çevresi üzerine geniş bilgiler vardır. Kitapta, İzmir planının yanı sıra Efes planı mevcuttur. Daha sonra, 1906 yılında çıkmış olan aynı yayınevinin diğer bir kitabında ise İzmir ve çevresi üzerine birçok plan mevcuttur. Başta İzmir planı olmak üzere, Efes, Magnesia, Priene, Hierapolis, Bergama ve Truva'nın planları geniş bilgilerle birlikte verilmiştir. 1914 yılında yayınlanmış olan Karl Baedeker Yayınevi'nin bir kitabında da İzmir ve çevresine oldukça geniş yer verilmiştir. Sözü toparlamak gerekirse: Söz konusu bu kitaplar 140 yıl önceki İzmir'de, konaklamadan, kent içindeki eğlence yerlerine ve çevredeki ören yerlerini gezmeye kadar her ihtiyaca cevap verebilecek nitelikteydi. Bu yazıya eklediğim İzmir ve çevredeki ören yerleri planları bu kitaplardan alınmıştır. ■

Foto Resne'nin açılışı.

Beyaz atlı Jön Türk Bahaettin Bediz (Ülkemizin ilk Türk fotoğraf sanatçısı)

Bahaettin Bey Knossos kazılarına fotoğrafçı olarak katılıp, belgesel değeri yüksek fotoğraflar çekmiş. Fotoğraf sanatının yayılması için uğraşmış. Meslektaşları sırlarını gizlerken, o bu sanatı öğrenmek isteyenlere yardım etmiş. Amatör fotoğrafçılığı teşvik için yarışmalar düzenlemiş.

Uz. Dr. Metin ÖZER

2006 yılı başlarında, eskiciye verilen eşyalar arasında bulunmuş, Osmanlı'nın Girit'i terk ettiği döneme ait fotoğraflarla dolu bir albüm bana verildiğinde çok ilgimi çekmişti. Albüm 1960'lı yıllarda 60'lı yaşlarını sürerken Girit'i ziyaret eden bir bayan tarafından oluşturulmuştu. Bu bayan albüme kendi ismini yazmamış, sadece evlerden birinin önünde çektiği fotoğrafa "Kandiya'daki evimiz" notunu düşmüştü. Albümü hazırlayanın kim olduğunu bulmak mümkün olmadı. Resimlerin her biri tarihe ışık tutmaktaydı. Özellikle İngiliz askerlerinin, Türk direnişçileri kurşuna dizme sahnesi en çarpıcı olanıydı. Acaba bu fotoğrafı kim çekmişti? Uzunca bir araş-

tırma dönemi sonunda bu kişinin Girit'teki İngiliz Ordusunun fotoğrafçısı Rahmizade Bahaettin Bediz olduğunu tespit etmiştim. Fotoğraf 1898 Kandiya olayları sonrasında çekilmişti. Bu fotoğraftan çok etkilenerek Girit'le ilgili bir kitap yazmış, kapağına da bu fotoğrafı koymuştum.

Girit'e ve Osmanlı döneminde orada yaşananlara olan ilgim artarak sürüyordu. Özellikle fotoğraf sanatçısı Bahaettin Bediz ve kayınpederi Doktor Pertev Efendi araştırılması, öğrenilmesi ve genç kuşaklara anlatılması gereken kişilerdi. Yakın zaman önce Bahaettin Bediz'in Amerika'da yaşayan torunu 70 yaşındaki Mimar Bülent Bediz ile internette irtibat kurduğumda; dedesiyle çekilmiş fotoğraflarını ve İzmir'deki yaşadığını anlatan bir yazıyı bana göndermiş ve beni "Unutulan Girit" isimli kitabımı yazmaya yöneltmiş olan kişinin torunundan dedesini dinleme şansım doğmuştu.

1945 doğumlu Bülent Bediz'in dedesi Bahaettin'in 1951'de ölümünden sonra hasta kardeşinin tedavisi için anne-babası Berlin'e gidince, o da Amerika'daki dayısının yanına yerleşmiş, liseyi orada bitirmiş. Yedi dil bilen annesi Samime Hanım Osmanlı Meclisinde ve Cumhuriyet döneminde 2. dönem Sivas milletvekili olan ve dokuz dil bilen, Lion Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu Doktor Ömer Şevki Purut'un kızıymış. Samime Hanım ailesine dil bilgisiyle katkıda bulunurken, Rıza Bey de fotoğraf malzemeleri üreten bir fabrikada çalışmaktaymış.

Bülent Bey 17-18 yaşındayken Newyork'ta benzincide çalıştığı sırada dedesinin ve babasının yolundan yürüyerek resim de çiziyormuş. Bu resimleri gören biri tarafından teşvik edilince, resim çizerek para kazanmaya başlamış. Mimarlık eğitimi sırasında ve sonrasında da 2003 yılına kadar portre resimler çizmeye devam etmiş. Halen Restorasyon Mimarisiyle uğraşıyor. Bülent Bey'le internet aracılığıyla yaptığımız yüz yüze görüşmede onun dedesi Bahaettin Bediz'in sanatçı ruhuna sahip olduğunu görmüştüm.

Bahaettin Bediz 19 Haziran 1875 tarihinde İstanbul Unkapanı semtinde doğmuş, ilk öğrenimine memleketi Hanya'da başlamıştı. Devlet memuru olan babası İstanbul'a tayin olunca 1883 yılında ilkokulu orada bitirmişti. Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'nin beşinci sınıfında okurken babası ölünce 1895 yılında Girit'e dönmüştü. Bu dönüşte Jön Türk düşünceleri nedeniyle İstanbul'dan uzaklaşmak istemesi de büyük rol oynamıştı. 20 yaşında, içi vatan sevgisiyle dolu bir gençti.

Babası İbrahim Rahmi (Giridi) Efendi Arapça, Farsça, Yunanca bilen, muhasebe eğitimi almış, okumayı yazmayı seven bir devlet memuruydu. "İdarecilerin Siyasette İlerleme Yolu" isimli eseri II. Abdülhamid yönetimince yasaklanmış bir yazardı. Onun yetiştirdiği Bahaettin de Jön-Türk fikirleri öne çıkan idealist ve eğitimli bir kişiydi. Girit'te mahalli Jön Türklük diye tanımlanabilecek bir akım ortaya çıkmış, bu hareket Avrupa Jön Türklüğü'nden farklı olarak kaçak Osmanlı Jön Türklerinin idaresinde esnaf, öğretmenler ve mahalli aydınlar tarafından örgütlenmişti. Bahaettin de bu hareketin içersindeki yerini almıştı.

Ailesi onun da babası gibi iyi bir memur olmasını beklerken o kendi dükkanını açma düşüncesindeydi. Bahaettin Rahmi Bediz; kendisiyle yapılan bir röportajda Osmanlı ülkesinde Türklerin etkin olamamasından duyduğu sıkıntıyı şöyle anlatıyordu: "Hayatı yeni tanımaya başlayan bir çocuktum. İlk ticaret arzusunu milli bir duygudan aldığımı şimdi görüyorum. Köprüden geçerken limanı dolduran irili, ufaklı yolcu ve ticaret gemilerinde hep yabancı bayrakları dalgalanırdı. Şanlı bayrağımızı taşıyan tek Türk köhne İdare-i Mahsusa tekneleri bana bir avuntu vermekten çok hüznümü arttırırdı. Bütün Galata ve Beyoğlu semti tamamen yabancı dükkanlarla doluydu. Bir Türk firması görülmezdi. Bu günler ve bu düşünceler bende çok derin izler bıraktı ve büyük bir Türk firması oluşturarak hiç değilse onlar seviyesinde bir varlık göstermeye karar verdim" demişti.

Bülent Bediz ve dedesi Bahaettin Bediz.

Önce kırtasiye, sonra 1897 yılında fotoğrafçı dükkanını açmıştı. Fotoğrafçılıkla ilgili Fransızca kitapları okuyup, mesleğini geliştiriyordu. Dükkanının önündeki ağaca beyaz bir at bağlıydı. Bu atla Girit'i dolaşıp fotoğraflar çekerti. Elden gitmekte olan Girit'in her karesini, her şeyini fotoğraflıyordu. Birkaç İtalyan askerinin kırtasiye dükkanının köşesinde duran İstanbul'dan getirdiği "metruk" bir fotoğraf makinesini görmesi ve Bahaettin'i zorlayarak fotoğraf çekirtmesi genç adamın hayatında bir dönüm noktası olmuştu. Hiç aklında olmayan bir işe, fo-

Kaynak kişimiz Bülent Bediz (Bahaettin'in torunu) ve babası Rıza Bediz 1956.

toğrafçılığa başlamış, giderek stüdyosunu büyütmüş, yanına yardımcıları almıştı. Kendisiyle yıllar sonra yapılan bir söyleşide şunları anlatmıştı: "Şurasını da belirtmek isterim ki ben Girit'te fotoğrafçıya açan ilk Türk değilim. Benden evvel Hanya'da muvaffakiyetle atölyesini işletmekte olan Salih Bey isminde bir sanatkarın hatırasını burada saygı ile anıyorum." Görüldüğü gibi Bahaeddin ön planda olmayı sevmeyen, vefalı ve idealist bir kişiydi. Ülkemizin ilk Türk fotoğrafçısı olma onurunu bir başkasına atfedebiliyordu.

Fotoğrafçılığın Girit'e geldiği yer belirsizdir. İzmir, Selanik, İstanbul veya Paris o dönem Girit'in en çok temasta olduğu kentler olduğundan buralardan getirilmiş olmalıdır. Bahaettin'in stüdyosunu açtığı yıllarda, İngiliz Arkeolog Sir Evans((1851 -1941) otuz beş yıl boyunca sürececek Knossos Sarayı kazılarına başlamıştı. Evans siyah bir ata biner özellikle Türk köylerini gezmeyi sevdi. Beyaz atlı bir fotoğrafçı ve siyah atlı bir arkeolog bir araya gelmişlerdi. Bahaettin Bey Knossos kazılarına fotoğrafçı olarak katılmış, belgesel değeri yüksek olan fotoğraflar çekmişti. Aynı yıllardaki bir diğer önemli etkinliği ise, fotoğraf sanatının yayılması için giriştiği uğraşlardır. Diğer meslektaşları sırlarını gizlerken, o bu sanatı öğrenmek isteyenlere yardım etmekte ve amatör fotoğrafçılığı teşvik etmek için yarışmalar düzenlemekteydi.

Girit Meclisi'nde Müslüman halkı temsil etmek üzere milletvekili olmuştu. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından, Girit de Yunanistan'a katıldığını açıklamıştı. Yabancı askerler çekilmiş, adada huzursuzluk artmış, ticari alanda ise pazar küçülmeye başlamış, Bahaettin Bey İstanbul'da stüdyo ve ev arayışına girmişti. Dükkanında Girit'in 1890 ile 1920 yılları arasındaki görüntüsünü içeren 1500-2000 adet negatif cam vardı. Manzara ve insanlar, bütün köyler, binalar, limanlar, eski Girit kaptanları, ihtilalciler, metropolitlerin ve yabancı askerlerin fotoğraflarını çekmişti. Adayı terk ederken bunların tümü Girit'te kalmıştı. Bahaettin'in fotoğraflarının editörü olan Alikidis'in dükkanı 1982 yılında kapanınca tüm negatif camlar çöpe atılmış, bir tarih yok olmuştu. 250'ye yakın kartpostalı ise uzun süre Girit piyasasında satılmaya devam etmiş, antika değeri kazanmıştır.

Dayısı Kandiye İdadisi müdürü Nuri bey ve Girit Tarihi yazarı Ustazade Yunus Beyler de İttihat ve Terakki Cemiyetinde beraber olduğu kişilerdi. Bektaşî olan Yunus Bey 1860 Resmo doğumluydu. Eserini hazırlarken iki buçuk yıl çalışarak, yerli kaynaklar

yanında Venedik kütüphanelerindeki levhalardan da faydalanmıştı.

Bahaettin Bey ve birlikte olduğu diğer İttihatçılar çoğu zaman polis takibine uğruyor, gizli belgeleri kayıncı Zeynep Adile Hanım'ın koynuna saklıyorlardı. Evliliği de rastlantısal değildi. Kayınpederi 1848-1924 yılları arasında yaşamış olan Mollazade Doktor İbrahim Pertev Efendi de Girit'in toplum önderlerinden biriydi. Pertev Efendinin annesi 1645'de Resmo'yu Venediklilerden alan Hüseyin Paşa'nın torunlarından. 1877 yılında Mektebi Tıbbiye-i Askeriye'den mezun olup, Osmanlı-Rus savaşına eczacı ve hekim olarak katılmıştı. Mecidiye nişanı ve Girit Madalyası ile ödüllendirilmişti. Jön Türk etkinliklerinde bulunup, saray tarafından takibe alındığından,

Giritli Jön Türkler ve Bahaettin.

kendi isteğiyle emekliye ayrılmış, doğum yeri olan Girit'e dönerek Kandiya'ya yerleşmişti. 1880-1910 yılları arasında Kandiya Müslümanlarının önemli kişilerinden biri olmuştu. 1890 yılında kütüphane ve yabancı dille eğitim veren bir özel okul ile güzel sanatlar okulu kurmuştu. 1901'den itibaren Belediye meclis üyesi, İslam cemaati başkanı, belediye hastanesi başhekimisi, İslam cemiyet başkanı, okul ile eğitim konularına önem veren Metanet ve Mektep Gazeteleri sahibi ve başyazarıydı.

Bahaettin'in İstanbul'a gidişi sadece Girit'te fotoğraf piyasasının bitmesiyle ilgili değildi. Kendine yeni görev yeri olarak İstanbul'u seçmişti. 1909'da Hürriyet kahramanı Resneli Niyazi'den öykünerek, İstanbul'da "Resne Fotoğrafhanesi" adını verdiği atölyeyi kurmuştu. Oğlu Rıza Bey'in deyişine göre ise "Aşığı bulunduğu hürriyete kavuşmak ve

atmosferi teneffüs için" İstanbul'a gidiyorlardı. Çok ilginçtir ki, Resne Fotoğrafhanesi ile Baha Sait Bey'in bürosunda toplanan Karakol Cemiyeti (Teşkilatı Mahsusa) aynı binadaydı. Dükkan komşusu Baha Sait Bey'in İtihat Terakkinin isteğiyle ilk Alevilik Bektaşilik Araştırmasını yapması da Bektaşî olan Bahaettin'in yer seçiminin de rastlantısal olmadığını gösterir.

Bahaettin Bey 1925 yılına kadar İstanbul'da işgali ve Cumhuriyetin ilk yıllarını yaşar. 1917'de Burhan Felek ile "Uygulamalı ve Teorik Fotoğraf Öğretmeni" isimli kitabı hazırlasalar da kitap basılamamıştı. İstanbul'da "Meclis-i Umumi" azası sıfatıyla milletvekillerinin kim olacağına karar veren komisyondaydı. İki dükkan daha açıp çok para kazanmasına karşın, parayı hayır işlerinde harcıyordu. Fakir çocukları okutuyor, Donanmaya, Fukaraperver Cemiyetine, Hilal-i Ahmer'e ve Türk Ocağına sürekli bağışlar yapıyordu. 1921 yılında Hilal-i Ahmer Sergisinde madalya ile ödüllendirilmişti. 1924 yılında Ticaret Bakanlığına fotoğraf malzemeleri üretiminin ülkemizde yapılabilceğini anlatan bir yazı yazmışsa da sonuç alamamıştı.

1925'de büyük oğlu Danyal 19, Mehmet Rıza 17, Mustafa Pertev 11, İbrahim Rahmi 9 yaşındaydı. İstanbul'daki işleri bozulup vergisini bile ödeyemez duruma düşünce, İzmir'e taşınmaya karar vermişlerdi. 2. Beyler sokağında ikinci Foto Resne'yi oğlu Rıza ile birlikte açmışlardı. Çektikleri fotoğrafların arkasına Girit ve İstanbul'daki göz alıcı marka baskı yerine "Resne Fotoğrafhanesi Behaettin Rahmi Bediz ve oğlu Rıza-İzmir" yazan basit bir kaşe vurmaktaydılar. Rıza Bediz parasal sıkıntıları ve İzmir'deki yaşıantılarını 24 Ekim 2002'de İngilizce olarak

kaleme aldığı "Zinga in İzmir" yazısıyla dile getirir. Rıza Bey'in "mahkum hayatı" olarak nitelendirdiği "Zinga" kelimesi "sırtın yere gelmesi" veya "yenilgi" olarak da anlatılabilir. Aile yenilgi veya bir mahkum hayatı yaşamaktadır. Fakat yine de birbirlerine tutunarak ayakta durmaya çalışmaktadırlar. Fotoğrafhanenin bir bölümü perde ile kapatılıyor akşam olunca buraya çocuklar için yer yatakları konuyordu. Tek odada ise ebeveynler kalıyordu. Ressam olan Rıza Bediz 1930 yılında İzmir'de yaşadıkları sokağın boş halini yağlıboya bir resimle betimlemişti. Tüm bunlara karşın Bahaettin Bey'in arkeolojiye ilgisi de sürmekteydi. 1927'de İzmir Antikite Müzesinin özel fotoğrafçısıydı. Bergama, Efes, Sardes, Afrodisias'ta fotoğraflar çekmiş, aynı yıl 9 Eylül Sergisinde altın madalya almış, 1928 yılında İzmir Belediyesi için Fransızca "Album de Smyrne" isimli çalışması basılmıştı.

Bahaettin Bey ve eşi Bahire Hanım tüm zorluklara karşın çocuklarının eğitimiyle ilgilenmiş, her biri kendi dalında isim olmuşlardı. Bahire Hanım babası Doktor Pertev Bey'in okulunda öğrenim görmüş, son derece kültürlü bir kadıymış. Türkçe yanında Fransızca, klasik Yunanca bilir, felsefe, tarih, müzik konularında yetkinmiş.

Büyük oğulları Danyal Bediz (1908-1978), Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde Profesör olmuş. Türkiye Ekonomik Coğrafyası konusunda uzman olan Danyal Bey "hocaların hocası" diye tanınmıştır.

Bahaettin Bey'in İzmir'deki iş ortağı olan oğlu Mehmet Rıza Bediz (1910-1985) İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinden mezun olarak babasının ressam olma hayalini gerçekleştirmişti. İstanbul'da Fatih

semtindeki Gelenbevi Ortaokulunda öğretmenlik yaparken izci teşkilatını da kurmuştu. 1955 yılında "İzcilik Ve İzci Kampları" isimli kitabı yazmış, İstanbul İl İzci Kurulu'nu kurmuş, aynı isimde bir dergi de çıkarmıştı. Ülkemizde izcilik dendiğinde ilk akla gelen isimlerden biri olmuştur.

Mustafa Pertev Bediz (1914-2010) Jeofizik Mühendisi olarak Amerika'ya yerleşmiş, çalıştığı şirket onu Kanada'ya göndermişti. Kanada'da jeofizik dalında öncü isimlerden biri olmuş, Kanada Jeofizik Derneği başkanlığı yapmıştı.

En küçük oğul İbrahim Rahmi Bediz (1916-2010) İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, Mimarlık bölümünü 1941'de bitirip, Cumhuriyetin ilk nesil mimarlarının öğrencisi olmuş, ikinci nesil olarak tanımlayabileceğimiz mimarlar arasında öne çıkan isimlerden biri olmuştu. Rahmi Bediz Osmanlı son dönem eğitim anlayışının sürdüğü 1920'li yılların ardından, 1930'larda Ernst Egli başkanlığında yeniden şekillenen ve Bruno Taut gibi yabancı mimarların yanı sıra, Sedad Hakkı Eldem gibi yeni yetişen Türk mimarların da etkili olduğu bir eğitim sisteminden mezundu. Bu yıllarda yarışmalara katılarak ve Emin Onat'ın bürosunda Anıtkabir projesinin uygulanmasında görev alarak dönemin mimarlık ortamında adını duyurmaya başlamış, özellikle Ankara'da birçok önemli projeye imza atmıştı.

Bahaettin 1934 yılında soyadı kanunu çıkınca "Bediz" soyadını almıştı. Seyit Ali Ak "Girit'ten İstanbul'a Bahaettin Rahmi Bediz"

Bahaettin Bediz'in çektiği Bornovalı ailenin fotoğrafı.

isimli kitabında bu kelimenin Arapça "Bedi" (Güzellik ölçülerine uyan) veya öz Türkçe "Resim" anlamına geldiğini söyler. Bu kelime ilk Türk runik yazılarında bile görülmekte olup birçok bilimsel tartışmaya kaynak olmuştur. Bahaettin Bey'in arkeolojiye olan tutkusu göz önüne alınırsa "Bediz" kelimesi "Balbal" denen taşlarla da ilgili olabilir. Osmanlı adayı ele geçirdiğinde anıt taşlar dikerek eski Türk geleneğini yaşatmıştır. Bahaettin Bey bu taşların da fotoğrafını çekmişti. Belki de "Bediz" soyadını alırken Girit'in kaybı sırasındaki hüznünü "Balbal" taşlarında görmüş olabilir. Ama sonuçta bu taşlar da güzel sanat eserleridir.

Bahaettin Bey 1937 yılında Ankara'da Türk Tarih Kurumuna fotoğraf atölyesi şefi olarak girmiş, Prof. Dr. Hamit Zübeyr Koşay Başkanlığında Çörtük Alacahöyük'ü, Erzurum (Karaz), Çorum (Pazarlı) kazılarını fotoğraflamıştır.

Bahaettin Bediz hayatının son yıllarını oğlu Rıza ve 1945 doğumlu torunu Bülent Bediz'le birlikte geçirmişti. Bülent Bediz'in anlattığına göre; Bahaettin Bey akşamüzerleri torunun elinden tutar yürüyüşe çıkarırmış. Türkçesi mükemmelmiş. Latin harflerini Fransızca eğitiminde öğrenmiş olduğundan iyi yazsa da tüm notlarını Osmanlıca tutarmış. Tüm opera temsillerini kaçırmamaya çalışırmış. Karmen Operası'nı Türkçeye çevirmiş,

bazı bölümlerini ezberden okurmuş.

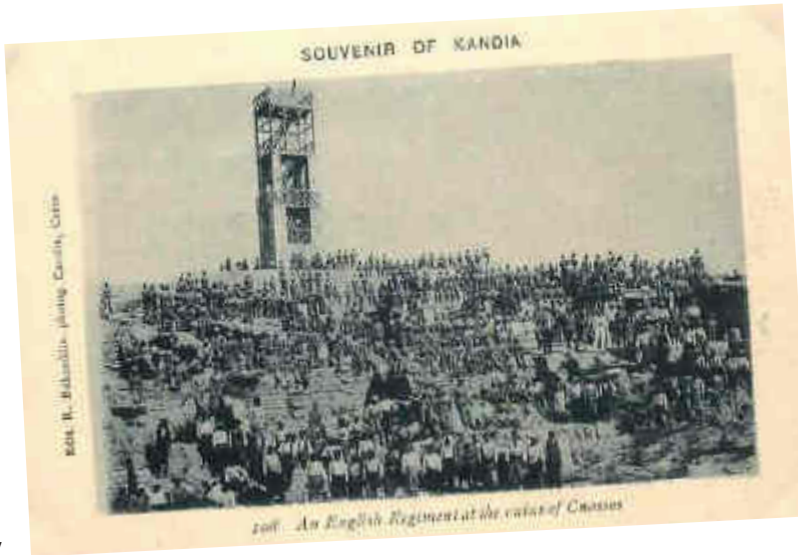
Bülent Bey holdeki bir sandıkta Girit'ten getirilmiş cam negatifler gördüğünü hatırlıyor. Fakat O altı yaşındayken dedesi ölünce bu camlar unutulup gitmiş. "Dedem negatiflerin bir kısmını Girit'te bırakmak zorunda kalırken, bir kısmını da yanında getirmiş, onların da akıbeti belli değil" diyerek üzülmüyordu.

Bülent Bey'in aklından çıkmayan olaylardan biri de babasıyla izci kamplarına katılmış olmalarıydı. 1956 yılında Bülent bediz ve babası Rıza sahilde karpuz, peynir, ekmek yerken çekilmiş fotoğrafın hatırlattıklarını şöyle yazıya döküyordu: "Sıcak ağustos sonunda bir gün, ortalık lavanta ve yosun kokuyor. Denizin esintisi altında baba ve oğul birlikte ekmek kırıyor. O ekmeğin ve beyaz peynirle karpuzun tadı hala damağımda".

Prof. Koşay, Bahaettin Bey'in ölümünden sonra Rıza Bediz'e yazdığı bir mektupta "Bahaettin Bediz milliyetçiliği insanlık sevgisi ile de telif etmesini bildi. Türk Tarih Kurumu adına Alacahöyük ve Karaz (Erzurum) kazılarını birlikte yaptığımız sıralarda hastalara getirdiğimiz bütün ilaçları harcar, kendi maaşının da en önemli bir kısmını buna

eklerdi. Bu merhameti hayvanlara da şamildi. Kaç defa onun atların yaralarını temizleyip, ilaç sürdüğünü görmüşümdür. Girit'te iken onun vejetaryenler arasına karışarak et yemeyişini, yaşayan yaratıklara duyduğu sonsuz şefkat ve merhamet ile izah edilebilir. Kısacası rahmetli Bahaettin Bediz bir "İnsan-ı Kamil" idi. İşte bu son satırla 1911 yılında eşi Bahire Hanım'a "Azizem Bahire" başlıklı Fransızca mektupta Bahaettin Bey'in anlatımı onun inanç şeklini belirlemektedir. İstanbul'dan şöyle yazmaktadır: "Hülâsa burada kolera, orada yine Enos (Enosis) isyanları hazırlanmakta! Bana sorarsanız az ölçüde olursa kolerayı tercih ederim. Tevekkeltü Alellah (Allah'a güvendim) deyip oturuyoruz. Gerçi Girit'te tevekkül ile oturulabilir. Lakin mademki her iki taraf bulaşık, biz işimizin bulunduğu memleketi tercih edelim. Allah, erenler iyi eder Hu! Eyvallah! Ya dost".

Bahaettin Bediz 1951'de oğlu Rıza'nın Beşiktaş'taki evinde hayattaki en büyük hayali olan bir fotoğraf okulunun açıldığını göremeden bu dünyadan ayrılır. Belki bundan sonra bu kıymetli fotoğraf sanatçısı ve insan-ı kamil vatanseverin adını yaşatacak bir adım atılır, ona yakışan bir okula ismi verilir. Hu! Eyvallah! Ya dost! ■

Bülent BEDİZ

Samime BEDİZ

Futbolun Süvari'si

Göztepe ve Yün Mensucat'ın futbol mühendisi Adnan Süvari, Karşıyaka, Göztepe ve Milli takımda teknik direktörlük yaparken çağdaş anlayışıyla futbolumuza destanlar yazdırdı.

Okan YÜKSEL

Futbol, çağımız insanının en büyük tutkusu. Futbol bir meşin yuvarlak değil sadece, heyecanı, sevinci, üzüntüsü, düşü, gülüşü de içeren ayrı bir dünya. Adnan Süvari Futbol dünyamıza çağdaş anlayışı ile destanlar yazdırtan, artık yüreklerde yaşayan bir kişi.

YETO'da (Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu) öğrenim gördüğü dönemlerde Göztepe ve Yün Mensucat kulüplerinin futbol mühendisi, voleybol ve basketbol üstadı olan Adnan Süvari, Karşıyaka, Göztepe ve milli takımda teknik direktörlük yaparken çağdaş anlayışı ile futbolumuzda tarihe geçen, destan yazdıran insan...

1952 Helsinki Olimpiyatları için Basketbol Milli takımına seçilen, futbol oynadığı Yün Mensucat Kulübü izin vermediği için olimpiyatlara katılamayan belki de bu yüzden futbolumuz için büyük kazanç olan Adnan Süvari 1959'da tekstil mühendisliği öğrenimi yaptığı İngiltere'den aynı zamanda diplomalı antrenör olarak döner.

Karşıyaka'yı çalıştıran Adnan Süvari teknik direktörlükteki büyük başarılarına Göztepe ve milli takımda imza atar. 10 yıl süreyle teknik direktörlük yaptığı, iki kez Türkiye Kupası'nı, bir de Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazandırdığı Göztepe'yi, Avrupa Fuar Şehirleri Kupasında yarı finale yükselten

**Adnan
SÜVARİ**

Adnan Süvari, Milli takımda da tarihe geçen başarılarında büyük pay sahibidir.

Çağdaş futbol anlayışını mühendisi Adnan Süvari, spor tarihimize de "Futbolun Süvarisi" olarak geçer... Süvari'nin Milli takımda görevde bulunduğu yıllarda Türkiye, RCD Kupası'nı kazanmış, Sovyetler Birliği'ni Moskova'da 2-0 yenmiş, ama en önemlisi modern futbol anlayışını kabul etmiş ve uygulamaya başlar olmuştur. Futbol Federasyonu'nda çeşitli kademelerde görev alan Adnan Süvari, yine futbol adına açılan görev aldığı bir seminerde 1991 Haziran'ında Antalya'da kalp krizine yenilerek yaşama veda etmiş, ama yaşayanların yüreklerinde yaşamayı sürdürmesini bilmiştir.

Adnan Süvari tam bir kültür ve sanat adamıydı. İzmir'de 3-2 yendikleri İspanya'nın Atletico Madrit ile İspanya'da oynadıkları karşılaşmayı 2-0 kaybettikten sonra İspanyol gazetecilerin karşısına çıkar. İspanyol gazeteciler Adnan Süvari'ye, "Dil bilmiyorsun bizim sorularımıza nasıl yanıt vereceksin" diye alaylı ifadeler yöneltince: "Dante'den size ne okuyayım, dilerseniz Lear'i okuyabilirim, ama genç Warter'in anılarını da anlatabilirim, Göte'nin hangi kitabından söz edeyim" diyerek, İtalyanca, İngilizce, Almanca ve İspanyolca konuşarak nasıl bir kültür birikimine hakim olduğunu ortaya koymuş ve İspanyol gazetecileri şaşkına çevirmişti. ■

Nevzat Güzelırmak ile bir anı

Hava harp okulu o dönemler Güzelyalı'dadır. Mavi göklerin delikanlıları da bir hayli Göztepelidir. Gazimirmir'den Cumaovası'ndan pervaneli uçaklarda ilk eğitim uçuşlarını yapan Harbiyeliler, daha sonra Çiğli'de T37 ve T38 jetleriyle üst düzey uçuşlara geçerler... İşte o gün... İşte Nevzat'ın rahatsızlığını yenip ilk antrenmanına çıktığı gün... İşte İzmir'in Türkiye'nin gazetecilerinin, foto muhabirlerinin, Güzelyalıların, Göztepelilerin, Altınorduluların, İzmir sporluların, Altaylıların, Karşıyakalıların, forma rengi gözetmeksizin İngiliz Nevzat'ı

sevenlerin toplandığı o gün birden T38 jetleri gözükür göklerde... Eğitim uçuşlarını Çiğli'de yapması gereken "Gökyüzü Harbiyelileri" Göztepe'nin ulusal takımın, hasılı futbol alanlarının bu güzel insanı için Güzelyalı semalarında uçuş izni almışlardır komutanlarından.

Gökyüzü birden sarıya, kırmızıya, sarı kırmızıya boyanır.

"Gökyüzü kahramanları", Nevzat Güzelırmak'a "Hoşgeldin" uçuşları yapmaktadır. Gökyüzü, gökyüzü olalı futbol alanlarında böyle sevgi gösterisi görmemiştir.

İzmir'den bir 'Kara koyun' geçti

"Ben elimde hafif bir bavulla dolaşıyorum. Bu bana istediğim yaşamı sürdürmek için yeterli zamanı veriyor. Asıl özgürlük yaşamak için kazandığın zamandır." Bu söz ne ünlü bir yazara ne de ünlü bir filozofa ait. Bunu diyen eski bir gerilla lideri Jose Mujica'ya ait.

Fırat SOYLU

Uruguay eski Devlet Başkanı Jose Mujica, nam-ı diğer Pepe, geçtiğimiz Ekim ayında İzmir'e konuk oldu. Otobiyografisinin anlatıldığı "İktidarda Bir Kara Koyun Saraysız Başkan Jose Mujica" adlı kitabın tanıtımı için CHP Yerel Yönetimler ve DİSK'in davetlisi olarak geldiği Türkiye'de İstanbul ve Eskişehir'in ardından İzmir'i de ziyaret eden Mujica'ya eşi Lucia Topolansky ve kitabın yazarları gazeteci Andres Danza ve Ernesto Tulbovitz eşlik etti. Büyükşehir ve Konak Belediyesi'nin ev sahipliğinde kentte iki gün geçiren dünyanın 'en yoksul' devlet başkanı ünvanlı Mujica'ya İzmirlilerin ilgisi bir hayli fazlaydı.

PAHALI HAYAT SEÇENLER YOKSULLUK ÇEKER

Tam adı Jose Alberto Mujica Cordano olan Pepe, eski bir gerilla lideri. Uzun yıllar hak mücadelesi veren, altı kez vurulan ve 1973'teki askeri darbeden sonra tutuklanarak 15 yıl hapis yatan Pepe, cezaevinden genel aflu çıkmış. Ülkesi Uruguay'da 2009 yılında yapılan seçimlerde yüzde 52 oy alan Pepe, yaşamı boyunca kendini hep sürüdeki 'kara koyun' olarak hissetmiş. 74 yaşında devlet başkanlığı koltuğuna oturduğunda sosyalist siyasi görüşü ile görevde kaldığı süre boyunca günümüzün alışılmış siyasetçi profillerinin dışında çok farklı bir portre çizen Pepe, dünyanın en yoksul devlet başkanı olarak tanınıyor. Lüks yaşam yerine mütevazı bir hayat sürmesi onu 'Dünyanın en yoksul devlet başkanı' olarak tanınmasına neden olsa da o kendini asla yoksul biri olarak görmediğini BBC'ye verdiği bir röportajında şöyle dile getiriyor:

Sema PEKDAŞ

"Bana en fakir devlet başkanı diyorlar. Ben fakir değilim. En fakir olan, yaşamak için çok fazla şeye ihtiyacı olanıdır. Pahalı yaşam tarzını sürdürmek için sürekli daha fazlasına ihtiyacı olanıdır. Bu bir özgürlük sorunu. Çok fazla mal varlığınız yoksa, onları devam ettirmek için bir köle gibi bir ömür boyu didinip durmak zorunda kalmazsınız. Kendinize daha fazla zaman ayırabilirsiniz. Egzantrik bir ihtiyar gibi görünebilirim ama benimki özgür bir seçim."

Bu sözleriyle asıl zenginliğin yaşadığı bu basit hayatın fazla olduğunu söyleyen Pepe, sadece ülkesinde değil dünya ça-

pında sevilen bir isim. İktidar sahibi olmasına rağmen yaşamında lükse, gereksiz tüketime yer vermeyen şaşıla bir hayat sürmeden görevini tamamlayan ender devlet başkanlarından biri. Öyle ki aldığı 12 bin dolarlık başkanlık maaşının yüzde 90'ını yoksullara yardım yapan hayır kurumlarına bağışlayan, başkanlık sarayı yerine eşi Lucia Topolansky'ye ait şehrin hemen dışındaki sıradan çiftlik evinde yaşamayı tercih eden Pepe, görevde kaldığı süre boyunca bir koruma ordusu ile gezmeyen ender siyasetçilerden biri oldu. Kamu kaynaklarının kullanılması konusunda fark yaratan biri olmasının yanı sıra lüks makam araçları yerine eski model bir 'vosvos' (tos-

bağa) kullanması onu dünya çapında bir üne kavuştursa da Pepe'nin mütevazı yaşamından hiçbir şey değiştirmede.

SICAK VE DOSTÇA KARŞILAMA

Yaşam tarzıyla birçok dünya liderinden keskin biçimde ayrılan Mujica, ülkemizde de geniş bir hayran kitlesine sahip. Bunu Tekin Yayınevi'nden çıkan "İktidarda Bir Kara Koyun Saraysız Başkan Jose Mujica" adlı kitabın tanıtımı için geldiği Türkiye'de geçirdiği 10 günlük sürede çok net gördük. İstanbul ve Eskişehir'in ardından İzmir'e de geldi Mujica. Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş'ın davetiyle geldiği kentte mütevazı kişiliğine yakışır şekilde son derece sade ancak oldukça samimi bir şekilde ağırlandı. Havaalanından kalacağı otele VIP araç yerine bir minibüs ile götürüldü. İzmir'in tarihi otellerinden birini tercih etti.

SALON DOLDU TAŞTI

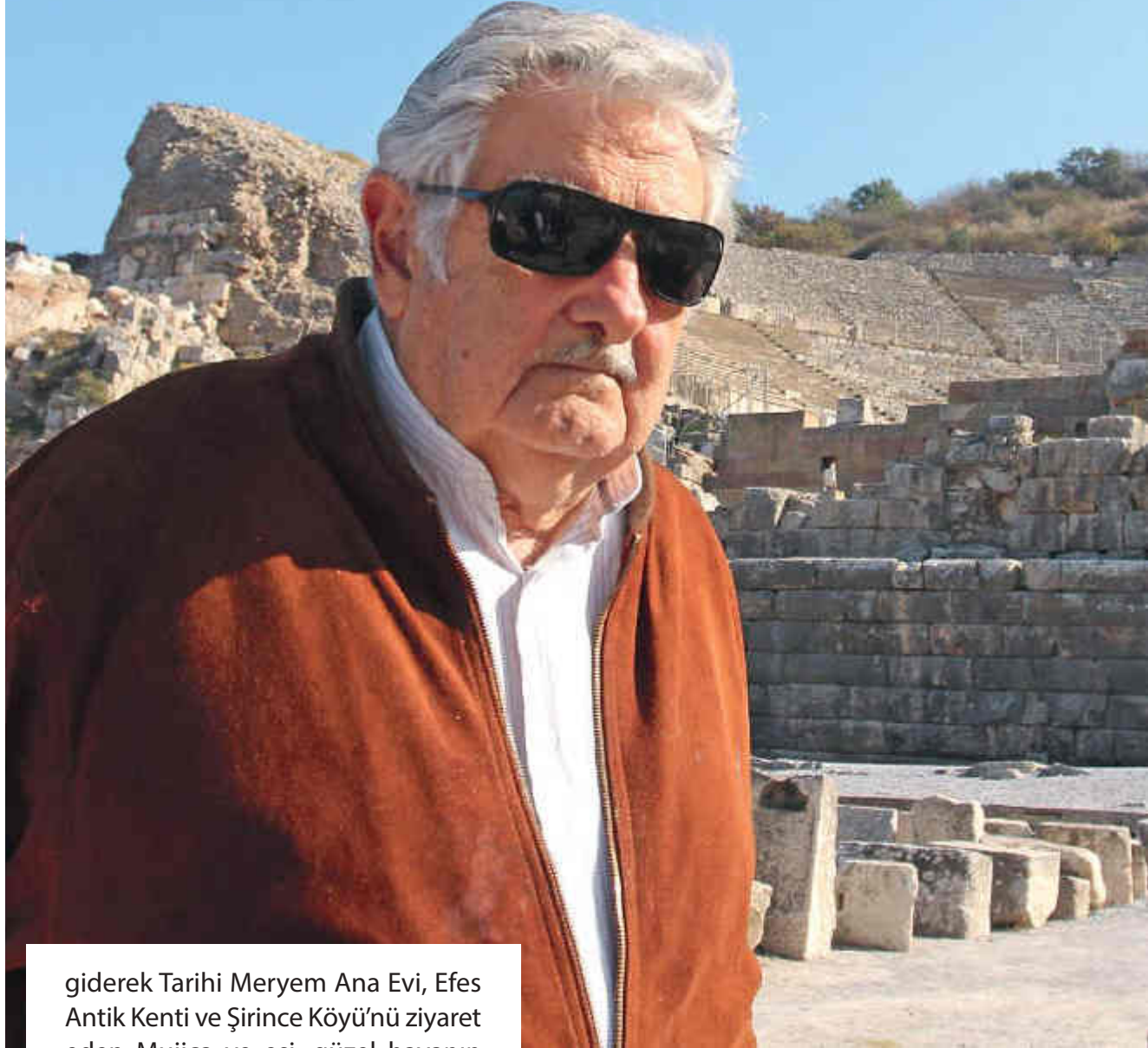
İzmir'deki ilk gününde Büyükşehir Belediyesi ile Konak Belediyesi'nin ortaklaşa hazırladığı "Destek ile Yoksulluğu Önleriz" başlıklı panele

konuşmacı olarak katılan Mujica'yı, dünya gözüyle görüp, dinlemek isteyen İzmirli derin yerindeyse Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi'ne akın etti. Elbette kalabalığın bu denli yoğun olmasının sebepleri arasında panelin moderatörlüğünü üstlenen Gazeteci-Yazar Ece Temelkuran'ın İzmirli sevenlerinin payı da fazlasıyla vardı. Sakin ve gösterişsiz yaşam tarzıyla dünya insanlarının gönlünde taht kuran, görünüşüyle 'tonton' dedeleri aratmayan Mujica'yı dinlemeye gelenlerin sayısı on binleri bulunca haliyle salonda da yer kalmadı. Çözüm bina dışına kurulan dev ekranlarla sağlandı. Büyük ilgi gören panelde Temelkuran sordu, Mujica yanıtladı. Konuşmasının genelinde ağırlıklı olarak barışa vurgu yapan Mujica, neden Nobel Barış Ödülü'nü reddettiğini açıkladı. "Bu kadar savaş dolu dünyanın içerisinde ne yüzle Nobel barış ödülü veriyorlar?" diyen Mujica, dünyanın bütün halklarının bir araya gelerek barış için, umut için 'savaşa hayır' demesi gerektiğini söyledi. Savaşın asıl faturasının savaşta sorumluluğu olmayan insanlara çıktığını da dile getiren Mujica, "Dünyanın her köşesinde savaş var. Bence bu aslında bir depresyondur. İnsanların zihniyetini, zekasını kullanarak da savaşı mücadele mümkün. Böylece acılara da neden olmazsınız. Bence dünyanın bütün halkları bir araya gelmeli ve barış için, umut için 'savaşa hayır' demeli. Dakikada 2 milyon dolar, dünyada askeri harcamalar için gidiyor. Harcayan taraflar, bu parayı fakirlerin sırtından kazanıyorlar" dedi. İlgiyle izlenen panelde salondakilere nasihat etmeyi de unutmayan Mujica, "Her zaman barışı her şeyin üzerine koymak için odaklanın. Evreni ve gezegeni düşünün, hepimiz o minik gemi içinde seyahat ediyoruz. O yüzden bu geminin şansı, bahtı ve talihi sadece bize bağlı. Bu gezegeni kurtaracak taraf olmalı, mahvedecek taraf değil. Biz bu dünyaya zarar veriyoruz ama günün sonunda elimizde yeterli kaynak yok. Bütün bu kaynaklar tükenme noktasına gelebilir, biz bunu talihe ve şansa bırakamayız. Gökyüzünden insanlar gelip bizi kurtarmayacak" dedi.

EFES VE MERYEM ANA'YI GEZDİ

Mujica ve beraberindekilerin İzmir'deki ikinci günü ise geziyle başladı. Konak Belediyesi'nin refakatinde Selçuk'a

giderek Tarihi Meryem Ana Evi, Efes Antik Kenti ve Şirince Köyü'nü ziyaret eden Mujica ve eşi, güzel havanın keyfini de doyasıya çıkardı. İlk olarak Meryem Ana Evi'ne giden Mujica, daha sonra UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirasları listesine alınan Efes Antik Kenti ziyaret etti. Tarihi Antik Kent hakkında tur rehberinden bilgi alan Mujica ve eşi sıcak havaya rağmen hiç yorulmadan binlerce yıl öncesinin izlerini taşıyan tarihi alanı baştan sona turladı. Antik kente hayran kalan Mujica, yerli ve yabancı turistlerin fotoğraf taleplerini de geri çevirmedi. Efes gezisi sonunda Selçuk esnafı Uruguay eski Devlet Başkanı Mujica ve eşine Artemis'in minyatür heykelini armağan etti. Tur kapsamında İzmir'in ünlü Şirince Köyü'nü de gezen Mujica ve beraberindeki heyete burada Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş da eşlik etti. Kendine özgü mimarisiyle dikkat çeken Şirince evleri ile yakından ilgilenen

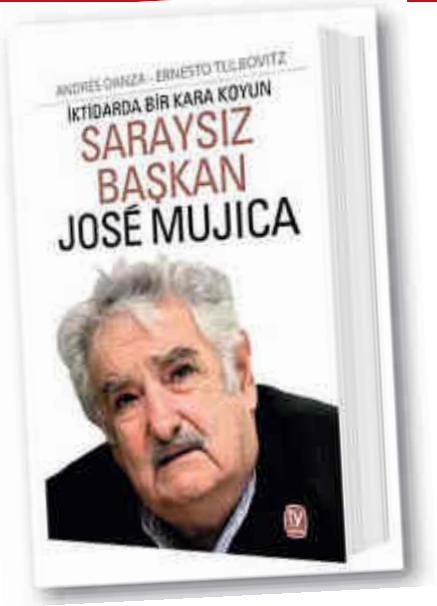
Mujica, öğle yemeğini de Pekdaş ile birlikte Şirince'de yedi. Türkiye'de olmaktan son derece mutlu olduğunu dile getiren Mujica, İzmirli derin göstermiş olduğu sıcak misafirperverliğe teşekkür etmeyi unutmadı.

ÖRGÜTLENMEK HAK DEĞİL GÖREVDİR

Uruguay eski Devlet Başkanı Mujica, Konak Belediyesi'nce düzenlenen 'Emek, Demokrasi ve Barış' konulu söyleşiye de katıldı. Moderatörlüğünü CHP Grup Başkanvekili ve Manisa Milletvekili Özgür Özel'in üstlendiği etkinlikte Mujica'ya DİSK Genel Başkanı Kani Beko ile CNT (Uruguay Ulusal Emek Konfederasyonu) ve PIT (Sendikalar Birliği) Sendika Federasyonu Başkanı Fernando Mario Gambera Orta konuşmacı olarak eşlik etti. Dr. Selahattin Akçiçek Kültür Merkezi'nde düzenlenen söyleşi aralarında Konak Belediye Başkanı

100 SAATLİK DOST SOHBETİNİN ÜRÜNÜ 'İKTİDARDA BİR KARA KOYUN'

► 'Saraysız Başkan Jose Mujica' kitabı Mujica ile yirmi yıldır kesintisiz bir ilişki içinde olan gazeteciler Andres Danza ve Ernesto Tulbovitz tarafından kaleme alındı. Kitapta kendini hep 'Kara Koyun' gibi hissetmiş bir adamın 'Pepe' Mujica'nın Başkanlık yolculuğunu, iktidarı anlayış ve idare tarzını, Obama, Fidel Castro, Putin, Chavez, Cristina Fernandez de Kirchner gibi liderlerle yaptığı görüşmeler yer alıyor. Mujica'nın evinde ya da makamında yaptıkları yüz saati aşkın sohbet ve röportajlar sonucu ortaya çıkan kitap akıcı bir anlatıma sahip. Türkçeye Ali Tuncer ve Cahit Özgür Baharlı tarafından çevrilen kitap Tekin Yayınevi imzasıyla satışa sunuldu.

MUJICA'NIN SÖZLERİ

- "Ben insanların geceleri yatacak bir saçak altı bile bulamadıkları bir dünyada, başkalarının 500 metrekarelik malikanelerde yaşamasını anlamıyorum..."
- "Evsizler için ev, suyu olmayanlar için su lazım, ekmek lazım. Sen böyle bir dünyada özel uçağım olsun, oraya buraya gideyim diyorsun. Eğer herkes daha fazlasını isterse, bir gün kimseye bir şey kalmayacak..."
- "Küresel ısınmadan bahsediyoruz ama doğaya saldırmaya ve çöp üretmeye devam ediyoruz."
- "Öyle anlaşılıyor ki bizler, yalnız tüketme için yaratıyoruz ve artık tüketemediğimiz zaman derin hayal kırıklığına uğrayarak kendimizi yok ediyoruz..."
- "Bana fakir denmesi yanlış, ben tutumlu bir insanım..."

Sema Pekdaş'ın da bulunduğu çok sayıda kişi izledi. Mujica'nın gündeminde ise sendikal örgütlenme vardı. Sözleriyle sık sık örgütlü mücadelenin önemine vurgu yapan Mujica, insan emeğine saygı duyulması gerektiğinin altını çizdi. Dünyanın bugünlere gelmesinde insan emeğinin rolüne dikkat çeken Mujica, sendikal örgütlenmenin bir haktan öte bir görev olduğunu dile getirdi. İşçilerin haklarını kazanması için verecekleri mücadelede mutlaka örgütlenmelerini ve bu örgütlenmenin de birden fazla olmaması gerektiğini söyledi. Sözlerini Soma'da hayatını kaybeden 301 madenciyi anarak tamamlayan Mujica, adlarını unutturmak için Soma'da ve tüm dünyada hayatını kaybeden madenciler için bir dünya günü ilan edilmesi gerektiği dile getirdi. Söyleşi sonunda Mujica, salon girişine kurulan stantta kitap imzaladı. ■

URUGUAY: KÜÇÜK AMA YAŞANABİLİR ÜLKE

- Uruguay, Güney Amerika kıtasının güneyinde kalan ve yüz ölçümüyle Surinam'dan sonra en küçük ikinci ülke. Toplam nüfusu 3 milyon civarında ve nüfusun neredeyse yarısı ülkenin başkenti ve en büyük kenti olan Montevideo'da

yaşıyor. 19'uncu yüzyılın başlarında İspanya'dan bağımsızlığını ilan eden minik ülkenin topraklarının büyük bölümü otlaklarla kaplı olduğundan hayvancılık büyük gelişme göstermiş. Öyle ki; 2010 yılı başlarında artan et ihtiyacını karşılamak için Türkiye Uruguay'dan angus cinsi sığır ithal etmişti. Güney Amerika'nın yaşam kalitesi en yüksek ülkesi olan Uruguay günümüzde uygulanmakta olan günlük 8 saatlik çalışma süresini dünyada uygulamaya koyan ilk devlet. Ayrıca Birleşmiş Milletler raporuna göre dünyanın dokuzuncu en "yeşil" ve "yaşanabilir" ülkesi.

Meyhaneler de tarih oldu...

Hepsi ayrı bir dünya olmayı başarmıştı. Dostlukların, doyumsuz sohbetlerin, dertten uzaklaşmanın adresiydi onlar. Derme çatma dekorları içinde insanı alabildiğine kucaklayan bir yanları da vardı. Pek çoğuna içki içmek için değil, bu güzellikleri bulmak için gidilirdi.

Tayfur GÖÇMENOĞLU

Evliya Çelebi, abartılı anlatımıyla İzmir'in özgün meyhanelerle dolu olduğunu yazar. Palabıyıklı garsonların müşterilere nasıl hizmet ettiğini, tandır kazanlarının masalara meze diye konduğunu, toprak maşrapalarda kıvamlı bir şarabın içildiğini uzun uzun anlatan Evliya Çelebi'nin bu tarifinden konusunu ettiği meyhaneleri Osmanlının çalıştırdığını anlıyoruz.

Çelebi, o yıllarda da İzmir'de meyhane bulunduğunun işaretini veriyor.

Buca ile ilgili olarak 1961'de bir kitap yazan Karara's, geçen yüzyıl İzmirini anlatırken Rumların çalıştırdığı meyhanelerden söz ediyor. Karara's'ın kitabı her ne kadar doğup büyüdüğü Buca ile ilgili olsa da İzmir anılarına da yer verdiği bu çalışmasında meyhanelerin özellikle Frenk Mahallesi'nde, Ermenilerin yoğun olarak yaşadığı Basmane dolaylarında ve Karşıyaka'da bolca olduğunu vurguluyor. Keza, Punta'da Alekos, Stana, Barbukes ve Giritli Yorgo Meyhanelerinin birbirine benzer modelleriyle çok popüler olduklarının altını çiziyor.

Bu meyhanelerin, 1922 yılına kadar faaliyetlerini sürdürdükleri, İzmir'in kurtuluşundan sonra kapatıldıklarını öğreniyoruz. Mübadelenin başladığı 1923 yılına kadar da arada İzmir Yangını yaşandığı için meyhane kültürünün İzmir'de belirgin örneklerini görmek mümkün olmuyor.

Dostlarla ilk meyhane maceramız...

Bu arada; tıpkı İstanbul'da olduğu gibi İzmir'de de meyhane kültürünün ciddi anlamda Rumlar tarafından oluşturulduğu gerçeğini de itiraf etmek gerekir.

Cumhuriyetten sonra meyhaneler, denize yakın ya da deniz manzaralı alanlarda oluşturuldu. İkinci Kordon'da çokça meyhane açıldığı, keza şimdiki Bayramyeri ve Kadifekale yolu üzerinde meyhanelerin bulunduğu bilinir. Bilinen bir başka gerçek de meyhanelerin iş hacminin yoğun olduğu semtlerde de peş peşe açılması. Çankaya, Basmane, Konak, bunlara en iyi örnek sayılır. İnsanların iş çıkışı, bir-iki kadeh atıp, dostlarıyla sohbet etmesi, karnını doyurmadan, çakırkeyif bir halde evine gitmesi düzenini koruyan bu meyhanelerin "tektekçi" adı altında faaliyet göstermeleri de bundandır.

Şimdi hepsinin yerinde yeller estiği için, biraz meyhanenin ne demek olduğunu anlatmaya çalışayım.

Meyhane, küçük bir mekanda, dertli dertsiz, tüm insanların kaynaşabildiği yerlerdir. Tahta masalarda örtü olmaz. Bir köşede pikaptan mutlaka müzik yayını yapılır. Cumhuriyetin ilk yıllarında gazel, meyhanelerin vazgeçilmez müzik türü sayılırdı. Genelde tektekçi türü meyhanelerde mekanın sahibi her şey demektir. Müşteriyi O karşılar, mezeleri masaya o getirir, ızgara siparişini O yerine getirir, hesabı da O alır. Genelde meyhaneci içki içmez, ancak içenlerin sayısı da az değildir. Meyhaneler, genelde iyi mezeleriyle anılırdı. Tarama, şakşuka, pilaki, arnavut ciğeri, deniz börülcesi, fava, haydari, yoğurtlu semizotu (tara), yoğurtlu sarmısaklı patlıcan, közlenmiş patlıcan salatası, söğüş, topik, babaganuş, humus, çiroz salata ve midye dolma sıradan, humus, kızarmış isli çerkes peyniri, bademli pırasa kavurma, kavurmalı mıhlama, tahin suflesi, üzüm suyunda taze fasulye, karides, ahtapot, patlıcanlı gül böreği, karides güveç biraz palazlanmış meyhanelerin gözde mezeleri sayılırdı.

Ünlü Bodrum Meyhanesinde...

Rum meyhanelerinde kalamar, midye, karides güveç, ahtapot, çiroz salata spesiyalleri hep ön plana çıkardı. Ama müşteri siparişi verirken önce masaya bir dilim peynir isterdi. Bazı meyhaneler, bununla birlikte bolca zeytinyağı içinde siyah zeytin getirir, masada da bunun üzerine bolca kırmızı pul biber ve kekik dökerdi. Bu zeytine hep birlikte ekmek banılır, keyif resmen başlamış olurdu. Meyhanecinin adamı varsa, müşterilerine kızarmış ekmek sunardı.

İçki, masada oturanların ortak kararı ile seçilirdi. Şarap mı içilecek, rakı mı, önce kısa bir tartışma yaşanır, garson, bu karar aşamasında masanın başında beklerdi. Cumhuriyetin ilk yıllarında karşıdan bakıldığında büyükçe bir parfüm şişesini andıracak şekilde yuvarlak şişede "İstafilina" rakısı en meşhur olanıydı. Göbeğinde bir horoz figürü vardı. Piyasa fiyatı 100 para idi. İstanbul Beyoğlu'nda Sanaii Külliye Limited Şirketi tarafından üretilen Aliyülala Yapıncak rakısı, İstafilina rakısına göre sa-

dece bir kere imbikten geçirildiği için hem ucuzdu, hem de tadı biraz daha sertti. Her iki rakının da saltanatı 1930'lu yılların ortalarına kadar sürdü. Meyhanelerde bunlar çokça içilirdi. Ancak o yıllarda şarap, en çok tercih edilen meyhane içkisi sayılırdı. Bozcaada'dan getirtilen kırmızı şaraplar, müşteriye su bardaklarında sunulurdu. Masaya şişe çok nadir konurdu. Maurizio Alberti'nin, şimdiki Atıspor Kulübü'nün yanında yer alan bağında yetiştirdiği üzüm-lerden yapıp şişeleterek pazarladığı şarabı da meşhurdu. Bomonti Bırası da özellikle gençler tarafından tercih edilirdi. 1940'lı yıllarda İnhisarlar İdaresi, Kulüp Rakısı ile Kavaklıdere Şaraplarını üretmeye başlayınca meyhanelerde çeşit artmış oldu. Hafız Burhan'ın gazellerinin yerini yıllar içinde Münir Nurettin Selçuk, Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, 1950'li yıllardan sonra da özellikle Zeki Müren plakları aldı.

Bazı müşteriler, rakıyı çay bardağında içmeyi severlerdi. Şarabı, kadehte içmek ise entellik sayılırdı.

Mezeler geldiğinde "şerefe" diye kadeh tokuşturulur, hemen sohbete geçilirdi. Başlangıçta bir kişi konuşur, diğerleri dinlerdi. Zaman içinde masada herkes aynı anda konuşmaya başlar, konuşulanlardan kimse bir şey anlamazdı. Sohbetle aile içi konular gündeme gelmez, siyaset, futbol, hayat pahalılığı gibi bize öz konular öne geçerdi. Arada bir "içelim, güzelleşelim" ya da "sağlığımıza" gibi seslenişlerle yeniden kadeh tokuşturulur, yan masalarla sohbet oluş-

turulur, sık sık da meyhaneciye "sıcaklar hazır mı?" diye seslenilirdi.

Meyhanenin bu sıcak, içten havası, ilerleyen saatlerde bir münasebetsiz tarafından genellikle bozulur, kavga çıkardı. Bu kavgacıyı, en kısa zamanda meyhane dışına atmak, meyhanecinin maharetini de gösterirdi.

Bu arada meyhaneye sigara satan bir çocuk, midye dolma satan bir adam girer, masa aralarında dolaşır, ellerindeki satmaya çalışırdı. Gazetelerin o yıllarda erken saatte basılanlarına "meyhane baskısı" adı verilirdi. Bir müvezzi, bu mürekkebi kurumuş gazeteleri, o gün neler olmuş diye merak edenlere üç-beş kuruş fazla fiyata kolayca satardı.

Sıcaklar gelmeye başladığında demlenmenin tam göbeği yaşanırdı. Ancak usta meyhaneciler, sıcakları masaya birden getirmez, örneğin birer köfte ya da pirzola parçası koyarak gecenin uzatılmasına katkı verirdi. Bu da daha çok içki içileceği anlamına gelirdi.

Gecenin ilerleyen saatlerinde meyhane birer ikişer boşalır, kalanların da artık kalkıp gitmesi için meyhaneci, sandalyeleri masalara ters olarak koyardı. Bu, tartışmasız "Artık meyhaneyi kapatıyorum" anlamına gelirdi. "Vakit tamam. Evinize gidin" demek, meyhaneci dilinde biraz kabalık sayılırdı.

1950'li yıllardan sonra İzmir, meyhanelerin peş peşe açıldığı bir kent oldu. Basmane, İkiçeşmelik, Konak, Alsancak, Tilkilik, Ke-

Bornova Sokağı'nda meyhane keyfi...

mer'de gerçekten isimleriyle anılan meyhaneler açıldı.

Alsancak'ta Bornova Sokağı sağlı sollu meyhanelerle dolu idi. İstasyon tarafından girişte Lazın Meyhanesi vardı. Hemen ileride yer alan Kör Fahri'nin meyhanesi, her akşam tıklım tıklım dolardı. Kör Fahri, müşterilerini küfürle karşılar, onlara hizmet ederken durmadan küfür eder, bu küfürlere hedef olanlar da onun huyunu bildiklerinden sorun çıkarmaz, gülüp geçerdi. Gece boyunca meyhane kütür eksik olmazdı. Kör Fahri'nin bitişiğinde Kovboy Burhan (İştenhiç-korkmaz) güzel bir meyhane işletirdi. Mutfağında eşi Nebiye Hanım çalışır, birbirinden leziz mezeleriyle meyhane, ünlülerin de

uğrak yeri olurdu. TRT yapımcılarından ünlü müzik adamı Ali Rıza Avni, bu meyhane'nin en ünlü müdavimlerinden biriydi. Gece boyunca müzik üzerine tatlı sohbetler edilir, kapanış saatinin nasıl geldiğinin kimse farkına varmazdı. Bu mekan, daha sonraları "Çengili Meyhane", "Symirne" ve "Zeyno" isimleriyle de faaliyet gösterdi.

O yıllarda "Mukaddes Mezar Sokağı" adı verilen bu sokak, meyhanelerin çokluğu nedeniyle sonraları Bornova Sokağı olarak anılmaya başlandı. Kimilerine göre, Bornova'ya giden dolmuşlar, bu sokağın ağzından hareket ettiği için bu isim konmuştu. Kimileri de "Mukaddes Mezar Sokağı" isminin meyhanesi bol bir sokak için "mü-

semma" olmadığını savunarak Bornova Sokağı denmesini istemişlerdi.

Sokağın hemen sağında, arka tarafı bahçe olan Behçet'in Meyhanesi vardı. Burada otlu mezeler meşhurdur. Meyhaneye gelenlerin hemen fotoğrafı çekilir, tab edilip duvara asılırdı. Duvar, siyah beyaz fotoğraflarla dolu idi.

Süleymanağa Mandırası, Bornova Sokağı'nın başlangıcında yer alırdı. Buradan ballı yoğurt getirtmek adettendi. O yüzden mandıra, geç saatlere kadar açık kalırdı. Sokağın Kıbrısşehitleri Caddesi'ne varışında solda Kulüp Orhan yer alırdı. Burası, sosyetik bir meyhane sayılırdı. Gazeteci Özdemir Hazar, Sabahattin

Tanık, Nezihi Acun, Avni Anıl, bu meyhanenin değişmez müşterileriydi. Hanım müşteriler de gelirdi. Genelde devamlı gelenlerin adeta sahiplendikleri masalar vardı. Yaz akşamları, mekan önüne konan masalar da dolar, tartışmalı, sataşmalı, bol esprili, ama alabildiğine düzeyli bir keyif yaşanırdı. Kulüp Orhan, o yıllarda İzmir'in sosyetesini buluşturan bir mekandı.

Eskiden Alsancak Askerlik Şubesi olarak hizmet veren şimdiki Astsubay Orduvehi'nin yanında şimdi bir aktar olarak faaliyet gösteren yerde Hafız'ın Meyhanesi, İsmail Sivri'den Hüseyin Baradan'a kadar pek çok ünlüyü bir araya getirirdi.

Güzelyalı'da Yarma adı verilen sokağın girişinde Kör Fahri'nin çalıştırdığı bir meyhane vardı. O yılları çok iyi hatırlayan ünlü Gümrük Müşaviri Sedat Aykutlu, Kör Fahri'nin yanında da Topal Müslüm'ün çalıştırdığı ve sadece şarap içilen bir meyhaneyi anımsadığını söylüyor.

Sedat Aykutlu, meyhane anılarını şöyle anlatıyor:

"Üç-beş arkadaş birleşir, trança kellesi olarak Fırıncı Laz Davut'a götürür, onu bir güzel pişirtirdik. Davut, trança kellesini yağlı ka-

ğıda sarıp fırına sürerdi. Piştiğinde de tadına doyum olmazdı. Topal Müslüm'de sadece şarap verildiğinden, biz rakımızı kendimiz alıp meyhaneye giderdik. Tam bir gariban mekanıydı. Mezeye parası olmayanlar, sanayi tuzuna soğanı bastırıp şarapla mideye indirirlerdi. Ayrıca patates haşlaması da dilimlenir, üzerine kırmızı pul biber dökülerek ucuz ama güzel bir meze olurdu."

Birinci Kordon, meyhane açmak için yürek isteyen bir muhitti. Kiraların yüksekliği, meyhane sahiplerini bu semtten hep uzaklaştırdı. Ancak eski Şan Pavyon'un hemen yanında Hamalbaşı Halil, bir tektekçi dükkanı açmayı başardı. Olağanüstü küçük bir mekandı. Aşçıbaşı Fahni Usta, çok güzel mezeler hazırlar, balığı da iyi pişirirdi. Fahri Usta, Kuşadası'na gidince Halil, burasını kapatmak zorunda kaldı. Limanın karşısında açılan Özey'in Yeri de uzun ömürlü olmadı.

Tektekçilerle meyhanelerin pek farkı yok gibi görünürdü ama aslında tektekçilerin müşteri portföyü farklı idi. Özellikle memur kesiminin, evine erken gitmek zorunda kalanın uğrak yeri idi tektekçiler. Meyhaneler ise daha uzun soluklu demlenme mekanlarıydı. Birinci Kordon'da bu tektekçi her akşam tıklım tıklım dolar, bazen o kadar

Kırıkçatal Nihat (Ergökten)'in Kapılar'daki meyhanesinde...

Meşhur Arif'in Yeri her akşam dolardı...

kalabalık olurdu ki, içki bardağını eline alan, caddeye çıkar, içkisine ve sohbetine orada devam ederdi. Meyhanelerin yoğunlaştığı bir başka semt de Göztepe ve civarıydı. Göztepe İskelesi'nin üzerinde Hayri'nin meyhanesi, hemen yanında da Benzinci Nazmi Bey'in çalıştırdığı Mez Gazinosu vardı. Güzelyalı'ya doğru Şule Gazinosu, bir meyhane havasındaydı. Eczacı Nevzat Özerdemli'nin kayınvalidesi çalıştırdığı için buraya "Madamın Yeri" adı da verilmişti. Karides, ahtapot, kalamar ve subyede bir numaraydı. Dönemin Başbakanı Adnan Menderes bile İzmir'e geldiğinde buraya uğrar yemek yerdi. Şule Gazinosu, sonraki yıllarda "Kör Kadri" lakaplı Kadri Kalkan tarafından, önce Kadri'nin Yeri olarak aile bahçesi statüsünde, bilahare kahvehane olarak işletildi. Kadri Kalkan, meşhur Fanti Kazım (Kalkan)'ın oğluydu. Kadri'nin Yeri'nde Erdoğan Ersoy, Beyhan Akıncı gibi İzmir'in sevilen sanatçıları sahne aldı. Karataş'ta Hayri'nin Yeri adlı bir meyhane, şimdiki TSE binasının bulunduğu yerin zemininde de "Baba'nın Meyhanesi" vardı. Gazeteci Nihat Özgür, hemen her akşam buraya takılırdı. Köprü'de de koyu Fenerbahçeli olan ve başka takımı öven bir daha mekanına sokmayan Şef Niyazi'nin meyhanesi, uzun yıllar açık kaldı.

Mezarlıkbaşı ve çevresi de meyhanelerin yoğunlaştığı bir yerdi. Yalova, bunların en ünlüsüydu. En uzun süre açık kalan mekan da burasıydı. Yalova'nın altı meyhane, üzeri de restoran stilinde hizmet verirdi. Yakın yıllarda bir müşterinin rakıdan zehirlenip ölmesi üzerine Yalova da kapanmak zorunda kaldı. Yalova'dan az ileride İkiçeşmelik (Eşrefpaşa Caddesi)Yokuşu'nun başladığı yerde ; o yıllarda Konak'taki Basın Kulübü'nü de çalıştıran Arap Besim'le kardeşi Nesim'in işlettiği ve sadece efemine erkeklerin gittiği ilginç bir meyhane vardı. Dario Moreno da bu meyhanenin müdavimleri arasındaydı. Yalova'nın karşısında da özellikle müzisyenlerin takıldığı Ankara Meyhanesi, sabaha kadar açık kalırdı. Eşrefpaşa'da Atatürkçülüğü her halinden belli olan Akif Baba, meyhanesini belki 20 yıl ayakta tutmayı başardı.

Mezarlıkbaşı'ndan Basmene'ye giderken Tilkilik, ayrı bir konseptte iki meyhanesiyle ünlenmişti. Kokoreççi Necmi ve Doğan. Her ikisi de kokoreci çok güzel pişirirlerdi. Daha sokaktan geçerken, kokoreç ve üzerine serpilen kimyonun kokusu, insanları içeri davet ederdi. Doğan'ın üst katı da vardı. Her ikisinde de zeminde bir perdenin örttüğü pisuvarlar bulunur, ihtiyaçlar burada

giderilirdi. O yüzden ilerleyen saatlerde idrar kokusu ile ızgara kokusu birbirine karıştığından rahatsız edici olmazdı.

Önce Necmi, sonra da Doğan, meyhanelerini kapattılar. Onlar belki de örneklerinin en sonuncusuydular.

Tilkilik'in sonunda da İzmirliileri ilk defa çiğ köfte ile tanıştıran Asmaaltı isimli bir mekan vardı.

Basmane'den Kapılar'a doğru dönüşte, Basmane İstasyonu'nun duvarına bitişik Kırıkçatal Meyhanesi de çok ünlenmişti. Bucalı Nihat Ergökten'in çalıştırdığı bu meyhanede çatalların hepsinde bir diş ortadan kırıldı. Kırıkçatal Nihat'ın olağanüstü sempatisi ve hoşsohbeti, bu meyhaneyi efsane yapmıştı. TRT çalışanlarının uğrak yeri olan Kırıkçatal, bir o kadar müşterisini de Buca'dan alıyordu. Trenle Kemer İstasyonu'na gelen Bucalılar, buradan yürüyerek meyhaneye ulaşır, dönüşte yine aynı yolu kullanırlardı.

Meyhanelerde akşam hep böyle dostlukla başlar, genelde dostlukla biter...

Mürselpaşa'nın sağ yanında Sidikli Ali Meyhanesi, sosyeteyle bile cezbeden bir üne sahipti. Bahçeden başka her şeye benzeyen arka alanı ile kapalı mekanı daha gündüz-

den dolmaya başladılar. Ali, ızgarada nefis köfteler pişirir, bunları masalara tek tek verirdi. Masada adisyon tutulmadığından Ali, müşteri meyhaneden ayrılırken yüzüne bakar, ne kadar yiyip ne kadar içtiğini sanki anlarmış gibi yuvarlak bir hesap çıkarırdı.

Konak'ın iki ünlü restoranı vardı. Ekmekçi-başı ve Şükran...Bunlar içki vermezdi. Kemeraltı girişinde solda yer alan Veysel Çık-mazı da üç ünlü meyhanesi ile akşamcılarının uğrak yeri idi. Bunlar arasında sahibini ve adını en uzun koruyanı Karadeniz Meyhanesi'ydı. Ekmekçi-başı Lokantası'nın karşısındaki Bodrum Lokantası da içkiliydi ama OS-KA Pasajının Birinci Beyler çıkışındaki Bodrum Meyhanesi, onun ününü de sol-lamıştı. Burada Avni Anıl'dan Halil Lütfü Dördüncü'ye, Attila İlhan'dan Orhan Su-da'ya, kimler demlenmezdi ki...

İnciraltı, o yıllar müşterisini denizle buluşturan mekanlara sahipti. Vapur İskelesi'nin bitişğinde Cingöz Recai'nin çalıştırdığı restoran, deniz ürünleri sunardı. Keza Mustafa'nın Yeri, Koç'un Yeri, İnciraltı bitiminde Annemin Yeri isimli mekanlar da hep deniz ürünleri vererek müşterilerine keyifli anlar yaşattılar.

Meyhanelerle ilgili olarak 1969 yılında hazırladığım bir dizi yazı çerçevesinde o yıl 350 bin nüfusu olan İzmir'de belediyeye kayıtlı 175 meyhane olduğunu öğrenmiş-tim. İnsanlar, bütçelerini zorlamadan bu-ralara takılabiliyorlardı. Yükselen kiralara, al-kollü içeceklere yükletilen ağır vergiler, ucuza demlenmek isteyenleri zorlamaya başladı. Bu da meyhanelerin sonu demekti. Onlar da birer ikişer kepenk indirdiler.

Şu anda İzmir'de bildik tarzda faaliyet gösteren meyhane sayısı bir elin beş parmağından fazla değil. ■

Buca'da bir zamanlar sadece şarap içilen bir meyhanede...

Hikmet-İsmet Orhunbilge

**Altınordu demek
Yaşam demektir**

**Bir sevdanın
renkleridir
Kırmızı-Lacivert
onlar için**

■ **Atilla KÖPRÜLÜOĞLU**

A nadolu deyişidir ya rüyasını anlatana öyle derler: "hayırdır hayır olsun.."

Şu düşünle uyandım:

"Dönertaş 948 çıkmazının hemen karşısında tarihi taş binadaki Altınordu Kulübü'nden, hanların ki gibi demir kapısını açan İsmet Kaptan (Orhunbilge) çıkıyor.

Biz de mahallenin gençleri ile Pazaryeri Camii'nin taş merdivenlerinde oturuyoruz.. Yanımıza geliyor. Fakat üzerinde kırmızı-beyaz renkli Ülküspor armalı eşofman üstü var. 'Kaptan neye Altınordu değil de Ülküspor giymişin' diye soruyorum.

Yanıtı; -kendisine çok yakışan gülümsemesiyle- veriyor:

"Ülkü; mahallemin takımı!"

Altınordu'yu soruyoruz.

Kalbini işaret ediyor,

"O; gönlümün takımı' diyor, sonra da uzaklaşıyor..

Böylesi bir rüya işte...

Şeytanlar'ın her maçında yanıma gelen

Atilla Köprülüoğlu

beyefendi oğlu Hakan Orhunbilge'yi arıyorum. Düşten bahsetmiyorum. Sadece;

İsmet
Orhunbilge

yıllarca kulübe her girişte duvarda asılı bir örneğini gördüğüm "Ay-Yıldız'ı kuşanmışlı" bir fotoğrafını istiyorum", -sağolsun - gönderiyor..

İsmet Orhunbilge; ağabeyi Hikmet ile simge isimleriydi Altınordu'nun..

Karantina formasıyla yarışıyordu pistlerde..

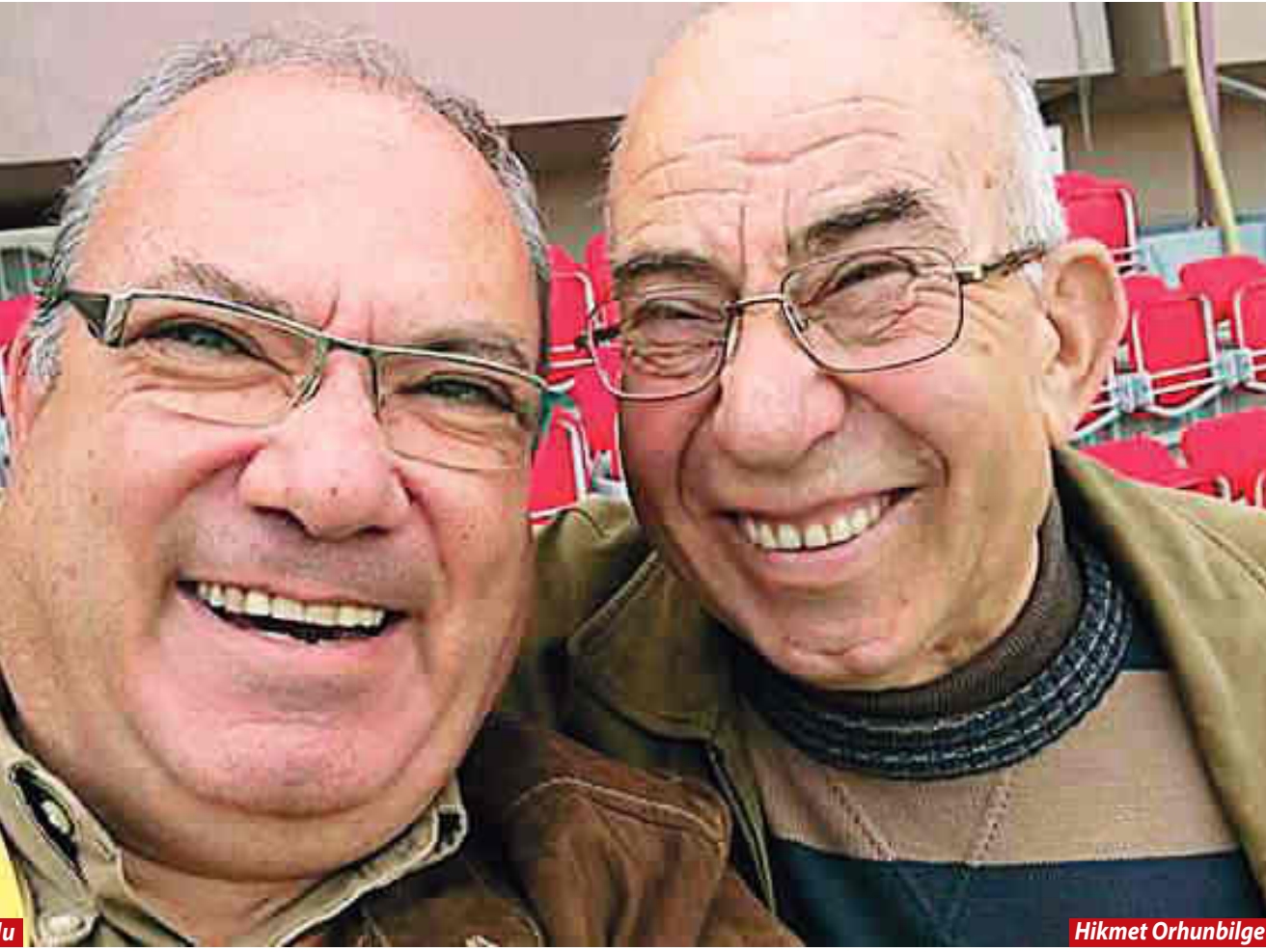
1962'de; 15 yaşında Yunanistan'da 1.77'lik derece ile Yüksek Atlama'da şampiyon olup Milli Marşı'mızı çaldırttığına, Averof Stadi'nı dolduranların ayağa kalktığını yazar dönemin gazeteleri...

Sait Altınordu/Başkan Candoğan Sakaoğlu ikilisince Altınordu'ya getirilir, futbolcu yapılır..

"Usta Gazeteci" Gürkan Ertaç, atletizmin-neredeyse- tüm dallarında yarışan "Uçan Adam" Orhunbilge'nin devam etseydi "Balkanlar çapında bir yıldız" olacağını anlatır.

12 yıl Kırmızı-Lacivertli olur,

Milli Takım'larda oynar..

Kimlerle ?;

Kaleciler "Kedi" Mümin, Mustafa Güngören..Hikmet..Kürt Muzaffer..Sedat.."Kambur" Melih..Erkan Velioğlu (Acil Şifalar dilerim Erkan Baba), Yugo'lar Zadel ve Şyastki..Todor.. Cenap.. Behçet.. Gode Cengiz.. Sümer.. Alaçatılı Mehmet.. Balov.. "Müthiş solak" Volkan.. "Kasap" Nehir.. Masör Arnavut Bayram.. (Kaybettiğimiz meslektaşımız Süleyman Alasya'nın iki-buçukluk/top toplayıcılığı yaptığını da anımsarım o günlerde)

Levent Bimen Usta'mızın objektifiyle yıllarca takip ettiği kentin "asırlık" Tepecik ekibi Ülküsporlu yıllar...

O takımı şampiyon yapan antrenör/futbolcu/kaptan..

3 Lig'e çıkarışı..

Yine Altınordu..Bu kez yöneticilik...

Bakın futbolumuzun "Taçsız Kralı" Metin Oktay, 27 Aralık 1981'de Milliyet'te ne yazmış "İsmet Kaptan" için:

"Galatasaray'da oynadığım yıllarda İsmet'i

Bugünlerde "futbola kapalı" Alsancak'ın her devre arasında itfaiye hortumuyla sulanan

kömür tozlu zemininde çok izledim Altınordu sevdalısı babam ile "Santrhaf" İsmet'i..

transfer etmek için Gündüz Kılıç'la İzmir'e geldik.

Konuşmalarımızda o gün için 500 bin lira ücret önermiştik.

Ama o gerçek bir Altınorduluydu ve Altınordu'sundan, İzmir'den ayrılamayacağını terbiyeli bir şekilde ilettiler."

"Futbolun Bilgesi" Bülent Buda da "küçüğü" İsmet Orhunbilge'nin; savunma oynamasına karşın her maçtan sonra rakipleri ile "kolkola" sahayı terk ettiğini, centilmanlığına hayranlık duyduğunu aktarır sohbetlerimizde...

26 Aralık 1981..

Orhunbilge Ailesi ve Altınordu camiası için "kara gün"dür..

Muğla'da trafik kazasında kaybettik "nezaket abidesi/şövalye ruhlu/sarışın mavi gözlüyü"...

"Her Ölüm, Erken Ölümdür/Biliyorum Tanırım/Ama, Ayrıca, Aldığın Şu Hayat/Fena Değildir/Üstü Kalsın" der Ozan Cemal Süreya...

Ama bu veda çok erkendi çok...

"Düşteki Şövalye", daha "35 Yaş"taydı...

Ailesinin, sevenlerinin, Altınordu camiasının, futbol gönüldaşlarının ortak bir arzusu var şimdi:

"Komple sporcu İsmet Kaptan'ın isminin büyük emek verdiği Tepecik'te, doğduğu/ye-tiştigi sokağa ya da bir parka verilerek anısının yaşatılması."

Ne dersiniz Değerli Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş Hanım ?

Çok mu şey istiyoruz..?

Hikmet ORHUNBİLGE

Metin OKTAY

72'LİK DELİKANLI "ALTINLI HİKMET"

Herşeyi, bütün dünyası, sevgisi, sevdası;

Altınordu'dur.

Hiçbir şeye değişmez Kırmızı-Lacivert'i!

Kardeşi İsmet ile yıllarca ter akıtmıştır

kuşandığı formasına.

Ligden düşme üzüntüsünü de, şampiyonluk kupası kaldırma onurunu da yaşamıştır.

Sait Altınordu, Beytullah Baliç, Erkan Veliolu gibi.

"Kaptanlık" pazubandını takmış, sembol

futbolcularındandır Cumhuriyet ile yaştın...

"72'lik delikanlı" Hikmet Orhunbilge'dir dillendirdiğimiz...

Usumdadır 60'lı yıllarda tarihi kulüp binasına her gelişinde, bizlere kendisine özgü "topukla maçlarda rakibin üzerinden topu nasıl aşırıttığını" gösteren Hikmet Abi...

Futbol topuyla adeta dans eden "Altınlı Hikmet"...

Mahallenin çocuklarının, tribünlerin , Ak-saçlılar'ın sevgilisi...

Her an gülümseyen "Bir Güzel Adam"...

Sorduğunuzda Kırmızı-Lacivert'i; ilk şu sözcükler dökülür ağzından:

"Beni Hikmet Orhunbilge yapan; Altınordu'mdur!"

Dostluklara müthiş önem verir.

"İnsan biriktirmeyi" taçlandıran "sevgiyi" sevendir o...

"İyi dostlar yıldızlar gibidir.

Her zaman göremezsiniz ama orada olduklarını bilersin"

der hep sevdiklerine!

Şimdi oğlu Barış Orhunbilge, Cumhuriyet ile yaşıt kulübü daha yukarı taşımayı rotalamış "Don Kişot" Altınordu Markası Yeddiemini Seyit Mehmet Özkan'ın "Yol Arkadaşı" olarak; Şeytan yönetiminde...

Medya Sorumlusu Ali Ergöçmez ve Özgür Özgürengin ile yeni projeler üretiyor durmadan...

Hizmet sırası ondal..

Hikmet Abi de -deplasmanda dahil- her maça gelerek tribünde yalnız bırakmıyor aşkını.

"Sevda Candan Uzun/Can Günden Kısadır!" diyerek...

Okan Yüksel Ustam'dan alıntıladığım Mohican tümcesini armağan ediyorum Hikmet Kaptan'a:

"Ömrünüz; güneşe giden yol kadar uzun, ışıkları kadar parlak olsun !" ■

Amigo Sarı Yaşar: “Amigo formasında reklâm olur mu?”

■ Lütfü Dağtaş

izmir'in yakın geçmişinde, Cumhuriyet dönemi boyunca iz bırakmış pek çok futbol kulübü var olmuştur: Taçsız Kral

Metin Oktay'ın yetiştiği *Damlacık*, kulüplerinin adını soyadı olarak almış **Sait**'in takımı *Altınordu*, **Fuat**'ın takımı *Göztepe*, **Vahap**'ın takımı *Altay*, *Yeşilova*, *İzmir Demirspor*, Şakir Kuruş'un; 53 yaşında futbolu bıraktığında hem futbolcusu, hem çalıştırıcısı olduğu, üstelik jübilesini yaparken yeni evlendiği eşine gelinliğiyle başlama vuruşu yaptırdığında sahaya dizdiği *İzmir Denizgücü*, *Yeşilova*, *Üçokspor* (*Altay-Altınordu-Bucaspor* kulüplerinin 1937'de birleşmesi sonucu oluşmuş, 1939'da kulüpler yeniden eski konumlarına dönmüştür), *Doğanspor* (*Göztepe-İzmirspor* kulüplerinin 1937'de birleşmeleri sonucu oluşmuş, kulüpler, 1939'da eski konumlarına dönmüştür), *Kayagücü*, *İzmirspor*, *Altınordu*, *Bucaspor*, *Göztepe*, *Karşıyaka*.

Yeşil sahalardaki bu denli köklü geçmişin bir de renkli bir siması vardır: **Amigo Sarı Yaşar**.

İzmirli onu 1960'ların ortalarından bu

İzmirli onu 1960'ların ortalarından bu yana hep “Amigo Sarı Yaşar” olarak tanıdı. Türkiye’nin ilk amigosudur. Uzun yıllar sahalamızda Ulusal Takım, Altınordu ve diğer İzmir takımlarının amigoluğunu yapmıştır.

yana hep “**Amigo Sarı Yaşar**” olarak tanıdı. Türkiye’nin ilk amigosudur. Uzun yıllar sahalamızda Ulusal Takım, Altınordu ve diğer İzmir takımlarının amigoluğunu yapmıştır.

Yıl 1971. Yer İzmir Halkapınar Atatürk Stadı. Türkiye Polonya arasında ulusal futbol maçı oynanıyor. Amigo Sarı Yaşar sahada; tribünleri, “Türkiye, Türkiye!” diye coşturuyor. O sıra top Türkiye’nin lehine kornere çıkıyor. Sarı Yaşar, top toplayıcı çocuktan önce koşup meşin yuvarlağı alıyor, içtenlikle öperek, atışın yapılacağı köşeye koyuyor. Atışı yapacak oyuncu Altaylı Ayfer (Elmastaşoğlu), düzeltmeye hiç gerek görmeden geriliyor, geriliyor; ardından bir koşu, vuruyor. Ortalanan topa yükselen Fenerbahçeli Cemil çakıyor, goooooool! top Polonya ağlarında!

-Bir sıfır kazandığımız o maçta topu öpmüş olmamı uğuruma bağladım ve alınan galibiyette payımın olduğunu düşünerek hep gururlandım!

Sarı Yaşar, Yaşar Tunçses, 1964'ten bu yana tüm İzmir takımlarına, bu arada ulusal takımımıza amigoluk yapmış bir ad ama gönülden bağlı olduğu asıl kulübü, kentin spor tarihinde önemli yer tutan Altınordu. Altınordu ile özdeş olmasını doğup büyüdüğü, kulübün yer aldığı Tilkilikli olmasına bağlıyor. “Altınordu’nun amigosuydum ama kırmızı lacivertli takımımın dışında İzmir’in Göztepe’sinin de Altay’ının, Karşıyaka’sının, İzmirspor’unun da amigoluğunu yaptım.

Galatasaraylı Karıncaezmez Şevki ilk amigo olarak bilirse de o sahaya çıkar, Galatasaray bayrağını diker, öyle yarım saat kadar kalırdı.

Ben ise seyirciyle doğrudan bağlantı içerisindedim. Sahayı turlar, tribünlere çıkar seyirciyi takımıyla ilgili olarak tezahürata yönlendirirdim. Aynı şekilde ulusal maçlarda da amigoydum. Unutmuyorum bir gün bir turizm firmasının sahibi Almanya ile oynayacağımız ulusal karşılaşma için beni Almanya'ya götürdü. Maç saati geldi, bana bir forma giydirmeye kalktı. Baktım üzerinde firmasının adı yazıyor, giymeyi hemen reddettim. O güne kadar, Altınordu'nun bile formasını giyip sahaya çıkmış değilim. Reddedince, firma sahibi, "Almanya'dan Türkiye'ye kendi başına nasıl döneceğini düşün o zaman!" dedi.

Bir keresinde de yine adını vermeyeyim, dünyaca ünlü bir meşrubat firması forma reklamı giymemi istedi, onu da anında reddettim. Olur mu öyle şey, kaç para verirlerse versinler amigo formasında reklam olur mu!

"Ağabey n'olur beni ilk beşte çıkar!"

İzmir'de düzenlenen Akdeniz Oyunları'ndaki şampiyonada sahayı çok iyi motive etmesinden dolayı Basketbol Federasyonu Başkanı Osman Solakoğlu, Amigo Sarı Yaşar'ı ödül olarak Bulgaristan seyahatine götürür. Bulgaristan'a ulaştıklarında orada yaşayan

kızılı erkekli Bulgar Türkleri, bizimkilere sevgi gösterisinde bulunurlar. Bulgarlar, takımları bir kokteylde buluşturmışlardır. Gerisini Amigo Sarı Yaşar anlatıyor:

"Masaların üzerlerini donatmışlardı. Ortamın neşesine kısa sürede uyum sağladık. Derken ünlü erik rakılarından ikrâm ettiler. Koç Baturalp, 'Bulgar erik rakısı mastika çok tatlıdır ama adamı fena çarpar Yaşar, fazla içme!' diye uyarmış olsa da epey içtiğimi hatırlıyorum. Bahçede bizimkilerin yanında yarın karşılaşacağımız ve yenersek üçüncü olacağımız Yunanlılar var. O halde Baturalp'in karşısına geçmiş, yumruğumu masaya vura vura 'Ağabey ne olur yarın beni ilk beşte çıkar; Yunanlılara 30 sayı atacağım, lütfen be ağabey!' demişim. Bu kadarla da kalmamış biraz da ana avrat küfürlü konuşmuşum. Hemen ağızımı elleriyle kapatıp beni odaya taşımışlar. Tabii, bu maçı göremedim."

Amigo Sarı Yaşar'ı gazeteci olarak da, seyirci olarak da hem Alsancak, hem de Halkapınar'daki Atatürk Stadı'nda oynanan futbol maçlarında defalarca izlemişliğim var. Ancak Sarı Yaşar ile ilk kez birlikte olup da söyleştığımız tarih 2011 temmuzunun ilk haftasına denk geldi Ardından da ara ara görüşür olduk. Amigo olarak tribünleri inanılmaz biçimde hareketlendirdiğinde nasıl efendiyse, fanatikliğin kı-

yısından bile geçmemişse, bugünkü emekli sivil yaşantısında da dünyalar kibarı bir insan. İnce, müşfik, yardımsever, insan canlısı. Buluşmamızın amacı şuydu: İzmir'in köklü spor kulüplerinden, doğup büyüdüğü Tilkilik Mahallesi'nde kurulmuş Altınordu'ya yedi yaşından beri gönülden bağlı olduğu için; kırmızı lacivertli takımın yaşama gözlerini çoktan kapatmış efsane futbolcularından Sait Altınordu'nun eşi Ayhan Hanımı bulmaya birlikte çıkmış olmamız. Telefonda, "Ayhan Ablanın oturduğu apartmanın yerini biliyorum" demesi sonucu gün ve saat kararlaştırmış, Güzelyalı TANSAS'ın önündeki parkta birbirimize merhaba diyerek el sıkışmıştık. Ayhan Ablanın oturduğu apartmanı bulmuştuk bulmasına ancak aşağıdaki çay ocağının işletmecisinden bundan 2 yıl önce Narlıdere'de bir huzurevine yerleştiği bilgisini edinmiştik. Eh, o gün yapacak başkaca bir şey yoktu; Amigo Sarı Yaşar bir, ben 2 bardak güzel demlenmiş, mis gibi kokan çaylarımızı içip ayrılmıştık. Ayrıldığımız sıra kendi kendime hemen şu soruyu yöneltmiştim: Amigo Sarı Yaşar da bu kentin rengi, tadı değil mi? Elbette hem rengi, hem tadı.

Amigolarımız

Çocukluğuma denk gelen ve futbola ilgi duyduğum 1960'lı yıllarda gazetelerin spor

Yaşar TUNÇSES

sayfalarından Galatasaray tutkunu olarak tanıdığım *Karıncaezmez Şevki*'yi (D. 1919-Ö. 23 Mart 2000) ilk amigo olarak kabul etmek gerekir mi bilmiyorum ama spor dünyasında kalem sallamışlar onu amigo olarak kabul etmiyor, *"bildiğiniz amigolardan değildi, hatta O'na amigo bile denemez. O tribün korkulukları üzerinde sırtı seyirciye dönük olarak durur, taraftarı coşturmak için hiçbir şey yapmazdı. Yalnız takım atağa kalktı mı, tıpkı yan hakem gibi o da atağa katılırdı"* olarak niteliyorlar. (*) Yine bir başka spor adamı Erdoğan Sungur ise İzmir'den, Karşıyakalı Amigo "İdare" yi anımsıyor, onunla ilgili olarak, *"Karşıyaka takımının her maçında eski Alsancak Stadi'nin duvarları üzerinde maç boyunca oturan ve arada bir yerinden kalkıp Karşıyaka seyircisini takımlarına tezahürat yapmaya sevkeden bir amigo vardı"* diye yazıyor. (**) Yine Sungur'un belirttiğine göre "İdare", maçlara hep sarhoş gelirmiş!

Erdoğan Sungur'un adını verdiği diğer bir amigo ise "Tak Tak Sadi". Tak Tak Sadi, İz-

mirspor'un amigosuymuş. İri yarı gövdesiyle kapalı tribünün önünden bir uçtan bir uca koşarken arada bir havaya sıçrayıp kafa ile gol atar gibi hareketlerde bulunarak "Tak Tak" diye bağırmasından dolayı bu adı almış. *Tak Tak Sadi*, zamanla kaybolup gitmiş.

Bu adların dışında Altınordu'dan *"Sandviç Hasan"*, Altay'dan *"Koreli Erol"*, Göztepe'den *"İsmail"* ile *"Milli Amigo Birol"* un adları amigo olarak geçse de hem ben kendilerini hiç izlemedim hem de "ilk" olma payesi Altınordulu Sarı Yaşar'a (Yaşar Tunçses) aittir.

Evet, kendisinin de vurguladığı gibi sahalarımızın ilk gerçek amigosu Sarı Yaşar'dır. Tribünlerdeki seyirciyi de, takımını da coşturmakta usta olan Sarı Yaşar'ın en büyük özelliği Altınordulu olmasına karşın, ulusal takım dışında, dıştan gelen takımlara karşı bütün İzmir takımlarını gönülden desteklemesidir.

Eski futbolcu

Sarı Yaşar'ın amigoluk dönemlerinde en iyi anımsanan taraflarından birisi, tribünlerin lideri olmasına karşın futbolda bugün şiddet unsuru olarak karşımıza çıkan holiganlar düzeyinde fanatik olmadığı gerçeğidir. 1964-85 yılları arası amigoluk yaparak tribünlerde coşku estiren Sarı Yaşar aslında sahalarla bir futbolcu olarak tanışır. 1950'de Altınordu Genç Takımı'nda futbolcudur. Bunu daha sonra Uşak Şekerspor, Karşıyaka, Egespor

kulüpleri izler ve ardından antrenörlük yapar. Altınordu amigosu olması bir rastlantı sonucudur. Yıl 1964. Yer İzmir. Altınordu Bursaspor ile oynuyor. Bursalılar yabancı sahada olmalarına karşın takımlarını müthiş bir tezahüratla desteklemektedirler. Yaşar Tunçses dayanamaz ve hemen kapalıının üstündeki açık tribüne geçer, taraftarı bir anda coşturur. O anı şöyle aktarıyor Sarı Yaşar:

-O dönem birinci ve ikinci lig vardı, süper lig yoktu. 1964'te Altınordu ilk kez ikinci lige düşmüştü. Yani o sene birinci lige çıkmak için mücadele ediyordu. Alsancak Stadi'nde Bursalılar öyle bağırıyordu ki ben de karşıdaki açık tribündeydim. O zaman Türkiye'de amigoluk diye bir şey yok. 'Ben bu seyirciyi Bursalılara mahkum etmem' dedim. Kapalıının üzerindeki açık tribüne geçtim, yükseğe çıktım ve amigoluğa başladım. Benden sonrası geldi. Bir ara Fenerbahçe'den amigoluk teklifi geldi ama kabul etmedim. 'Ben İzmirliyim' dedim.

Amigo Sarı Yaşar'ın anlatımlarında ondan sonra anılar birbirini kovalamaya başlıyor, taraftarları kendi cebinden maça götürüşünü, yükseklik korkusuna karşın tırmandığı direğe Altınordu bayrağını nasıl diktiğini diğerleri gibi öykü tadında aktarıyor.

(*) Ümit BAYAZOĞLU (Hayat, Ocak 1950)

(**) Erdoğan SUGUR. *İzmir Spor Tarihi, İzmir İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, İzmir- 2002.* ■

İzmir-Aydın Demiryolunun

160. yıldönümü

1866 yılında Osmanlı'nın geniş toprakları üzerindeki demiryolu hattının uzunluğu sadece 519 km'dir. Üstelik bu hattın sadece 130 km'lik bölümü Anadolu toprakları üzerinde, geri kalan 389 km'lik bölümü Köstence-Tuna ile Varna-Rusçuk arasında yer almaktaydı.

■ Umur SÖNMEZDAĞ

Dünyada ilk kez 1825 yılında İngiltere'de başlayan ve 25 yıl içinde tüm Avrupa'ya yayılan demiryolu ulaşımının, toprakları 3 kıtaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu'na girişi diğer birçok teknolojik yeniliğe göre çok erken olmuştur. 1853 – 1856 Kırım savaşıdan sonra inşa edilmeye başlanmıştır. Büyük sermayeye ve teknik bilgiye ihtiyaç gösteren bu teşebbüsü, Osmanlı hükümeti yabancı şirketlere bırakmıştı. Hükümet, demiryollarının inşasından ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda büyük faydalar sağlanacağını ümit ediyordu. İmparatorluk içinde tarımsal ürünler ve üretilen mamuller kolay, süratli ve ucuz bir surette nakledilip satılabilecekti. Aynı zamanda bu ürünlerin Avrupa'ya gönderilmesi de kolaylaşacaktı; böylece sosyal ekonomide bir gelişme olacaktı. Demiryolları bundan başka devletin, İmparatorluğun uzak vilayetleri üzerinde nüfusunu arttıracığı gibi, savaş halinde askeri birliklerin istenilen yere süratle taşınmasını sağlayacaktı. Ve nihayet, Osmanlı halkının birbirleriyle ve Avrupa ile temaslarına da imkân hazırlayacaktı. Bu son avantaj batılılaşma taraftarı olan Osmanlı devlet adamları için demiryolunu bir medeniyet vasıtası seviyesine çıkartmaktaydı. Ancak İmparatorluğa giren yabancı sermaye, devlet borçlarıyla demiryolları gibi dış ticareti geliştirmeye yönelik alt yapı yatırımlarında yoğunlaşmıştır.

Demiryolu inşası imtiyazını elde etmiş olan şirketler ise, bu teşebbüslerinde sadece büyük kârlar sağlamayı düşünmekteydiler. Bu sebeple ilk demiryolları İmparatorluğun nüfus topluluğu fazla, toprakları bereketli ve Avrupa ile teması kolay bölgelerinde inşa edilmeye başlandı. 1866 yılında Osmanlı'nın geniş toprakları üzerindeki demiryolu hattının uzunluğu sadece 519 km'dir. Üstelik bu

hattın sadece 1/3'lük yani 130 km'lik bölümü Anadolu toprakları üzerinde, geri kalan 389 km'lik bölümü Köstence-Tuna ile Varna-Rusçuk arasında yer almaktaydı.

Anadolu topraklarında ilk imtiyaz 1856 yılında İzmir-Aydın demiryolu için verilmişti. İngilizler kapitülasyonların ardından kurulan Levant Company'nin bütün önemli şubelerinin bulunduğu her yerde olduğu gibi İzmir'de de bir konsolosluk açmışlardı. 1579'da Osmanlı Padişahı III. Murad'ın verdiği ayrıcalıkla ve İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in özel izniyle 1581 yılında kurulan bu şirket, İngiltere ile Doğu Akdeniz limanları arasında ticaret tekelini elinde tutuyordu. Ancak 18.yüzyıl sonlarında karşılaştığı baskılarla gücünü yitirmeye başlamıştı. Bu şirkete verilen imtiyazların İngiliz Parlamentosu tarafından 1825 yılında geri alınmasıyla birlikte İzmir'de birçok aile şirketi, Levantenler tarafından aynı günlerde kuruldu. Bu şirketler Levant Company yerini aldı ve İzmir ile İngiltere arasındaki ticareti yürütmeye başladılar.

İzmir'de İngilizlerin Ticareti

1838 Baltalimanı ticaret anlaşması ile İngiltere Osmanlı'nın dışa açılan ticaretini büyük ölçüde ele geçirmişti. Özellikle İzmir'in ticari hinterlandının geniş olması, buharlı gemilerin hızlı ve daha büyük kapasitelerde mal alımı talebini ortaya çıkarmıştı. Potansiyeli gören İzmir'deki İngiliz tüccarlar İzmir'i Batı Anadolu'ya bağlayacak demiryolu hattı için beş yıl boyunca İngiltere'deki demiryolu şirketleriyle yazıştılar. Sürekli olarak İngiliz ekonomisi için gerekli olan zengin hammadde ve tarım ürünlerinin Avrupa'ya taşınması ve İngiltere'nin sanayileşmesi sonucu hayli ucuza mal edilen mamul malların, Küçük Asya içlerine kolay ulaşabilmesi amacıyla verimli bir ulaşım sistemine duyulan ihtiyaç anlatılıyordu. İngiliz tüccarlar sonunda İzmir ile Aydın arasında bir demiryolu yapımı için

İngiltere'den sermaye getirmeyi başardılar.

İzmirli tüccarların önderlerinden olan, İngiltere'nin dış ticaretine yaptığı hizmetlerden dolayı Kraliçe tarafından Sir unvanı ile ödüllendirilen ve Levanten Company'nin dağılmasından sonra Anadolu'da açtığı 48 şube ile adeta bir krallık kuran James Whithall demiryolu yapımı hakkında şöyle demiştir: "İlk adım demiryollarını yapmak olmalı. Bu demiryolları İngilizler tarafından yapılacak, İngilizler tarafından işletilecek ve İngilizlerin malı olacaktır. Çok kârlı olacaklar ve şimdiye kadar tarıma açılmamış bölgeleri çok verimli yapacaklar. Demiryolu şirketleri küçük bağımsız cumhuriyetler olacaklar." 1850'li yıllarda sayıları 1.061'e kadar yükselen İngiliz tüccarlarının en ünlüsü ve en zengini olan James Whithall'in öngörüsü İzmir-Aydın demiryolu ile gerçekleşmiştir.

130 km uzunluğundaki bu hattın seçilmesinin nedeni bu tarihte Aydın ve İzmir yöresinin diğer yörelere göre nüfusunun daha kalabalık ve bundan ötürü de ticari potansiyelinin daha yüksek olmasıdır. Aynı zamanda bu yöre İngiliz pazarı olmaya uygun gayrimüslimlerin de yaşadığı bir bölgedir ve İngiliz sanayisinin gereksinim duyduğu hammadde ve tarımsal ürünler açısından da stratejik bir öneme sahiptir.

Demiryolu Yapımı Başlıyor

İzmir'de yaşamakta olan tüccar ve girişimci Robert Wilkin 11 Temmuz 1856 tarihinde Sir Joseph Paxton, George Whytes, Augustus William Rixon ve Avam Kamarası üyesi William Jackson adına hareket ettiğini belirterek Osmanlı hükümetine imtiyaz başvurusunda bulundu. Bu başvuru İstanbul'da tartışıldı ve incelendi. 2 Ağustos 1856 tarihinde şirketle imzalanacak sözleşmenin taslağı hazırlandı. Sultan Abdülmecid tarafından 23 Eylül 1856 tarihinde verilen irade ile şirketi oluşturma ve demiryolunu inşa etme imtiyazı, bu yatırımcı İngiliz grubuna verilmiş oldu. Ancak bir yıl sonra İngiltere'deki başka bir gruba bu imtiyaz satıldı ve yeni grup, 1857 yılının Mayıs ayında yeni bir şirket kurdu ve adını da "The Ottoman Railway From İzmir To Aidin Company" (ORC) (İzmir-Aydın Osmanlı Demiryolu Şirketi) koydu.

İngiltere'deki ve özellikle Hindistan'daki ilk

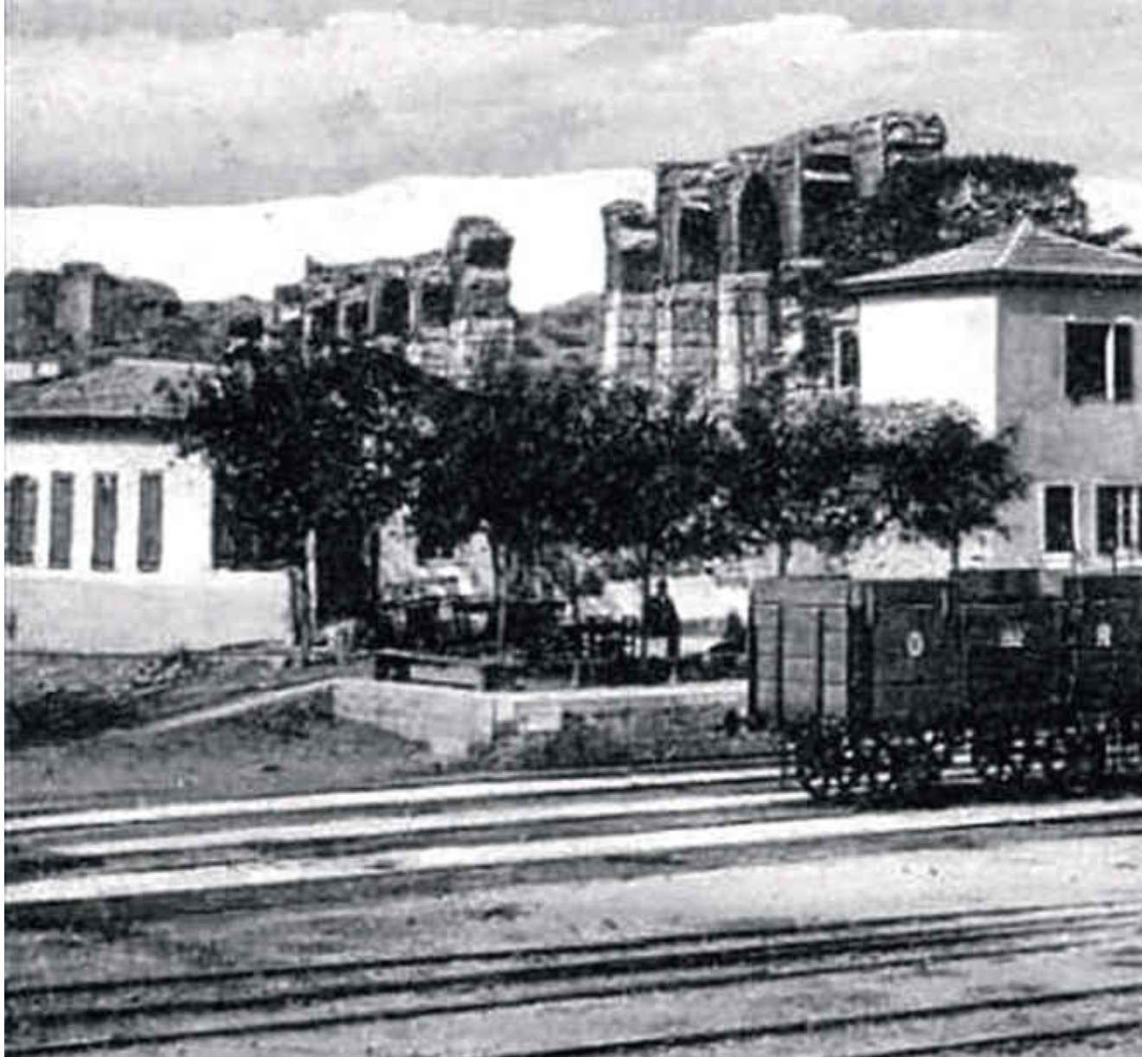
Yapımına başlandıktan sonra 10. Yılında 7 Haziran 1866 günü Sultan Abdülaziz zamanında demiryolu Aydın'a ulaştı.

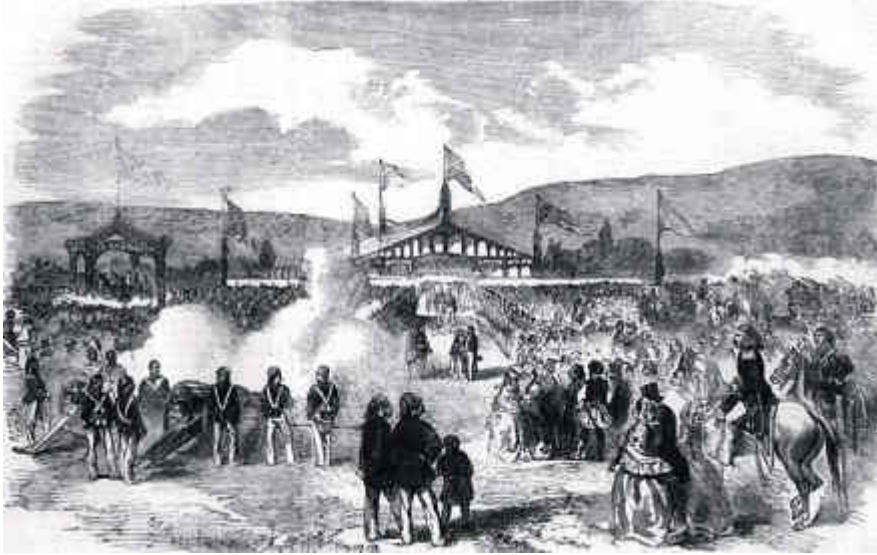
1894 yılına kadar mevkileri bildirmek için vagonların üzerinde "Edna" (Adi) "Evsat" (Orta) "Ala" (Çok iyi) yazıyordu. Vali Hüseyin Fehmi Paşa'nın müdahalesiyle birinci, ikinci ve üçüncü olarak yazılmıştır. Fotoğraf 1908 yılından ve 3'üncü mevki yolcuları görülmektedir.

demiryolu çalışmalarında bulunan demiryolu mühendisi Sir McDonald Stephenson kurulan şirketin başkanı olmuştu. Bu uzman kişi de yapım çalışmalarını incelemek için İzmir'e geldi ve incelemeleri sonucunda çok detaylı bir rapor hazırlayarak görüşlerini bir kitapta belirtmiştir. Raporda 17 milletten yaklaşık 3.000 kişinin çalıştığı işin iyi gittiği ve hedeflenen ilk 40 km yolun zamanında bitirileceği ifade ediliyordu. Yaptığı araştırma sonucunda yörenin ticaret hacminin ve yolcu sayısının da beklenenin üzerinde olacağını bildiriyordu. Mr. Stephenson, İzmir'den sonra İstanbul'a devlet yetkilileriyle görüşmek üzere gitmiştir. Amacı verilen imtiyazların bazı maddelerinin açık ve kesin olmayışının tereddütler yarattığını anlatmaktı. Ona göre sözleşmelerde kesin cümlelerin kullanılması ve Padişah tarafından garanti verilmesi gerekmektedir. Yoksa hiçbir Avrupalı yatırım için gelmez diye bir görüşünü de belirtmiştir.

O günlerde nüfusu 160.000 olan İzmir kenti için ticari gelişme artacaktı. Zira 1856 yılında 869.380 ton mal ve ürünün sirkülasyonu ile İzmir'in ithalat ve ihracat hacmi toplamı yaklaşık 5 milyon £'e yaklaşmaktaydı. Vali Mahmut Paşa zamanında Devletin gelirinin büyük kısmını gümrük vergileri karşılıyordu. İthalat %5, ihracat %12, üretici %9, gemici de %3 oranında vergilendiriliyordu. Özellikle ipek ve kuru üzüm en çok ihraç edilen ürün-

Bugünkü Kemer istasyonunun bulunduğu yerde İstanbul'dan onayın alındığı 22 Eylül 1857 günü büyük bir tören düzenlendi. Ve Anadolu'nun ilk tren istasyonu inşaatına başlandı.

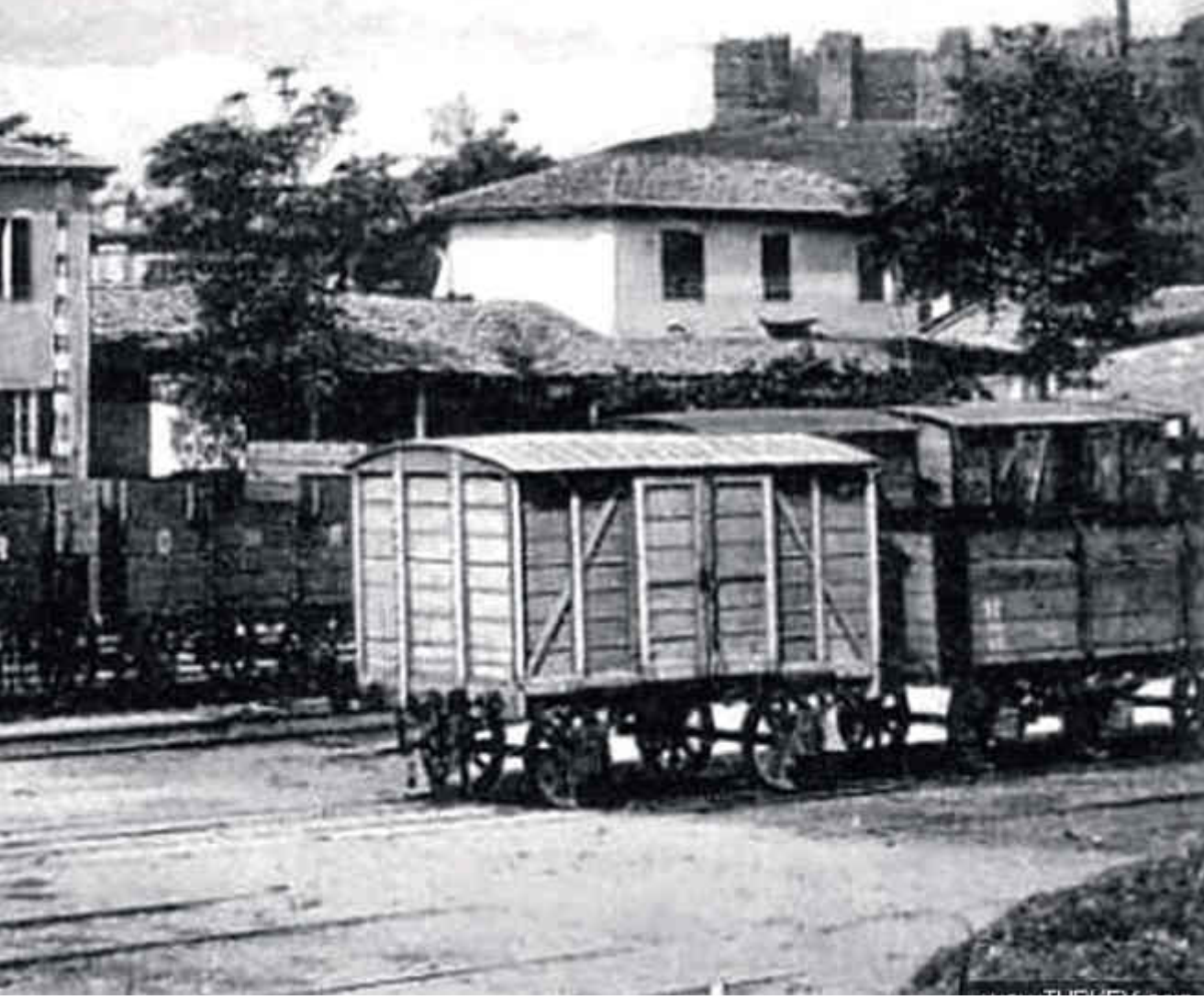
Meles Vadisi-1880 (Bugünkü Yeşildere yolu)

lerdi. İzmir'de 700 kişinin çalıştığı 3 ipek fabrikası vardı. İzmir ve çevresindeki halkın büyük bir kısmı, tarım ürünlerinin İzmir'e getirildiği 3 aylık bir sürede yıllık çalışmasını yapıyordu.

Demiryolunun Ekonomik Gücü

Ayrıca İzmir'e en çok 25.000 nüfuslu Afyonkarahisar'dan afyon, 25.000 nüfuslu Uşak'tan halı, 12.000 nüfuslu Kula'dan demir cevheri ve zımpara taşı kervanlar ile getiriliyordu. Menemen'den kara yolu olmadığı içinde ürünler Menemen iskelesinden gemiler ile gönderilmekteydi. Kervancılar Uşak – İzmir arasındaki yaklaşık 200 km mesafe için 1 ton yüke 7 lira alıyordu. Aydın ve Tire yöresi üreticilerinin bir kısmı ürünlerini, İzmir'e göre mesafenin daha yakın olmasından dolayı az nakliye ödemek için Kuşadası'na gönderiyordu. İncirler buradan Ege adalarına sevk edilmekteydi. Gerekli yolların olmayışı sonucunda değerli ürünler deve ve katır sırtında getiriliyordu. Bu da ürünün ezilmesine ve bozulmasına sebep oluyordu. Demiryolu inşasından sonra bu problemler sona erecekti. Üreticinin elde ettiği kâr devcilerle gidiyordu. O günkü Aydın'ın nüfusu da 60.000 idi. Aydın – İzmir arasında yaklaşık 10.000 deve ve 500 katırın çalışmasının maliyeti yıllık 400.000 £'i geçmekteydi. Ege

Selçuk (Efes) İstasyonu 5 Mayıs 1863'te İngiliz demiryolu mühendisleri John Turtle Wood başkanlığında Batı Anadolu'da gerçek anlamda arkeolojik çalışmalarını Efes kazısı ile başlattılar ve yurt dışına bu demiryolu ile taşıdılar.

Çamlık İstasyonu bakım, onarım ve su yakıt alma yeri.

3 Eylül 1870 günü Şirinyer'deki ana hattan döşenen 2.740 metrelik yeni bir hat ile Buca'ya ulaşıldı. Bunu kuran şirket ayrı olduğu için Alsancak garının yanına ayrı bir hat ayrı bir bekleme salonu yapıldı. Buraya Buca Garı adı verildi. 1870 tarihli bu binanın bir özelliği de üzerinde İzmir'in ilk saat kulesi olmasıydı.

bölgesinin diğer yöreleri de düşünüldüğünde en az 20.000 deve daha çalışmaktaydı. Bu da ekonomik kayıp hakkında bilgi vermektedir.

Bu demiryolunun tamamlanmasından sonra Alaşehir, Uşak ve Afyonkarahisar'a kadar da bağlantıların sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktaydı. Afyonkarahisar ve dolaylarından elde edilen afyon ürünü pahalı ulaşım maliyetlerinden dolayı İzmir'e bol miktarda gönderilemiyordu. Yaklaşık 4.000 sepet ürün Sandıklı depolarında iki yıldır bekletiliyordu. Bir sepeti 100 £ olan afyonun satılamaması üretici içinde büyük bir kayıptı. Bu satılamama olayı diğer ürünler içinde geçerli olunca köylü tarıma önem veremiyordu. Dolayısıyla Afyonkarahisar ile demiryolu bağlantısı tamamlanacak olursa güzergâh üzerinde yaklaşık 1.000.000 kişi bundan faydalanacaktı.

İlk İstasyon "Kemer"

Bugünkü Kemer istasyonunun bulunduğu yerde İstanbul'dan onayın alındığı 22 Eylül 1857 günü büyük bir tören düzenlendi ve Anadolu'nun ilk tren istasyonu inşaatına başlandı. Kemer'de istasyon binası ile birlikte pek çok depo, rampa gibi yapılar da yapılmıştır. Burası İngilizler için çok önemli bir noktaydı. Peki, neden Kemer? Neden o bölgeye bu kadar önem verilmiştir? Şehre kuzey, güney ve doğudan gelen yüklü deve kervanlarının kente giriş noktası Kemer ve civarındır. Buradaki Meles çayı üzerindeki "Kervan Köprüsü" geçildikten sonra kervanlar kente giriş yaparlar, getirdikleri ürüne göre de ilgili hanlara giderlerdi. Bu nedenle demiryolu ile gelecek ihraç ürünlerinin bir kısmı da buradaki istasyondan limana deve kervanları ve at arabalarıyla taşınacaktır. Ayrıca büyük deve kervanlarının ahırları da çevrede bulunmaktaydı.

O dönemde İngilizler ile Fransızlar arasında ciddi bir ticari rekabet vardı. Bu rekabet, liman yenileme işine kadar dayanıyordu. Eski iç liman dolmuş ve ihtiyaca cevap veremiyordu. Demiryolunun gelmesi ile ticaret hızlanacaktı. Zaten Alsancak Garı'nın deniz kenarına yakın seçilmesi, ileride oraya yapılacak bir rıhtım imtiyaz projesi içinde yer alıyordu. Bu, ilerleyen tarihte "İngiliz İskelesi" olarak yapılacaktır. Fransızlar 1867 yılında başladıkları liman inşaatını ancak 1876 yılında tamamladılar ve 1877'de işletmeye açtılar.

28 Aralık 1860 yılında demiryolu hattı Torbalı'ya geldiğinde, ilk trenler çalışmaya başladığında henüz Kordon boyu doldurulmamış ve Pasaport'taki liman yapılmamıştı. Eski liman zor da olsa ticari yükü karşılamaya çalışıyordu. Torbalı'dan gelen trenler, yükünü bu Kemer istasyonunda boşaltıyorlardı. Buradan at arabaları, develer veya eşekler sırtında yükler limana taşınıyordu. Kısaca Kemer istasyonu, etrafına yapılan depolarla

birlikte önemli bir yük indirme ve yükleme merkezi olmuştu. Hem kuzey ve doğu yönünden gelen deve kervanlarının getirdiği, hem de trenle güneyden gelen yüklerin şehir içi ve limana olan dağıtımları buradan yapılıyordu.

Alsancak Gar Binası Temel Atma Töreni

Punta istasyonu (Alsancak Gar Binası) içinde 30 Ekim 1858 günü saat 11.00'de temel atma töreni yapıldı. Törene Vali Mustafa Paşa, İzmir'de bulunan öteki yüksek devlet memurları, İstanbul'dan Londra'ya giderken o tarihte İzmir'e uğramış olan İngiltere'nin eski İstanbul Büyükelçisi Lord Stratford de Redcliffe ile demiryolu şirket başkanı olan McDonald Stephenson katıldı. Ayrıca İngiliz konsolosu Mr. Blunt, şirketin başmühendisi Mr. Meredith, rahip Mr. Lewis, mühendisler, bankacılar, tüccarlar ve halk da törene katılmışlardı. Törende çeşitli dillerde yazılmış günün önemini belirten yazılar ile Osmanlı madeni paralarından bir miktar temele konularak Vali Mustafa Paşa tarafından temel taşı dikildi. Eski büyükelçi tarafından halkın gönül borçlu olduğu, emek veren Padişah hakkında güzel sözler söylendi ve Kraliçe ile Sultan şerefine kadeh kaldırıldı. Vali Bey ve diğer Türk yöneticiler de bu olaya şahırdılar. Bundan sonra protokole ve hazır bulunan yetkili kişilere bayraklarla süslenmiş çadıra büyük bir ziyafet verilmişti.

Kısa zamanda Gotik tarzda, her ihtiyaca cevap verebilecek bölümleriyle tamamlanan Alsancak Garı ve çevresi, 150 yıldır kullanılmakta ve tüm fonksiyonlarını devam ettirmektedir. Tren hareket saatini belirten orijinal çan ve duvara monte edilen saat çift taraflı Regal marka olup, İngiltere'den getirilmiştir.

Bazı tarihçiler İngilizlerin demiryolu imtiyazını almasını ve İzmir-Aydın hattını inşa etmeye başlamasını emperyalizmin Osmanlı'ya ilk girişi olarak kabul etmektedirler. Buna kanıt

olarak verilebilecek en güzel örneklerden biri, İngiltere'nin eski İstanbul Büyükelçisi Lord Stratford de Redcliffe'in 30 Ekim 1858 günü Alsancak istasyonunun temel atma töreninde söylediği ve 16 Kasım 1858 tarihli Times dergisinde yayımlanan şu sözlerdir:

"Bu demiryolunun, sanayi ürünlerimizin Türkiye'ye girişini kolaylaştıracak faydalı bir sermaye yatırımı olacağını umuyoruz. HEPİNİZİN bildiği gibi Osmanlı'nın yeniden canlandırılmasında Avrupa'nın her zamankinden daha çok çıkarı vardır. Batı uygarlığı Levant kapılarına geldi dayandı. Şimdiye kadar geçmeyi pek başaramadığımız bu kapılar ardına kadar açılmazsa, kendi çıkarlarımızı doğrultusunda, zor kullanarak bu kapıları açacak ve isteklerimizi kabul ettirecek güce, hatta daha fazlasına sahip olduğumuzu herkesin bilmesini isterim. Anadolu'nun damarlarına yeni ve taze kan aşılacak olan bu demiryolu gibi üretken girişimleri desteklemek, hükümetimizin en başta gelen görevleri arasındadır."

Anadolu topraklarındaki ilk demiryolu hattı olan 130 km'lik bu hattın 70 km'lik ilk bölümünün İzmir – Torbalı kısmı 28 Aralık 1860 günü tamamlandı. Açılış törenine İzmir Valisi Rıza Paşa da katıldı. Hemen yolcu ve yük taşımacılığına başlanmıştır. I. Mevki'de 4 kişilik, II. Mevki'de 6 kişilik, III. Mevki'de 8 kişilik kompartımanlar vardı. Esasında bu yolun 1858 yılı sonunda bitmesi gerekiyordu. Bu gecikmede yüklenicinin hisse senetleri taksitlerinin ödenmemesi üzerine maddi sıkıntı

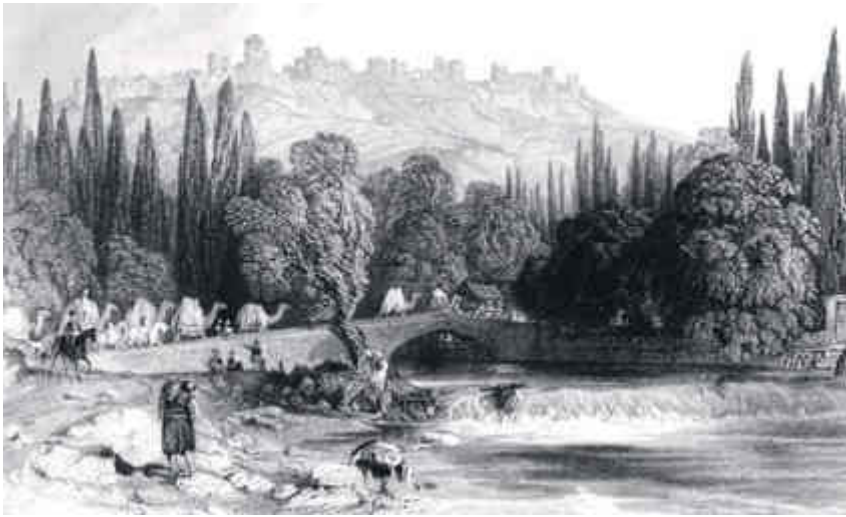
çekmesi; açılan tepelerde heyelan tehlikesinin olması; 6 köprünün yerleştirilmesinden sonra kaymalar nedeniyle oturtulamaması ve en önemlisi o günün teknolojisinde 80 işçinin ölmesine rağmen Selâtin tünelinin açılmayışı etken olmuştur.

Kozpınar'dan Ayasuluğ'a (Selçuk) kadar olan 11 km'lik mesafe 15 Eylül 1862'de tamamlandı. Selâtin tüneli açılmayınca hesapta olmayan Ayasuluğ istasyonuna gelindi. Efes harabeleri içindeki bu istasyon turistik bir yerleşim kazandırırken, tarihi eserlerin kaçırılması içinde maalesef fırsat oldu. Kısa zamanda Efes'i görmek için gelenlerin sayısı artınca İzmir'deki meşhur Huck Otel'i'nin sahipleri burada da Huck adlı bir otel açtılar ve bu otel 1950 yıllarına kadar çalışmıştır.

Bundan sonra mühendisler, Aziziye'ye (Çamlık) yerleştiler. İngiltere'deki gibi bir köşk inşa ettiler. At ile gezintilere çıktılar. En önemlisi bol miktarda çam ağacı diktiler. Bugün 150 yaşındaki çamlar onların eseridir. İşleri tamamen bittikten sonra köşkü otel yaptılar.

Yol üzerindeki Reşadiye (bugünkü Ortaklar - eskiden köylerin adları padişah isimleriyle anılırdı) bol suyu ve inciri olan küçük bir köydü. Suyundan dolayı burası İzmir'den 5 saatlik yolculuktan sonra gelen trenlerin mola istasyonu oldu. Yöre insanları da kısa süre mola veren tren yolcularının karınlarını doyurmak için pratik pişen "çöp şiş"i geliştirdiler.

Başlangıçtan itibaren 10. yılda 7 Haziran 1866 tarihinde Sultan Abdülaziz zamanında Aydın yolu tamamlandı. Böylece İzmir, hinterlandındaki verimli bir bölgeye demir-yolu ile bağlanmış oluyordu. Sürenin uzaması sonucunda yolun geçtiği güzergâhta arsa fiyatları da %500 artmıştı. Onca yolsuzluğa rağmen 1.350.000 Sterlin harcanmıştı. İngiltere'de yapılan demiryollarının bir mili 50.000 Sterline mal olurken, Aydın hattında bir mil 16.000 Sterline mal olmuştu. Bunda

İzmir'e kuzeyden, doğudan ve güneyden ürün getiren deve kervanları Meles çayı üzerindeki Kervan Köprüsü'nden geçtikten sonra kente giriş yapıyorlardı. Bu bakımdan bu yöre çok önemli olduğu için ilk tren istasyonu da bu bölgede kuruldu.

1867'de Deveci isyanına tanık olundu. Aydın'dan İzmir'e mal getirip götüren deveciler, Ray üzerinde giden hızlandırılmış develere karşı eylem başlattı. Yapılan uzlaşma ile deveciler bundan sonra yükleri demiryolları istasyonlarına taşımışlar, demiryolları da bu yükü İzmir'e getirmiştir.

işçi ücretlerinin düşüklüğü, arazi fiyatlarının ucuzluğu ve Kırım'dan getirilen kullanılmış rayların çok ucuza alınması etken olmuştu. 1 Ağustos 1866 günü yapılan tören ile taşımacılık tam olarak başladı. Şirket ile yeni bir imtiyaz sözleşmesi yapılarak yolun daha ileri götürülmesi gündeme geldi.

Bölgede en az 10.000 deve ve 500 kadar katır taşımacılık yapıyordu. Bir deve ortalama olarak 250 ila 450 kg arasında yük ile günde 30 km yol alabiliyordu. Deveciler Aydın'dan İzmir'e 300 kuruşa yaptıkları taşımacılığı 100 kuruşa yapmaya başlamalarına rağmen başarılı olamadılar. Kısa bir süre sonra da 1867'de "Deveci İsyanı"na tanık olundu. Aydın'dan İzmir'e mal getirip götüren deveciler, "ray üzerinde giden hızlandırılmış develer"e karşı eylem başlattı. Zira demiryoluyla develerin dört günde taşıdığı mal üç saatte, mal bozulmadan ve kantarı 20 değil 14 kuruşa taşınıyordu. Deveciler demiryolu ilk etabının son noktası olan Kozpınar'da ve Aydın'da büyük gösteriler düzenledi. Eylemlerden kısa bir süre sonra Alsancak Garı'nda yangın çıktı. Deveciler bundan sonra yükleri demiryolları istasyonlarına taşımışlar, demiryolları da bu yükü İzmir'e getirmiştir. Şirket ile deveciler arasında böyle bir uzlaşma sağlanmıştı.

Şirkette biletler kesilip paralar kazanılmaya başlayınca, işler yoluna girmişti. İngiliz şirketi yeni imtiyazlar almak istiyordu. Öte yandan demiryolundan uzak kalan yerleşim merkezlerimiz de bu ulaşım kolaylığından faydalanmak istiyordu. Zaman içinde şirkete yeni imtiyazlar verildi. 1879 yılında alınan imtiyazlarla 1881 yılında Kuyucak, Sultanhisar ve Nazilli'ye ulaşıldı.

Şirket, "şube" denilen yerlerde ana hata bağlantılı ek hatlar açmaya başladı. 1883 yılında Torbalı üzerinden Bayındır'a yapılan çalışma, 1884 yılında tamamlandı. 10 yıl içinde yöre ekonomisinin gelişmesi sonucunda İzmir'deki bankalar burada şubeler açtı. İzmir'den kalkan tren 1,5 saatte Torbalı'ya ulaşıyor, buradan da ek sefer ile 1 saatte Bayındır'a

ulaşılıyordu. Tire istasyonu, 2 Eylül 1888 günü açıldı. Böylece Bayındır'dan Tire'ye 45 dakikada ulaşmak mümkün olmuştu. Tire istasyonu ile birlikte ilk "şube" de tamamlanmış oldu. Buradan 25,5 km'lik Ödemiş bağlantısı da 12 Aralık 1888 günü yapıldı. Yine aynı yıl içinde 22 km'lik Söke, 9,5 km'lik Çivril bağlantıları da tamamlandı. 1888'de alınan imtiyaz ile Sarayköy, 13 Ekim 1889 günü Denizli'ye bağlandı. 1906 yılında verilen son imtiyazla da Burdur – Keçiborlu – Isparta – Eğridir hattı tamamlandı.

Demiryolu Müdürü Barfield önce yolcuların alışkanlığını sağlamak için ücretleri düşük tuttu. Ayrıca yolcu sayısını artırmak için yolda bir yolcu işaret verdiğinde trenin durmasını sağlayarak, bu tür yolcuları da trene aldırıyordu. Ancak insanlar hala at veya eşeklerle yolculuğu tercih ediyorlardı. Bunu fark edince hayvanları da trene alacak bir arayışa yöneldi. Böylece trenlere birer hayvan vagonu eklendi. Bu tür kolaylıklar nedeniyle Aydın-İzmir demiryolunda yolcu taşıma işi hareketlendi.

İzmir Banliyö Bağlantıları

İlk imtiyaz verildiğinde Levantenler yoğun bir şekilde yaşamlarını sürdürdükleri Buca'ya Paradiso'dan (bugünkü Şirinyer) hat açılmasını istemişlerdi. Başlangıçta şirketin içinde bulunduğu sıkıntılardan dolayı bu istekleri 10 sene sonra gerçekleşti. Özellikle şirket üyelerinden Mr. Rees'in köşkünün (bugünkü DEÜ Eğitim Fakültesi Dekanlık binası) bu

lunduğu yere kadar demiryolu uzatılmıştı. Bunun için ayrı bir şirket kuruldu ve Şirinyer'den 2.740 m döşenen hat ile 3 Eylül 1870 günü Buca'ya ulaşıldı. Şirket ayrı olduğu için Alsancak Garı'nın yanına ayrı bir hat, ayrı bir bekleme salonu yapıldı. Buraya "Buca Garı" adı verildi. 1870 tarihli bu binanın bir özelliği de üzerinde İzmir'in ilk saat kulesinin olmasıydı. Şirket bu hat ile Türkiye'de ilk at yarışlarının yapıldığı Şirinyer'e gidiş-geliş olarak özel trenler tahsis etmişti. Ayrıca ana hattan 1.600 m içeride olan Seydiköy'e 1876 yılında ulaşacak yolun yapımı da yine Mösyö Fotiyadis'in şirketine verildi. Bu hat 1907 yılında Aydın Demiryolu şirketine devredildi.

Sonuç

130 km'lik Aydın-İzmir demiryolunun işletmeye açılmasıyla birlikte bu modern ulaşım hattı, Menderes Vadisi için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Taşıma giderleri km başına %76 azaldı ve böylelikle bölgeye yılda 500.000 Sterlin dolayında tasarruf sağlanmış oldu. 1877'den sonra Aydın vilayetinin tüm giderleri karşılandıktan sonra, hazineye yılda ortalama 770.000 Sterlin dolayında para aktarılabilirdi. 1900 yılında bu gelir 1.700.000 Sterline ve toplam devlet gelirlerinin %15'ine ulaşmıştı.

Kaynaklar

- Francisco Javier Valenzuela ; "The Construction of the Smyrna-Aidin Railway in Southwestern Anatolia, 1856-1866: A Discussion", University of Texas at El Paso, 1975.
- Nassau W. Senior, Esq.; "A Journal Kept in Turkey and Greece", In the Autumn of 1857 and the Beginning of 1858, London: Longman, Brown, Green, Longmans and Roberts. 1859.
- Orhan Durmuş, Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi, 2. Baskı, Yordam Kitap, İstanbul, 2012
- Stephenson, Sir McDonald; "Railways in Turkey", London, 1859. ■

Demiryolları Müdürü Barfield önce yolcuların alışkanlığını sağlamak için ücretleri düşük tutmuştur. Ancak insanlar at veya eşek ile yolculuğu tercih ediyorlardı. Bunu fark edince de hayvanları da trene alacak bir arayışa yöneldi ve trenlere hayvan vagonları eklendi.

Kızılçullu'dan (Şirinyer) döşenen hat ile 3 Eylül 1870 günü Buca'ya ulaşıldı.

Sabiha ve
İlyas Özar

Sabiha Özar hocamız 100 yaşında...

Geçen KNK'da İzmir'in belleği olan ortodontist Ayşe Mayda'yı yazmıştım. Bu kez de ülkemizin birçok yerinde öğretmenlik yapan, kasım ayı başında 100 yaşına basan Sabiha Özar öğretmenimizi sizlere anımsatacağım.

Ahmet GÜREL

Atatürk'ü yakinen üç kez gören bir cumhuriyet kadınıdır Sabiha Öğretmen...Üç yıl içinde birkaç kez röportaj yaptığım hocamızın fotoğraf arşivini, İzmir Atatürk Lisesi'nin 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde arkadaşım olan oğlu

Ersun Özar'dan teslim aldım. Bu yazıyı öğretmenler günü anısına kaleme alıyorum. Gelelim 100 yıla sığmayan bu Cumhuriyet Öğretmeni'nin yaşam öyküsüne...

01 Kasım 1916 yılında Konya Dedebahçe-si'nde doğan Sabiha, dört yaşında iken unutamadığı bir olaya tanık olur. Delibaş isyancıları Konya'yı basar, her yeri yakar, yıkar ve Çumra istikametine çekilirler. Ar-

dında birçok ölü ve yaralı bırakan asilerin isyanı, Kuvay-i Milliye askerleri tarafından bastırılır. Küçük Sabiha, bir anda ülkenin gerçekleri ile karşılaşır ve Mustafa Kemal'in adını ilk defa dört yaşında duyar.

9 Eylül 1922 günü atılan son kurşunla sadece İzmir değil tüm ülke kurtulur. Annesini İzmir'de kaybeden Gazi, onu Karşıyaka'nın kalbine gömmüştü. İzmirli bir kız olan

22 Mart 1923 sağdan ikinci kız.

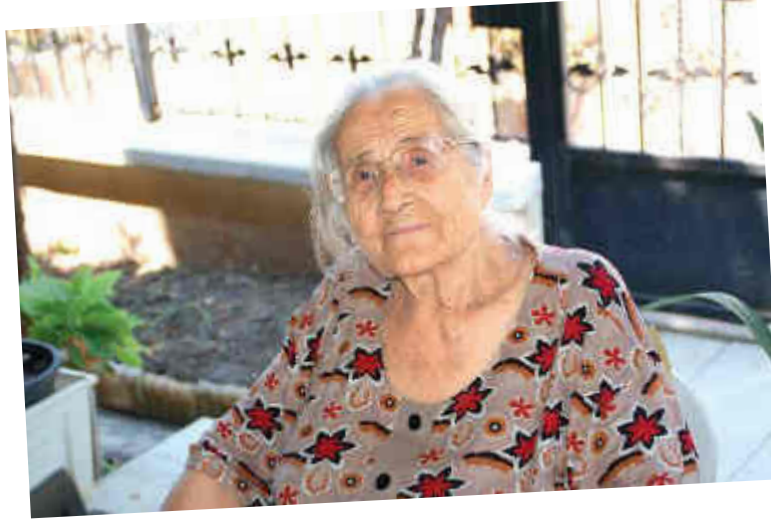

Bornova Orta Okulu 1956.

Latife Hanım ile evlenmiş ve onunla beraber Adana, Tarsus ve Konya gezisine çıkmışlardı. Gün; 22 Mart 1923, Gazi Mustafa Kemal ve eşi Latife Hanım Konya'ya geleceklerdi. Sabiha Hanım, o anı şöyle anlatır:

"O devrin anaokulu sayılan mektepte öğrenciyim. Bizi Mustafa Kemal gelecek diye istasyona götürdüler, arkamızda öğretmen okulu öğrencileri vardı. Hepimizin elinde Türk bayrağı vardı. Gazi Mustafa Kemal eşi Latife Hanım ile beraber trenden indiler. Mustafa Kemal'in üzerinde kürklü bir palto vardı. Latife Hanım, çizme giymiş ve açık renkli bir giysisi vardı, başında çok güzel bir şal vardı. Gazi yanımıza geldi başımızı okşadı ve "Siz okuyun öğretmen olun" dedi. O'nun gözleri ve sözleri hiç aklımdan çıkmıyor... O söz, sanki beni öğretmen olmaya zorlayan bir emirdi." Gazi'nin Konya'da çekildiği fotoğrafta Sabiha Hanım ön sırada, sağdan ikinci olarak yer almıştır.

Aynı yıl, ailesi ile trenle İzmir'e giden küçük Sabiha, Uşak İstasyonunda savaş meydanlarından gelen savaş artıklarının taşınmasını korkarak izler, yıkık olan Gediz köprüsünden tren güçlükle geçer. Basmene Garı'na gelen Sabihaları babasının yakınları karşılar. Basmene civarında iki katlı bir evde misafir olur Sabiha, ilk kez orada tanıştığı Sultaniye üzümünü hayatı boyunca unutmayacaktır. Buca'ya varırlar. Buca'da Rumlardan kalan bir ev ailesine tahsis edilmiştir. Buca'da Hasanağa bahçesini, Levantenlerin evlerinin

Sabiha Özar

güzelliğini, o zamanlar bağlarla kaplı olan Paradüsü'yü (Şirinyer) hiç unutmayan Küçük Sabiha, 1925 yılında babasını kaybeder.

Ailesi ile birlikte gittiği İstanbul Büyükkada'da 1 ve 2. sınıfı okuyan küçük Sabiha, eğitimine Ankara'da ve Konya'da devam eder. 1932 yılında, ortaokuldayken Ankara'ya taşınırlar ve Numune Kız Ortaokulu'na yazılır. Sabiha Hanım, okulu ile beraber katıldığı Cumhuriyet'in 10. Yıl törenlerini şöyle anlatır:

"Eski Meclis Binasının önünde tak kuruldu. Atatürk'ün tam karşısında bizim okul yer almıştı. Bu kez başı açıktı, etrafına bakarak uzun bir konuşmasını yaptı. Sanki gözleri ışık saçıyordu, 'Ne Mutlu Türk'üm' diyerek konuşmasını bitirdi. Bu benim O'nu ikinci görüşümdü. O gün yapılan resmigeçit, çalan bando halen kulağımdadır. Cumhuriyet'in 10. Yılı'nı kutluyorduk."

Ablası ile ekmeklerini paylaşarak Bursa Kız öğretmen okulunda okuyan Sabiha

Hanım, 2 Şubat 1938 günü, Bursa Merinos Fabrikası'nın açılışında Atatürk'ü 3. kez görür. Öğretmen adayı Sabiha, o anı şöyle anlatır;

"Atatürk'ün arabası önümüzde durdu, indi, yaklaşmadım, çok hasta görünüyordu, ben O'na sizin arzuladığınız gibi öğretmen oluyorum diyemedim."

1937-1938 yıllarında öğretmen olarak mezun olur. Bir yıl Kütahya Tavşanlı'da görev yaptıktan sonra Gazi Terbiye'ye girer, Tarih öğretmeni olarak, 1942 yılında mezun olur. Kendinden bir yıl önce resim öğretmeni olarak Gazi Terbiye'den mezun olan İlyas Özar ile evlenir.

Aynı yıl, Gaziantep'e Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak atanan öğretmenimiz, orada 3 ay görev yapar ve İzmir Bornova Ortaokulu'na tayin olur. 1942'den 1960 yılına kadar bu okulda öğretmenlik yapan Sabiha Hanım, Bornova Maarif Koleji'nde de bir yıl geçici öğretmenlik yapar. Sabiha öğretmen, 1960 yılında, Eşrefpaşa Ortaokulu'na atanır ve 1971 yılında emekli oluncaya kadar orada görev yapar.

30 yılı aşkın Atatürk'ün öğretmeni olarak görev yapan Sabiha Özar, Ergün ve Ersun adlarına iki erkek evlat yetiştirirken, binlerce öğrenciye Atatürk'ün aydınlanmasını sağlamıştır.

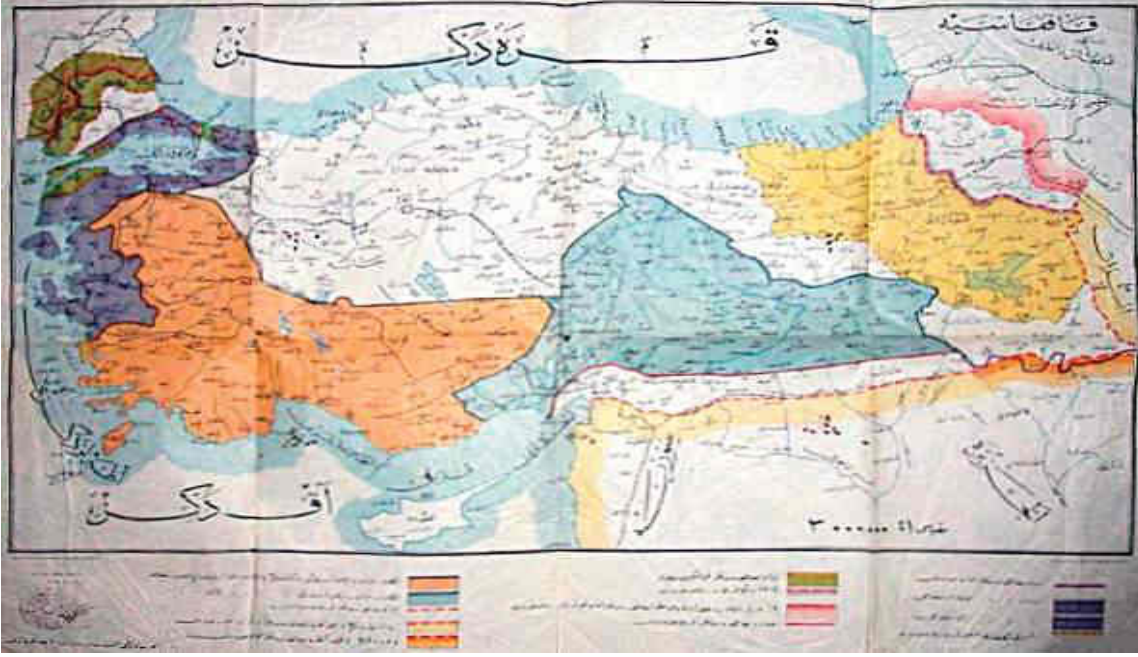
40 yıla yakın Dikili'de emeklilik yaşamı sürdüren Sabiha öğretmen, birçok kitle örgütü ile çalışmış, etkinliklerinde konuşmuş ve adeta Dikili'nin

sembölü olmuştur. Size daha uzun ömürler diliyorum Sabiha öğretmenim... ■

Ordular! İlk Hedefiniz...

Atatürk, Büyük Taarruz için “Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!” emrini verirken hedef, 15 Mayıs 1919 yılında Yunan askerinin ayak bastığı Adalar Denizi’nin en önemli kenti İzmir’in yanı sıra günümüzde çok önemli bir hale gelen sıcak denizlerdi.

(Fotoğraf 1) Sevr Anlaşması Paylaşım Haritası.

Tufan ATAKİŞİ

Mareşal Gazi Mustafa Kemal, yanında Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa olduğu hâlde Afyon Kocatepe'deki muharebe idare merkezinden, 26 Ağustos 1922 sabahı verdiği bir emirle taarruz harekâtını başlatmıştı. İlerleyen günlerde de muharebeler devam etmiş, 30 Ağustos günü başarıyla sonuçlanmıştı. Bu savaş bizzat Başkomutan Mustafa Kemal tarafından idare edildiği için tarihe Başkomutanlık Meydan Muharebesi olarak geçmişti. 1 Eylül 1922'de, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal burada tarihî emrini verir: “Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!” Türk ordusu yıldırım hızıyla ilerlemiş, yaklaşık 350-400 kilometrelik mesafeye hattını 9 gün gibi çok kısa bir sürede aşmış İzmir’e ulaşmıştı.

Buraya kadar bildiğimiz ve tarihi kayıtlara geçen bilgiler. Günümüz haritalarına baktığımızda Akdeniz nere, İzmir nere sorusunu sormadan edemiyoruz. Gazi 1 Eylül’de İzmir’i hedef göstermiş, Türk Ordusu da gereğini yapmıştı. Peki neden, ilk hedef İzmir veya Adalar Denizi dememişti?

O yıllarda İzmir, Adalar Denizi’nin ve Levant’ın en önemli liman kentiydi. Yunan askeri İngiltere, Fransa ve ABD’den aldığı destekle 15 Mayıs 1919’da kente çıkmış, Batı Anadolu’nun içlerine doğru ilerlemiş, Ankara’yı tehdit eder hale gelmişti.

Türkler, 10 Ağustos 1920’de imzalanan Sevr Anlaşması’yla (Fotoğraf 1) güneydeki sıcak denizlerden kopartılmış ve iç Anadolu’ya hapsedilmişti. Sadece kuzeyde Karadeniz’e kıyısı vardı. Eğer yeni bir devlet kurulacaksa Batı ve Güneydeki denizlere de mutlaka ulaşılması gerekiyordu. Bugün büyük devletlerin Sıcak Deniz’ler olarak nitelendirilen bu bölgede yer alabilmek için sürekli mücadele ettiğini, bu çekişmenin ülkeleri zaman zaman savaşın eşiğine kadar getirdiğini görüyoruz.

(Fotoğraf 2) Abraham Ortelius Dünya Haritası 1570/Flandre - Fransa.

Aegean mi, yoksa Archipelago mu?

Ege mi, yoksa Adalar Denizi mi?

Tarihi Osmanlı coğrafya bilgilerine baktığımızda Anadolu’yu kuşatan deniz; İstanbul Boğazı’na kadar Akdeniz, İstanbul Boğazı’ndan çıkınca da Karadeniz olarak adlandırılmış. Adalar Denizi Akdeniz’in, Marmara Denizi ise Adalar Denizi’nin körfezi durumdadır.

Bu yüzden Mustafa Kemal genel taarruz emrini, çok iyi okuduğu askeri okullarda öğrendiği gibi Akdeniz kavramını kullanarak vermiş, bu günkü Akdeniz sahillerini kasıtlı olarak nitelendirilen Akdeniz’e de açıldığı gündür...

Ege, Mitoloji’de bir Yunan Kralı’nın adıdır. Aigeus, Aegeus ya da Egee olarak bilinen bu kral Atina Kralı Pandion’un oğlu, Theseus’un da babasıdır. Aigeus, Troizen kralının kızı Aithra ile gizli ilişkiye girer. Bu gizli ilişkiden, Aithra gebe kalır. Aigeus, Aithra’dan doğacak olan çocuğa babasının ismini bildirmemesi için söz alır. Aithra, çocuğu doğurur ve adını Theseus koyar. Ve babasının

(Fotoğraf 3) Ortelius Atlası'nda Anadolu Paftası 1570

ismini söylemez. Theseus, büyüünce Atina'ya gelir ve babasının kim olduğunu öğrenir. Kral olan babasını yani Aegeus'a kendini tanıtır. Atina'da düzenlenen Panathenaia bayramında, Giritli atlet Androgeus öldürülür. Girit kralı, bunun üzerine, her yıl kurban edilmek üzere, yedi kız yedi erkek gönderilmesini ister. Aegeus, oğlu Theseus'dan bu Girit canavarını öldürmesini ister ve bir gemi ile Girit'e gönderir. Eğer kralı öldürmeyi başarır, dönüşte gemiye beyaz, eğer öldürememişse siyah yelken açmasını söyler. Theseus, Girit kralını öldürür ve Atina'ya geri dönerken babası onu deniz kıyısında beklemektedir. Ne var ki Theseus, babasının söylediğini unutur ve gemiye siyah yelken çeker. Bunun üzerine Aegeus, üzüntüsünden kendini denize atar ve intihar eder. Bu yüzden, Atina Körfezi yakınlarındaki sadece

o deniz "Aegeus Pontos" yani "Aegean Sea" "Ege Denizi" diye anılmaya başlanır.

Öte yandan Türk ve Osmanlı tarihi coğrafya bilgilerinin yanı sıra uluslararası kaynaklarda bu denizin adı Adalar Denizi olarak geçmektedir.

Oğuz Türkleri, Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Alparslan liderliğinde 1071 yılından itibaren Anadolu'ya yerleşmeye başlamış ve 1081 yılına kadar öncü Türkmen Beylikleri, Ege ve Marmara kıyılarına kadar ulaşmıştır.

Türkleri denizlerle kaynaştıran ilk öncü, Emir Çaka Bey olmuştur. Çaka Bey, Batı'ya yönelik ilerleme sürecinde, 1078 yılında Bizans komutanı Kabalika Aleksandros'a esir düşmüş ve İstanbul'a gönderilmiştir. 1081 yılında Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un

tahta çıkışı sırasında İstanbul'da çıkan karışıklıklardan yararlanarak kaçmayı başaran Çaka Bey, Beyliğinin askerleri ile yeniden bir araya gelerek İzmir'i ele geçirmiş ve bir Türk Beyi olarak sınırlarını genişletmeye başlamıştır. Karşısına çıkan bu denizi zamanla tanıyan Türkler, içinde çok sayıda ada olduğu için "Adalar Denizi" adını vermişler.

Çaka Bey, İzmir'de modern bir tersane yaptırmış ve çevresini de askeri bir üs haline getirmiştir. 50 parçalık ilk Türk Donanmasını inşa ettirmiştir. Bu Deniz Kuvvetlerinin kuruluşu olarak da kabul edilmektedir. Emir Çaka Bey, ilk Türk Donanması ile Adalar Denizi'ne yelken açmıştır.

Gazilerin Sultanı namıyla anılan Aydınoğlu Gazi Mehmet Bey, Ulu Bey sıfatıyla Beyliğini yönetmeye başladıktan sonra Cenevizlilerden 1317'de önce Müslüman İzmir'i, daha sonra da 1326'da Gavur İzmir denilen sahil kesimini topraklarına kattı. Ayasulug'ta bulunan tersanede inşa ettirdiği 60'a yakın savaş gemisini daha sonra İzmir'e getirtti. Kenti yöneten oğul Umur Bey babası Gazi Mehmet Bey'in sağ olduğu dönemde bu donanma ile Adalar Denizi'nde bir çok adayı vergiye bağladığı, ganimet topladığı da tarihi kayıtlarımızda mevcuttur.

Avrupalı coğrafyacılar da 1500'lü yılların başından beri bu denizi en iyi şekilde karakterize eden adalardan ötürü "Adalar Denizi" demektedirler.

Abraham Ortelius, (2 Nisan 1527 - 28 Haziran 1598 - Flaman haritacı ve coğrafyacı) **(Fotoğraf 2)** tarafından Flandre'da (Fransa), 1570 yılında, yayınlanan ilk Coğrafya Atlası'ndaki Anadolu ve Balkanlar kısmını gösteren paftasında bu denize Adalar Denizi anlamına gelen Archipelago yazılmıştır. **(Fotoğraf 3)**

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Ali Tevfik tarafından 1913 yılında kaleme alınmış "Memalik-i Osmaniye'nin Coğrafyası" adlı kitapta da, bu denizin adı yine "Adalar Denizi" olarak geçer. Osmanlı Dönemine ait örnekler çoğaltılabilir.

Ancak, Adalar Denizi'nin adı Birinci Coğrafya Kongresi'nde büyük bir yanlış yapılarak Haziran 1941'den itibaren Ege Denizi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Ne yazık ki, daha sonra ki yıllarda bu denizin adı, Türk atlaslarında ve kitaplarında "Ege Denizi" olarak kaydedilmeye başlanmıştır. Bu tarihi yanlışlıktan ötürü, Türkiye dış politikasında, Adalar Denizi içinde bulunan bu adaların kıta sahanlığı üzerinde hak iddia edemez duruma gelmiştir. Eğer Yunanistan'ın istediği 12 mil hakkı kabul edilirse, ismen Yunanlılara kaptırdığımız "Adalar Denizi" bu sefer gerçekten bir Yunan denizi haline gelecektir. **(Fotoğraf 4)**

(Fotoğraf 4) Conrad Malte-Brun (1775-1826) 1812/Paris - Fransa

İzmir’de bir çok semt değişime uğrasa da, Tarık Dursun K.’nin çocukluğunda anne babasının elinden tutarak dolaştığı, fotoğraf çektirmeye gittiği, bayramları alışverişlerin yapıldığı, arkadaşlarıyla haytalık ettiği sokaklar bugün hala ayakta.

Kitaplarını okudukça aile büyüklerimden sıkça duyduğum, bir kısmında benim de yaşadığım semtleri anlattığını fark ettim önce. Bu ilgimi daha da arttırdı.

Betimlemeleri, mekanlara ve özellikle sıradan insanlara ilişkin detaycılığı ise öylesine etkileyiciydi ki; sayfaları çevirirken bir film izliyormuş gibi hissediyordum kendimi.

Hatta baş kahramanı olduğum bir film. Yazar kendi anılarını anlatıyor, ama sanki ben yaşıyordum.

İzmir’in semtleri öksüz kaldı

Tarık Dursun K.’ya veda

Adı İzmir’le özdeşleşen, öykülerinde, şiirlerinde, romanlarında yolu bir şekilde İzmir’den geçen ve belki de İzmir’i en güzel anlatan, Türk edebiyatının çınarlarından birisini daha yitirdik. Yazar, şair, gazeteci ve sinemacı Tarık Dursun K.’ya 11 Ağustos 2015 salı

günü veda ettik, çok sevdiği İzmir’de.

Bir yazara yakın olmak, bir yazarla çalışmak ve onun yaşamının bir kısmına tanıklık etmek, yazını seven bir insan için kuşkusuz büyük bir şans. Benim yolum 2011 yılında kesişti değerli yazarla. Heyamola Yayınla-

rı’nın hazırladığı “41 Yazar - 41 Semt - 41 Kitap” serisi içinde yer alan “İzmir Ah! - Tarık Dursun K.’nin Semtleri” kitabını onunla yaptığımız uzun söyleşilerin ve araştırmanın ardından yazdım. İzmir’in unutulmaya yüz tutmuş, yapılan onca projeye karşın makus talihini yenmeyi bir türlü başaramamış eski

semtlerinin, sokaklarının altını üstüne getirmiştik her görüşmemizde.

Tarık Dursun K. benim yaşımdan daha uzun zamandır yazan, kendi yaşından daha çok kitabı olan bir yazar. O nedenle çağının tanığı, bir kalem ustasıyla söyleşmeden önce ulaşabildiğim, özellikle de İzmir'i anlattığı kitaplarını bir kez daha gözden geçirmiştik. Daha önce okumadığım kimi

kitaplarındaki ayrıntılara, betimlemelerdeki inceliklere bir kez daha hayran kalmıştım.

Kitaplarını okudukça aile büyüklerimden sıkça duyduğum, bir kısmında benim de yaşadığım semtleri anlattığını fark ettim önce. Bu ilgimi daha da arttırdı. Betimlemeleri, mekanlara ve özellikle sıradan insanlara ilişkin detaycılığı ise öylesine etkileyiciydi ki; sayfaları çevirirken bir film izli-

yormuş gibi hissediyordum kendimi. Hatta baş kahramanı olduğum bir film. Yazar kendi anılarını anlatıyor, ama sanki ben yaşıyordum.

“Bahriyeli Çocuk”u okurken babası tarafından bir çocuğun terk edilmesinin ardından satırlara dökülen çığlığı yüreğimde sızılar yarattı. “Dul Evi”nde geri dönüşlerle anlattığı yaşamından kesitlere tanıklık ettim.

Kent kültürü üzerine denemelerinin yer aldığı "Gavur İzmir Güzel İzmir"de, oya gibi anlattığı eski İzmir'in semtlerinde kayboldum. İzmir'in savaş yıllarındaki karartma gecelerine, sinemalarına, kovboy filmlerine, yokuşlarına, trenlerine, kentin kalbi rengarenk Kemeraltı'na, Yahudilerin yaşamına, meyhanelerine, yeme içme kültürüne yolculuk yaptım.

Rıza Bey Ailevi'nde İzmir'in çok da bilinmeyen bir kesitini, bir zamanlar yoksul Yahudilerin yaşadığı, onlar terk ettikten sonra İzmir'in yine yoksul, bıçkın, yoldan çıkmış, talihsiz, yorgun ve yalnız insanlarına barınak olan kortejolarındaki yaşamı öğrendim.

"Hasangiller"de yaşamın tüm yükü omuzlarına çökmüş, yaşamının tüm sokaklarını çıkmaza sokan çaresiz insanların yürek burkan öyküsünü okudum.

"Taş Taş Üstüne Kaş Kaş Üstüne" kitabında kendi deyişiyle "İzmir'in en hınzır yokuşunu; Deveçikmaz Yokuşu'nu" keşfettim. Her şeyin yoksullara ve yoksulluğa göre ayarlandığı Damlacık'ın, çocukluğunun geçtiği Ali Reis'teki, Namazgah, Tilkilik ve Basmane'deki

Devri-Alem Şiir-kitabı kapağı

sosyal değişimin yansımalarını izledim.

İzmir'de bir çok semt değişime uğrasa da, Tarık Dursun K.'nın çocukluğunda anne

babasının elinden tutarak dolaştığı, fotoğraf çektirmeye gittiği, bayramları alışverişlerinin yapıldığı, arkadaşlarıyla haytalık ettiği sokaklar bugün hala ayakta.

Yazarın deyişiyle birbirinin içine geçmiş küçük parseller nedeniyle Laz müteahhitin girmedığı bu sokaklar, İzmir'in fiziksel olarak neredeyse hiç değişmemiş, sosyal yapısı ise deformasyona uğramış, yaşlanmış ve yıpranmış yoksul semtleri bugün hala aynı işlevi görüyor.

Uzun yıllar Giritliler'e, Boşnaklar'a, Arnavutluk'tan gelen göçmenlere, bu kentin renkli kültür mozağının önemli taşlarını oluşturan Museviler'e, Ermeni ve Rumlar'a yuva olan semtler bugün de farklı kentlerden, kültürlerden gelen göçerlere ev sahipliği yapıyor.

Yaşama 84 yaşında veda eden, ilerleyen yaşına ve rahatsızlıklarına karşın son anına dek proje üreten, yazma heyecanını, okuma sevdasını yitirmeyen Büyük Ustaya "hoşçakal" demek kolay değil elbette. Çünkü onun bize anlattığı eski İzmir semtleri Ballıkuyu, Kadifekale, Namazgah, Damlacık, Konak, Eşrefpaşa, Tilkilik, Topaltı ve unutulmaz Ali Reis Mahallesi, demografik ve

sosyoljik yapısı değişip sırları dökülse de her gün “merhaba” diyor İzmirliyle. Tıpkı onun eserleri gibi...

Tarık Ustaya vefa

Yaşamı boyunca kim bilir kaç kişiye esin kaynağı oldu, kalemine destek verdi Tarık Usta. Yolda karşılaştığı birisiyle sohbet eder gibi kaleme aldığı öykülerdeki detaycı anlatımıyla, gözlemleriyle kim bilir kaç kişiyi etkiledi. Evine gelip yazdığı şiirleri, öyküleri

ya da kompozisyonları gösteren kaç küçük çocuğa ya da gence rol model oldu.

Eski İzmir’de yaşayan insanların günlük yaşamını, mekanları, sokakları, sıradan ve yoksul insanları yalın bir dille aktaran yazar, kaleme aldığı öykülerinde, romanlarında okurları farklı bir dünyaya taşıdı.

Ben onu boynunda fuları, üzerinde tertemiz gömleği, ayaklarında pırıl pırıl ayakkabıları, kocaman gözlükleri, koltuğunun arkasın-

daki raflarda yüzlerce kitabın yer aldığı, masasının üstünde yarısı içilmiş bir sigara, Karşıyaka’daki evinde anımsayacağım hep. Önünde onlarca proje için derlenmiş karmaşık notlar arasında, gülümserken...

Dilerim yazarın Karşıyaka ya da Foça’daki, yıllardır yaşadığı, eserler verdiği ve duvarları bir zamanlar kitaplarla dolu olan onunla özdeşleşen evlerinden biri, yerel yöneticilerin desteğiyle bir anı evi olarak düzenlenir. Sağlığında olduğu gibi öğrencileri, yazmaya

Tarık Dursun K. ile tanışma vakti...

Eğer İzmir’de yaşıyorsanız ve hala bir Tarık Dursun K. kitabı okumadıysanız, eski İzmir’e ilişkin hikayeniz eksik kalmış demektir. “Neden O’nun bir kitabını okumalıyım?” dersiniz işte size yanıtlım:

Tarık Dursun K.’nın kitaplarında çocukluğunuzun İzmir’ini anımsayacaksınız. İzmir’in bitmek tükenmek bilmeyen yokuşlarını (Deve Çıkmazı’nı, Patlıcanlı Yokuşu ya da Yangın Yokuşu’nu) çıkacak, soluk almak için durup dinlendiğinizde arkınızda “şak şaka içindeki” eşsiz Körfez manzarasını göreceksiniz.

Kapılarda oturup karpuz çekirdeklerini çitleyen, saçları ensesinde topuz yapılmış Musevi kadınlara bir selam göndereceksiniz. Musevilerden bu kente kalan yoksul işi sabah yemeği boyozdan atıştırıp, “dehşetengiz” tadıyla subye içip içinizi ferahlatacaksınız.

Susadığınızda köşebaşlarında akan çeşmelere ağzınızı dayayıp kana kana doğal kaynak sularından içeceksiniz.

İzmir’in kokularını çekeceksiniz içinize. Sarıkışla’dan söz ederken postal kokusu, Kemeraltı’ndan geçerken Gizli Çiçek, Altın Damlası kolonyasının kokusu sarıverecek her yanınızı.

Sokaklarda, evlerin kapısı açıldığında bahçelerde turunç, incir ağaçları, kapılarda yaseminler karşılayacak sizi. Yaseminleri toplayıp çam ağaçlarının iğneli yapraklarına geçirecek, çam demetlerini, yarım bardak suyla dolu bir çay bardağının içinde masanıza koyacaksınız.

Ne Alsancak’a ne Karşıyaka’ya benzemeyen, Ali Reis Mahallesi’nin sokaklarına dalacaksınız. Daracık, iç içe geçmiş sokaklarda kaybolacaksınız. Eşsiz İzmir manzarasına sahip evlerinin teraslarında, havagazıyla aydınlanan sokakların ışık-

larını sayacak, gece gökyüzündeki yıldızları seyredeceksiniz.

Konak Meydanı’nda, Valilik binasının mermer merdivenlerine oturan geniş şalvarlı, koca memeli, başlarında kenarı çiçek oyalı tülbentleri, bembeyaz dişli Roman kadınları gülerek mis kokulu kırmızı karanfil, demet demet nergis uzatacaklar size.

Sıcak yaz akşamlarında sinemaya koşacaksınız ailecek. Tahta sandalyelerde oturup, elinizde çiğdemler, serin gazozlar, bir hayal aleminde dolaşacak belki “aşkı”, belki kovboy filimleri izleyeceksiniz saatler boyu.

İzmirlinin daha hoşgörölü, İzmir cadde-lerinin daha sakın, sokakların daha az kalabalık, daha temiz, komşuluğun daha içten, dostlukların daha uzun ömürlü, paranın kalpleri bugünkü gibi satın almadığı, kentin denizle daha iç içe olduğu yıllara uzanacaksınız.

Arap Fırını’ndan sıcak boyoz alıp, Garry Tabacco’nun tütün fabrikasına doğru yol alacaksınız yavaşça.

Kemeraltı’nda unutulmaz Yasef Ustası’nın meyhanesine uğrayıp Göztepe’nin yağlı marulları eşliğinde sunulmuş balıklardan yiyeceksiniz.

Takvimlerin sayfalarını geriye çevirirken, İzmir’deki değişimi de şaşkınlıkla izleyeceksiniz. Kapı önlerindeki kadınları, havada uçuşan kahkahaları, pencerelerdeki sardunyalı, bahçelerdeki turunç ağaçlarını arayacaksınız.

Eşrefpaşa’dan yokuşu çıkan tütüncü, incirci, üzümücü kızların takunyalarıyla çıkardığı yoksulluğun senfonisini duyacaksınız hüznle.

Tarık Dursun’un anlattığı yokuşlara, sokaklara, çıkmazlara bakıp bugün, o gün-

lerden izler arayacaksınız bir bir.

Ortak sevdamız olan kentin ortak geçmişine yolculuk yapacaksınız. Kendinizi okuyup bu kentin geçmişteki güzelliklerine bir kere daha hayran kalacak, özlem duyacaksınız.

“İzmir zengin bir aşure, Her şeyi bol. Kendi kendine ya aşurenin içinde yer alan insan topluluklarının birbirine inanılmaz derecede saygı duyduğu... Bakın şimdi farkına varıyoruz. Biz o zamanlar Arnavut, Boşnak, Musevi, Kürt, Sırp, Rum, Çerkez hep bir arada yaşıyoruz” diyen yazarın sözlerini “Peki ya şimdi böyle miyiz?” diye sorgulayacaksınız.

Tarık Dursun K.’nın kaleminden eski İzmir’i okumak size de iyi gelecek.

Eminim siz de bu kente teşekkür edeceksiniz...

En sıkıldığınız anlarda on dakikada yeşilliklere, kuş seslerine ya da denizin tatlı esintisine kavuşabilecek kadar doğal, her dem taze, her dem genç bir kent kalmayı becerebildiği için. Kışın en soğuk günlerinde kokusuyla içinizi ferahlatan nergisleri, sümbülleri için... İçinize renkleriyle coşku veren radikası, arapsacı, şevket-i bostan, turp otu, filizi için... Pazaryerleri için...Yıllar boyu her gelen yerel yöneticilerin büyük işler yapıyormuşçasına altını üstüne getirmesine karşın hala orijinalliğini korumayı başara-bildiği için... Havra Sokağı, Kemeraltı, Mezarlıkbaşı, Konak Meydanı için. Aldığı göçlerle deformasyona uğrasa da yitirmedığı hoşgörüsü, misafirperverliği ve diyalogu için... Adım adım dolaştığınızda eski sokaklarından aldığınız sakız kokusu, dostluk kokusu, insanlık sevgisi için. Amazon kadınlarından el alan güçlü anneleri, dik duruşlu genç kızları, çalışkan kadınları için...

İzmir Ah! diyeceksiniz.

Eşref Kolçak, Tarık Dursun, Ahmet Mekin**Tarık Dursun ve arkadaşları**

meraklı gençleri, okurlarını, dostlarını ağırlamaya, yollarını aydınlatmaya devam eder. Vefatından sonra hızla dağılan arşivi, kitapları umarım kısa sürede derlenir.

Karşıyaka eski Belediye Başkanı Ahmet Kemal Baysak'ın 20 yıl önce, 2018 Sokak'a onun adını vererek yaşatması gibi, evinin bir müzeye ye de anı evine dönmesi İzmir'in bu eşsiz değeri için ne güzel bir vefa örneği olur...

Tarık Dursun K. Özgeçmiş

1931 yılında, İzmir'de doğdu. 1950 yılında ortaokulu dışarıdan bitirdikten sonra gazetelerde çalıştı. Senaryo yazarlığı ve yönetmenlik yaptı. 1969'da Kurul Kitapevi'ni açtı. Milliyet gazetesinde kitap tanıtma yazıları yazdı. Milliyet Yayınları'nı kurup yönetti. 1973'de "Günümüzde Kitaplar" adlı bir kitap dergisi çıkardı. 1975'de Koza

Yayınları'nın kurucuları arasında yer aldı. Roman ve hikaye alanında eser vermiş, bir Türk yazardır. Aynı zamanda bir çok yayınevi yönetimlerinde bulunan yazar, yazı yaşamına şiirle başladı. 1951'de Cengiz Tuncer'le, "Devrialem" isimli ortak bir şiir kitabı yayınladı. Ardından hikayeye geçti ve konularını önce gençlik serüvenlerinden, zamanla fabrika, yapı ve deniz işçilerinin, esnaf ve küçük memur sınıfının, yaşam kesitlerini; şiirli bir dille işleyen eserler yazdı. Genellikle halk söyleşilerine yaslanan akıcı, yalın ve şiirsel diliyle Ege kent ve kasaba yaşamını; emekçilerin içinde bulunduğu koşulları izlenimci bir eleştirelilikle anlatır.

"Güzel Avrat Otu" hikaye kitabı ile 1961 Türk Dil Kurumu Armağanı'nı, "Yabanın Adamları" ile 1967 ve "Ona Sevdiğimi Söyle" ile de 1985 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı, "Kurşun Ata Ata Biter" romanı ile 1984 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, "Ömrüm Ömrüm" hikaye kitabı ile 1987 İş Bankası Büyük Edebiyat Ödülü'nü, "Ağaçlar Gibi Ayakta" ile de 1991 Yunus Nadi Yayınlanmış Roman Armağanı'nı aldı.

Tarık Dursun K. 11 Ağustos 2015 günü İzmir'de yaşamını yitirdi. ■

İzmir Ah! adlı kitaptan...

Saadet Erciyas

Yoksulluğun senfonisi

Eşrefpaşa Caddesi'nin bir ucu Mezarlıkbaşı'na uzanır.

Akşam saatleri, iki tarafında dükkanların sıralandığı yokuşta esnafın saat ayarı gibi aynı saatte dükkanların önünü suladığını söylüyor Tarık Dursun. Mumcu Kahve'nin müdavimi, Eşrefpaşa'nın delikanlılarının Mumcu'nun oradan Heykel yollarını gözlediğini anımsıyor. (İzmir'in ne kadar boş olduğunu varın siz düşünün.)

Delikanlıların beklediği sözlüler, yavuklular ve aftoslar o yıllarda ağırlıkla tütün, incir ve üzüm mağazalarından çalışan kadınlar. Servislerin, otobüsün olmadığı yıllar. Gün

ağardığında işe giden kadınların akşam iş dönüşü aynı anda çıkardığı ritmik takunya seslerini "Yoksulluğun senfonisi gibiydi" diye tanımlıyor Tarık Dursun. O anlatırken incirin, tütün ve parafin kokan üzümlerin kokusunu alıyorsunuz sanki...

"Tütün, incir, üzüm mağazalarında kadınları yöneten ustalar vardı. Mağazalar sahiple-
rinin adıyla değil, ustaların adıyla bilinirdi. Akşam fabrikadan çıkan kadınların, eve dönerken takunyalarıyla çıkardığı ritmik sesler yoksulluğun senfonisi gibiydi. Koro halinde, gürültüyle acele acele yürürlerdi. Akşamüstü Heykel'den Mezarlıkbaşı'na yürürlerdi.

Önce incirci kızlar geçirdi. Yapışkan bir kokuydu yaydıkları. Ardından burnunuzun di-
reğini kırarak kadar keskin kokularıyla tütüncüler geçer. En son üzümçüler, parafin kokularıyla geçirdi. Büyük bir gürültüydü. Tam zamanında paydos edildiği için duyulmaması imkansızdı. Arkasından tam bir sessizlik yaşanırdı. Paydosa yarım saat kala Mezarlıkbaşı esnafı, Çankaya'da yolları su-
lardı serinlik yaratmak için."

"Tüketim toplumu olmaya koşullandırılma-
dığımız zamanlardı ve insanlar yetinmeye alıştırmışlardı. Kimse kimseye kötü gözle bakmazdı" diyor özlemle Tarık Dursun.

Saadet Erciyas - İzmir Ah

Tarık Dursun - Doğum Günü

İzmir Ah Kitap Kapağı

İzmir benim çocuğum

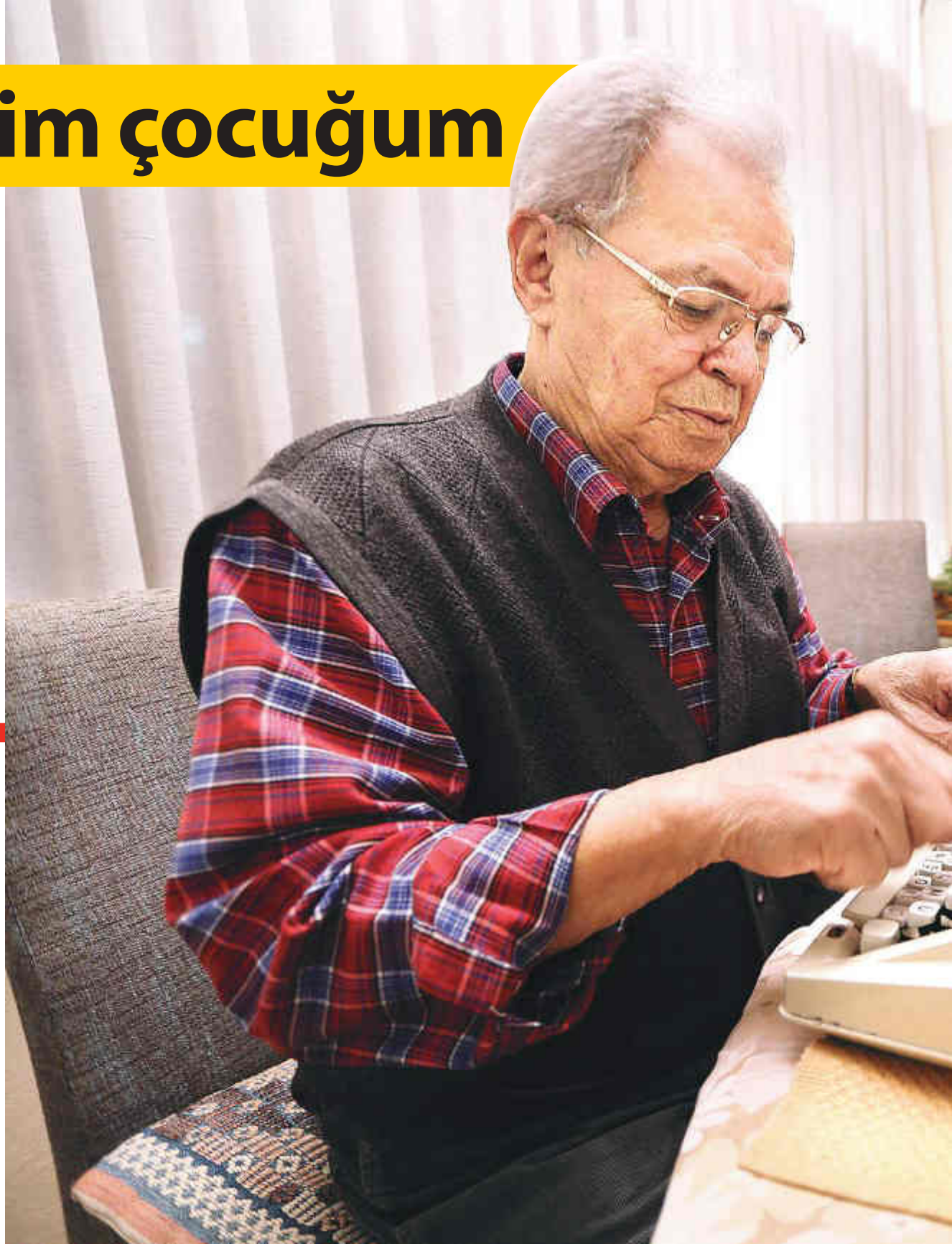
Canlı tarih, ayaklı kütüphane, duayen gazeteci, Türkiye rehberi, Emeritus Profesörü Dr. Şadan Gökovalı, “Sevilmeyen yer vatan olmaz. Yaşadığımız yerden sorumluyuz. İzmir, benim çocuğum. İzmirli de şehri sevmek için ilkönce onu tanımalı sonra iletişim kurmalı” diyor

■ **Neslihan PERŞEMBE**

9 Eylül Gazetesi yazarı

■ **Fotoğraflar: Aydın ÇETİNKAYA**

Duayen gazeteci, Türkiye rehberi, Emeritus Profesörü Dr. Şadan Gökovalı, yarım yüzyıldır yerli, yabancı gezginlere, turist rehberi adaylarına yurdumuzu anlatıyor. Anlatımını çeşitli dillerdeki kitapları, yüzlerce radyo programı, onlarca TV belgeseli ve konferanslarla da sürdürüyor. Gökovalı'ya bu soyadı boşuna konulmadı. Muğla'nın Gökova ilçesinde doğan Şadan Gökovalı'nın adı ilçede sokağa, caddeye ve tiyatroya verildi. Halikarnas Balıkcısı'nın manevi oğlu olarak eserlerini ölümünden sonra yayımladı ve tüm kitaplarına önsöz yazdı. Bundan da öte Gökovalı, Balıkcı'nın manevi mirasını yaşatan kişi. Aynı zamanda Azra Erhat'ın da manevi oğlu olan Gökovalı, Turizm alanında Türkiye'de kültür turlarının Halikarnas Balıkcısı'ndan devralıp sürdüren kişi. İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirmesinin ardından turizm üzerine yüksek lisans ve doktora yapan Gökovalı, İletişim Bilimleri dalında da doçent oldu. Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu ile Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksek Okulu ve İzmir Yaşar Üniversitesi'nde öğretim üyesi yapan Şadan Gökovalı'nın çoğu Türkiye'nin turistik yerleri hakkında olmak

üzere yirmiden fazla kitabı çeşitli dillerde yayımlandı. Gerçekleştirdiği kültür ve Türkiye turlarıyla, turist rehberlerinden ve öğrencilerinden öte insanımıza Anadolu'yu tanıttı.

Profesyonel gazeteciliğe 1 Şubat 1959'da Ege Ekspres'te başlayan canlı tarih, ayaklı kütüphane, şair, yazar, gazeteci, Türkiye rehberi, mitolog ve Emeritus Profesörü Şadan Gökovalı hoca ile Alsancak'taki evinde röportaj yaptık.

İnsanın hayatında dönüm noktaları olan yıllar vardır. Sizin için bu yıl hangi yıldır?

- 1958 yılı benim için dönüm noktasıydı. 1958'de üniversiteye başladım. Aynı yıl gazetede işe başladım ve Halikarnas Balıkcısı ile tanıştım.

Kaç üniversite bitirdiniz?

- Üç üniversite bitirdim. Bunlar; Halikarnas Balıkcısı, İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ege Ekspres.

DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'nde mitoloji dersine girdiniz. Aynı fakülteyi bitirdiğim halde maalesef sizden ders alamadım. Ancak ders alanların sizden nasıl övgüyle bahsettiklerine tanık oldum. Nedir hocam bu kadar sevilmenizin sırrı?

- Ben her şeyden önce öğrenmeyi sevdim. Öğrendiklerimi de paylaşmayı çünkü bilgi paylaştıkça çoğalır. Bu nedenle kültür turlarını gerçekleştirdim. Anlatımlarımda oyunu kullanıyordum ve anlatılanları güncelleştiriyordum. Örneğin Afrodit'i anlatıyor-

Mitolojinin edebiyata etkisi nedir?

- Mitoloji olmasaydı edebiyat yoksul kalırdı. Dünyada kutsal kitaplardan sonra en fazla satılan İlyada ve Odyssia'nın temel kaynağı mitolojidir. Aynı şekilde Dede Korkut'ta da mitoloji vardır. Aristophanes'dan Lysistra, Bulutlar, Eşek Arıları; Shakespeare'in Sezar ile Kleopatra, Antonius ile Kleopatra, Romeo Juliet, Kral Lear, Hamlet, Macbeth, Yanlışlıklar Komedyası gibi oyunları, mitolojik unsurlarla beslenmiştir. Bizden Güngör Dilmen'in Kurban, Midas'ın Kulakları, Semih Seren'in Çınar Dede ile İhlamur Nine, Orhan Asena'nın Tanrılar ve Krallar ile Truvalı Helena'sı, Melih Cevdet Anday'ın kimi şiirleri, Halikarnas Balıkcısı'nın, Azra Erhat'ın birçok yapıtı mitoloji kökenlidir.

Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler gibi masallar yerine, anlayacakları şekle büründürüp çocukların mitolojiyle tanıştırsak gelişimlerine ve yaşamlarına daha çok şey katmaz mıyız?

- Tabi ki. Fabl denilince ilk akla gelen La Fontaine'den 2 bin 500 yıl önce Anadolu'da; Bodrum taraflarında yaşamış Ezop diğer adıyla Aisopos var. Ezop Anadolu'ya ama öyle mi tanıtılıyor?

Sanatı ve kültürü nasıl tanımlarsanız hocam?

- Sanat; güzellik karşısında duyulan heyecan. Kültür ise; her şey unutulduktan sonra geride kalandır.

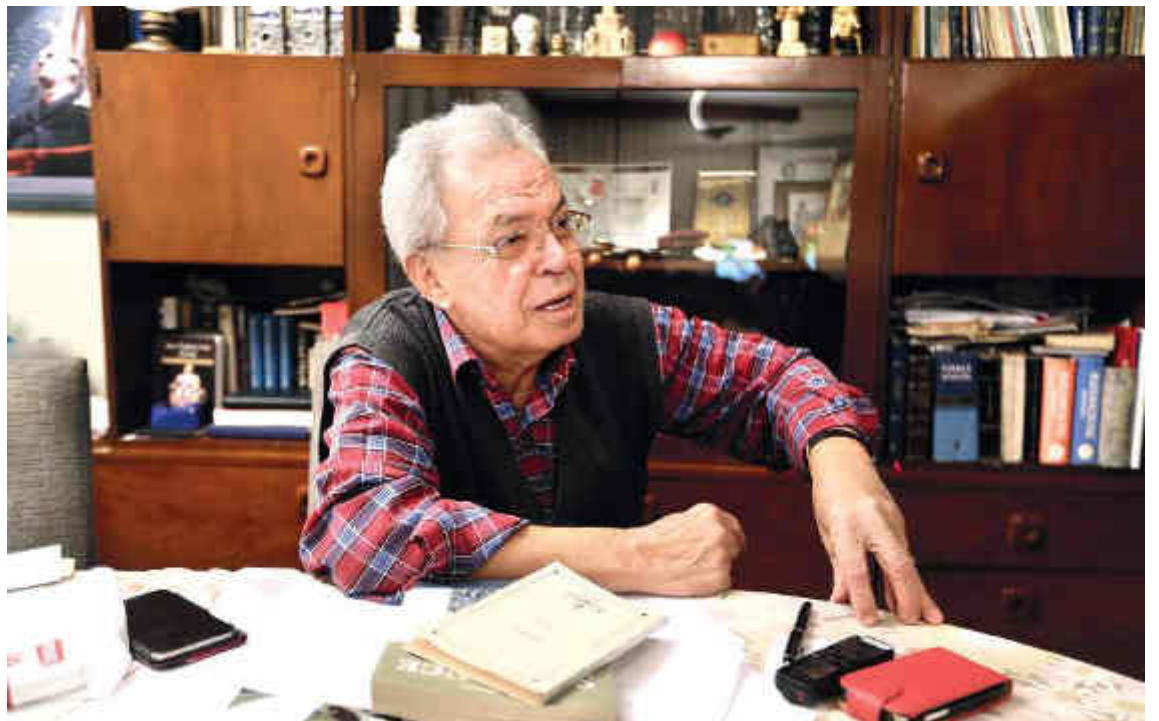
Nasıl bir rehbersiniz?

- Atatürkiye'yi severiz. Öncülerimizi bilir, sayarız. Bilir bildiririz ki Homeros şiirle, Thales bilimle, Herodot tarihle, Strabon coğrafya ile anlatmıştır Akdeniz'i. Kazmasız kazı, malasız restoran yapan, kalemsiz

sam, bir öğrencim Afrodit oluyordu. Canlandırılan şey unutulmaz. Adı üstünde can verirsiniz. Bir öğretmenin öğrencileri başarısızsa sorun öğrencilerde değil, öğretmende ve öğretim yöntemlerindedir. Öğrenmenin en iyi yolu da öğretmektir.

Mitoloji yaşamımızda olmasaydı nasıl bir kayba uğurdık?

- Kütüphane rafları, müze salonları, antik kentler mitolojik ürünlerle doludur. Mitolojiyi çıkarırsanız müzelerde eser, tarihi kentlerde yapıt kalmaz. Mitolojide gökteki yıldızlara, psikiyatrideki komplekslere yetecek kadar isim var. Benden istenen Söylence kitabımı da bu doğrultuda yazdım. Mitoloji, edebiyatı ve çok sayıda disiplini besler.

barış antlaşması imzalayan rehberlerimiz biz. Kıldan ince, kılıçtan keskince üç aracımız var bizim; yükte hafif, pahada ağır üç güçlüm silah: bilgi, sevgi, dürüstlük. Zeus'u ve kabinesindeki bakanları, analarının kızlık soyadlarına kadar biliriz de, tapmayız onlara. İnsana ateşi verdi diye Prometheus'u, dünyaya bereket saçtı diye Demeter'i, barışı getirdi diye Eirene'yi sever, överiz. İnsanımıza tanınmayan yerin sevimlemeyeceğini, sevilmeyen yerin vatan olamayacağını belletiriz. Sevdamız Anadolu, yolumuz Atatürk'ün ışıklı yoludur.

Övgüyle bahsedilen kültür turlarınıza da değinelim.

- 1973'e kadar Balıkçı, İzmir'de kültür turlarını yaptı. Sonra ben bu türleri ben devralıp sürdürdüm. 20 kere Anadolu'ya tur düzenledim. Bir yeri tanımanız için en az 20 kere oraya gitmeniz gereklidir.

Halikarnas Balıkçısı ile tanışmak, beraber işler yapmak ve onun manevi oğlu olmak nasıl bir duygu?

- Doğup büyüdüğüm yerde Halikarnas Balıkçısı, efsanevi bir isimdi. Öğrettiklerinden ve çalışmalarımızdan öte bana çok iyi arkadaş, dost oldu. Bizim iletişimimiz Mevlana

ve Şems, Münir Nurettin ve Yahya Kemal gibiydi. Aynı şekilde Azra Erhat da. Balıkçı, bir kitabında da belirttiği gibi "Şadan Gökovalı'ya arkadaşım, oğlum desem azdır. Çünkü mevcut insanlar arasında beni devam ettirecek en müsait insan odur. Ölsem, ölüm bana galebe çalmamış olacak. Çünkü Şadan var" dedi. Bu büyük bir mutluluk benim için. Kitap ve makalelerini daktilo edecek birini arıyordu. Bu işe talip oldum. O günden sonra ölümüne dek makale, roman ve öykülerini daktilo ettim. Onunla olan iletişimimin daha güçlü olması ve Anadolu'yu daha iyi tanımak için Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği kursa katıldım. Bu kursu birincilikle bitirdim. Anadolu'yu gezdikçe ve tanıdıkça tanınmayan yerin sevimlemeyeceğini, sevilmeyen yerin vatan olamayacağını öğrendim. Balıkçı ile beraber işler yapmanın ve onun manevi oğlu olmanın açtığı kapıları görüyor musunuz? Tabi ki tüm bunlar, benim yaşamımı anlamlandırdı, mutluluk verdi. Balıkçı, 'Tarihi değerlere dokunmak, uyuyan çocuğu uyandırmak gibi bir şey' derdi. Balıkçı öğrettikleriyle bana bir vatan bağısladı.

Baktığınız ve hayran olduğunuz çok şey olduğunu biliyoruz. Bunları derslerinizde, kültür turlarınızda ve kitaplarınızda

da anlatarak, "baktım baktım da hayret ettim, baktım baktım da hayran oldum" diyorsunuz. Bir de Türk Gözü'ne değiniyorsunuz. Nedir Türk Gözü?

- Sonsuz gökyüzünde sayısız yıldız asılı. Birbirlerine göz kırıyor ve ara sıra birbirlerini ziyaret ediyorlar. Gündüzleyin, gökte güneş varken bile yıldızları görebilen gözlere Türk Gözü deniyor. Dünyada 7 milyar insan, bir ulu ağaçta yarım milyar yaprak var. Odunu oduna sürtüyorsunuz, ateş çıkıyor. Kırangıç, yarası bir uçuyor, yuvasında bekleyen yavrularına sinek taşıyor. Kartal, kabuğunu kıramadığı kaplumbağayı 25-30 metre yüksekten kayalara atıp parçalayarak içini yiyor. Tavşan, korkudan çişini salarak üstüne çullanan kartalın gözlerini kör ediyor. Kuzu, binlerce koyun arasında kendi anasını bulup emiyor ve ana koyun yavrusunu tanıyor. İşte bunlar gibi yaşamdaki çok sayıda olaya baktım baktım da hayret ettim, baktım baktım da hayran oldum.

Gazetecilere önereceğiniz ilk beş insan, kadın, arkeolojik merkez, İslam eserleri, doğa harikaları ve gazeteciler kimlerdir?

- İlk beş insan; Atatürk, İzmirli Homer, Sökeli Thales, Efesli Heraklit ve İsmet İnönü'dür. Beş kadın; Miletli Aspasya, Midillili Sappho,

Hitit İmparatoriçesi Pudu Hepa, Nene Hatun, Zübeyde Ana'dır. Arkeolojik merkez; Efes, Bergama, Hattuş, Nemrut Doruğu, Sagalassos'dur. İslam eserleri; Edirne'deki Selimiye, İstanbul'daki Süleymaniye ve Sultan Ahmet, Anıtkabir ve İzmir'deki Hisar Camisi'dir. Doğa harikaları; Pamukkale, Bandırma'daki Kuş Cenneti, Doğal Yaşam Parkı, Gökova Körfezi, Düden ve Düdenbaşı Şelalleri'dir. İlk beş gazeteciye Hasan Tahsin, Naci Sadullah, Halikarnas Balıkcısı, Abdi İpekçi ve Mete Akyol'dur.

İzmir Gazeteciler Cemiyeti'nin yayınladığı Atatürk ve İzmir adlı kitabınıza değinelim.

- Mustafa Kemal Atatürk, 11 Ekim 1925'de "Ben bütün İzmir ve İzmirli severim. Güzel İzmir'in temiz kalpli insanların da beni sevdiklerinden eminim" dedi. Atatürk, 1905'den 1938'e 17 kez İzmir'e geldi ve bu kentte 152 gün geçirdi. İşte Atatürk'ün İzmir'e gelişlerinde yaşadıkları ve o dönemin panoramasını anlatan Atatürk ve İzmir kitabını, Ege Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu öğretim görevlisi olarak çalıştığım dönemde, başkanlık yaptığım üç kişilik ekiple hazırladım. Kitapta Kurtuluş Savaşı'ndan Cumhuriyet'e Atatürk'ün İzmir gelişleri anlatıldı, kentteki konuşmalarına yer verildi. Kitap, Atatürk sevgisini işleyen

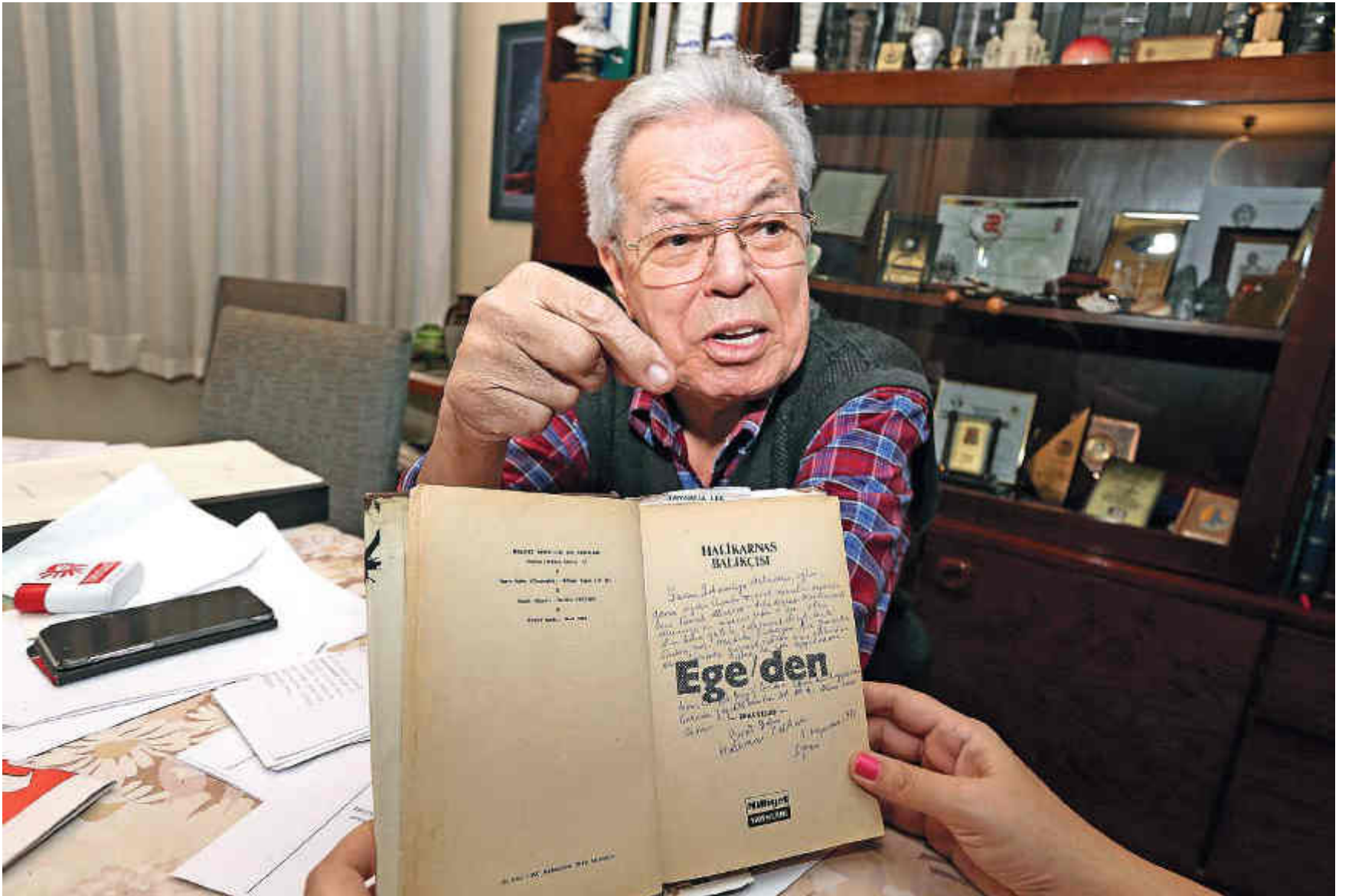

şairlerle süslendi. Hiç yayınlanmamış fotoğrafların da yer almasıyla zenginleştirildi. Kitabın hazırlanmasını isteyen ve yayınlansa İzmir Gazeteciler Cemiyeti oldu.

Hayalinizdeki İzmir nasıl?

- Tanımadığınız toprağı sever misiniz? Seilmeyen yer vatan olmaz. Bu nedenle yaşadığımız yeri antik dönemden bugüne tarihi, kültürü, sanatı, maddi ve manevi yönleriyle tanımalıyız. Yaşadığımız yerden

sorumluyuz. İnsan tohum gibidir. Tohuma bakarsanız ağaç olur. Ağaç meyve verir. İzmir, benim çocuğum. İnsan çocuğunu sevmez mi? İzmirli de çocuğunu sevmek için, ilkönce onu tanımalı, iletişim kurmalı. Sevilen insan güzelleşir. Güzelleşen insan, yaşadığı kenti de güzelleştirir. Öğrenmeyi ve araştırmayı sevmemiz gerekli. Bu sevgi çocuklara nasıl verilir? Oyunla. Bir kenti içinde yaşayan insanlara sevdirmek kimin elindedir? ■

Acil Telefonlar

AKS 110
ACİL SERVİS 112
POLİS İMDAT 155
JANDARMA 156
SU ARIZA 185
CENAZE HİZMETLERİ 188

Ulaşım

Otogar (İzotaş)
 0 232 472 10 10
Üçkuyular Terminali
 0 232 259 88 62
Adnan Menderes Havalimanı
 0 232 274 26 26
THY 0 232 484 12 20
TCDD Basmene Garı
 0 232 484 53 53
TCDD Alsancak Garı
 0 232 464 77 95
Denizcilik İşl. (Liman)
 0 232 425 87 00

**Konak Belediyesi
Evlendirme Memurlukları**

Fuar Evlendirme Memurluğu
 0 232 425 24 60
**Eşrefpaşa Evlendirme
 Memurluğu**
 0 232 250 25 05
**Gültepe Evlendirme
 Memurluğu**
 0 232 457 49 90
**Güzelyalı Ümit Besen
 Evlendirme Memurluğu**
 0 232 285 05 07

Konak Belediyesi Müdürlükler

**Basın Yayın ve Halkla
 İlişkiler Müdürlüğü**
 0 232 489 45 22
Bilgi İşlem Müdürlüğü
 0 232 445 19 40
**Çevre Koruma ve
 Kontrol Müdürlüğü**
 232 482 10 36
Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
 0 232 489 45 18
Fen İşleri Müdürlüğü
 0 232 489 48 58
Hukuk İşleri Müdürlüğü
 0 232 489 31 73
**İnsan Kaynakları
 ve Eğitim Müdürlüğü**
 0 232 484 14 99
**Kültür ve Sosyal İşler
 Müdürlüğü**
 0 232 422 68 07
Mali Hizmetler Müdürlüğü
 0 232 484 09 99
Plan ve Proje Müdürlüğü
 0 232 489 45 59
Park ve Bahçeler Müdürlüğü
 0 232 445 43 90
Sağlık İşleri Müdürlüğü
 0 232 482 20 75
Temizlik İşleri Müdürlüğü
 0 232 433 36 30
Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
 0 232 459 97 95
Veteriner Müdürlüğü
 0 232 459 24 10
Zabıta Müdürlüğü
 0 232 484 15 10
Merbel Genel Müdürlüğü
 0 232 464 41 52

Resmi Daireler

Valilik 0 232 455 82 82
Büyükşehir Belediye Başkanı
 0 232 293 12 00
İZFAŞ 0 232 497 10 00
Ege Serbest Bölge Md.
 0 232 251 35 94
TRT Bölge Md.
 0 232 463 02 03
**Basın Yayın ve Enformasyon
 İl Müdürlüğü**
 0 232 489 42 91
Emniyet Müdürlüğü
 0 232 489 05 00
**Güney Deniz
 Saha Komutanlığı**
 0 232 463 01 00
Hava Eğitim Komutanlığı
 0 232 285 96 50
**İl Gençlik ve
 Spor Müdürlüğü.**
 0 232 464 82 08
İl Müftülüğü
 0 232 441 82 01
Meteoroloji Bölge Müdürlüğü
 0 232 285 39 65
Defterdarlık
 0 232 483 09 25
Milli Eğitim Müdürlüğü
 0 232 477 21 00
Ulaştırma Bölge Müdürlüğü
 0 232 495 20 00
Ege Bölgesi Sanayi Odası
 0 232 441 09 09
İl Sağlık Müdürlüğü
 0 232 441 81 11
Çevre İl Müdürlüğü
 0 232 341 68 00
Dokuz Eylül Üniversitesi
 0 232 464 80 47
Ege Üniversitesi
 0232 388 01 10
Yüksek Teknoloji Enstitüsü
 0232 750 60 00

Hastaneler Hastane Poliklinik

**AĞIZ BİRLİĞİ AĞIZ VE DİŞ
 SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ**
 Ali Çetinkaya Bulvarı No: 34/1
 Alsancak Tel: 0232 463 86 88
ATA DİŞ POLİKLİNİĞİ
 Vasıf Çınar Bulvarı Çelebi Apt.
 No: 25 K:2 D:4 Alsancak
 Tel: 0 232 464 86 26
ATAKALP HASTANESİ
 1418 Sok. No: 16 Kahramanlar
 Tel: 0 232 483 14 14
**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
 ZÜBEYDE HANIM HAST.**
 6371 Sok. No: 34 Bostanlı
 Tel: 0 232 241 10 00
**DENTAKİD ÖZEL
 SAĞLIK HİZMETLERİ**
 Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 53/4
 Alsancak Tel: 0 232 465 11 05
**DENTORİON AĞIZ DİŞ
 ESTETİK MERKEZİ**
 Mustafa Bey Cad. No:1/1 D:18
 Alsancak Tel: 0 232 464 88 11
**DIET INN BESLENME VE
 DİYET DANIŞMA MERKEZİ**
 Kıbrıs Şehitleri Cad. Mayıs Apt.
 No: 4/7 Alsancak
 Tel: 0 232 463 53 67 - 463 53 29

DİZDARER ÖZEL SAĞLIK

1394 Sok. No: 11 D:9 Alsancak
 Tel: 0 232 464 04 06

**DOĞU-ŞAN ÖZEL AĞIZ VE
DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ**

Cumhuriyet Bul. No: 181 D:3
 Alsancak Tel: 0 232 421 59 65

**DR. CEVDET TUĞRUL MEME
MER. ANKA ÖZEL SAĞLIK**

Ali Çetinkaya Bul. No: 58/1
 Alsancak Tel: 0 232 446 84 75

**DR. A. KADİR DEMİREL
DİŞ KLİNİĞİ**

Ali Çetinkaya Bul. No: 70 K:2
 D:204 Sağlık Sitesi Alsancak
 Tel: 0 232 421 89 12

www.kadirdemirel.net

**DUYMER İŞİTME
CİHAZLARI MERKEZİ**

1720 Sok. No: 2 Karşıyaka
 Tel: 0 232 364 22 59

Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 4
 Alsancak Tel: 0 232 463 74 55

**EL MİKROCERRAHİ
ORTOPEDİ TRAVMATOLOJİ**

HASTANESİ
 1418 Sok. No: 14 Kahramanlar
 Tel: 0 232 441 01 21

**GELİŞİM EGE SPECT
TEŞHİS MERKEZİ**

Mimar Sinan Cad. No: 13/1
 Kahramanlar Tel: 0 232 464 22 32

**İDEAL AĞIZ VE DİŞ
SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ**

Talatpaşa Bul. No:16 D:1
 Alsancak Tel: 0 232 463 09 39

www.idealclinic.com

**İLGİM KADIN HASTALIKLARI
VE DOĞUM MERKEZİ**

Talatpaşa Bul. 1434 Sok. No: 1/6
 Alsancak Tel: 0 232 463 89 29

**İRENBE TİP VETÜP
BEBEK MERKEZİ**

Talatpaşa Bul. 1436 Sok. No:6
 Alsancak Tel: 0 232 464 58 88 (pbx)

KENT HASTANESİ

8229 Sok. No:30 Çiğli
 Tel:0 232 386 70 70

KÜLTÜR TIP LABORATUVARI

1394 Sok. No: 11 Alsancak
 Tel: 0 232 464 42 32

LAMED ÖZEL SAĞLIK HİZM.

1359 Sok. No:1 K:2 D: 5-6
 Umut Sitesi Alsancak
 Tel: 0 232 464 22 33

ORTE AĞIZ DİŞ SAĞLIĞI

Ali Çetinkaya Bul. No: 67/3
 Alsancak Tel: 0 232 465 05 50

ÖZEL ÇINARLI HASTANESİ

Anadolu Cad. No: 14 Çınarlı
 Tel: 0 232 462 27 27

ÖZEL KENT TIP MERKEZİ

Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 140
 Alsancak Tel: 0 232 488 28 28

**ÖZEL SMYRNA ART
TÜP BEBEK MERKEZİ**

Anadolu Cad. No: 34 Bayraklı
 Tel: 0 232 461 93 33 - 461 68 63

RETİNA GÖZ MERKEZİ

Talatpaşa Bul. 1488 Sok. No:3
 Alsancak Tel: 0 232 464 49 49

SERDAR ÖZLER GÖZ KLİNİĞİ

1382 Sok. No: 32/4
 Alsancak Tel: 0 232 463 98 76

STAR KADIN SAĞLIĞI

Ali Çetinkaya Bul. No: 66/4
 Alsancak Tel: 0 232 464 71 51

TALATPAŞA TIP LAB.

Talatpaşa Bul. No: 61/2
 Alsancak Tel: 0 232 463 08 97

**TÜRKER DİŞ TEDAVİ
ORTODONTİ İMPLANT**

1438 Sok. No: 1 Sema Apt.
 Alsancak Tel: 0 232 422 43 43

**TÜRK KANSER ARAŞTIRMA
VE SAVAŞ KURUMU İZMİR**

Mahmut Bozkurt Cad. No: 47 /2
 Alsancak Tel: 0 232 464 85 84

VELİ LÖK ÖZEL TEDAVİ MERKEZİ

1416 Sok. No: 11 Kahramanlar
 Tel: 0 232 425 85 45

YAŞAM LABORATUVARI

Kıbrıs Şehitleri Cad.
 1447 Sok. No: 6/1
 Alsancak Tel: 0 232 464 55 64

ZÜBEYDE HANIM TIP MERKEZİ

Zübeyde Hanım Cad. No: 39/B
 Alaybey Karşıyaka
 Tel: 0 232 366 22 77

**KONAK BELEDİYESİ
SEMT MERKEZLERİ****Nazime-Sacide Akarcalı Semt
Merkezi:**

2814 Sokak. No: 7
 Tel: 0232 445 29 06

**Mersinli/İzmir
Basmene Semt Merkezi:**

1299 Sok. No: 7 Basmene
 (Oteller Sokağı) Tel: 0 232 445 93 79

Agora Semt Merkezi:

806 Sok. No: 7 Patlıcan Yokuşu
 Agora Tel: 0 232 483 05 98

**Saadet Mirici Semt Merkezi
(Giysi Bankası):**

843 Sok. No: 50 İkiçeşmelik
 Tel: 0 232 425 35 10

İsmetpaşa Semt Merkezi:

360/1 Sok. No: 5 İsmetpaşa
 Tel: 0 232 457 37 40

Ballıkuyu Semt Merkezi:

Kocatepe Mah.
 Hacı Efendi Cad. No: 232
 Ballıkuyu Tel: 0 232 446 00 40

Eşrefpaşa Semt Merkezi:

İkiçeşmelik Cad. No: 5 Cicipark İçti
 Tel: 0 232 250 71 00

Gültepe Semt Merkezi:

Plevne Cad. No: 18 Gültepe
 Tel: 0 232 433 25 77

Kadın Danışma Merkezi:

442 Sokak No:73 Konak
 Tel: 0 232 425 35 01

Oteller**AKSAN OTELİ**

Gaziler Cad. No: 214-216
 Basmene Tel: 0 232 441 70 61

ANEMON İZMİR

Mürsel Paşa Bul. No: 40
 Kahramanlar Tel: 0 232 446 36 56

ANEMON FUAR OTEL

1362 Sok. No: 57 Montrö Alsancak
 Tel: 0 232 446 06 46

BABADAN OTELİ

Gaziosmanpaşa Bul. No: 50
 Çankaya Tel: 0 232 483 96 40

BALCA OTEL

1484 Sok. No:11
 Alsancak Tel: 0 232 422 30 74

NE NEREDE?... NE NEREDE?... NE NEREDE?...

BEYOND HOTEL

Kızılay Cad. 1376 Sok. No: 5
Alsancak Tel: 0 232 463 05 85

BLUE BOUTIQUE HOTEL

Mürselpaşa Bul. 1265 Sok. No: 13
Basmane Tel: 0 232 484 25 25

COMFORT OTEL

Mürselpaşa Bul. No: 159
Tel: 0 232 425 26 00

CROWNE PLAZA

Crowne Plaza İzmir 10 Sok. No: 67
İnciraltı Tel: 0 232 292 13 00

OTEL DOKUZ EYLÜL

Mustafa Kemal Sahil Bul. No: 273
Küçükyalı Tel: 0 232 445 94 80

EGE PALAS OTELİ

Cumhuriyet Bul. No: 210
Alsancak Tel: 0 232 463 90 90

EGE SAĞLIK OTELİ

Ege Üniversitesi Arkası
Bornova Tel: 0 232 373 48 62

İSMİRA OTEL

Gazi Osman Paşa Bul. No: 26
Alsancak Tel: 0 232 445 60 60

İZMİR HİLTON

Gazi Osman Paşa Bul. No: 7
Alsancak Tel: 0 232 497 60 60

İZMİR PALACE

Vasıf Çınar Bul. No: 2
Alsancak Tel: 0 232 421 55 83

KARACA OTELİ

1379 Sok. No: 55
Alsancak Tel: 0 232 489 19 40

KAYA PRESTİGE

Tel: 0 232 483 03 23

KİLİM OTEL

Atatürk Bulvarı Alsancak
Tel: 0 232 484 53 40

KORDON OTEL

Akdeniz Cad. No: 2
Pasaport Tel: 0 232 425 04 45

MOVENPICK HOTEL İZMİR

Cumhuriyet Bul. No: 138
Pasaport Tel: 0232 488 14 14

OTEL MARLA

Kazım Dirik Cad. No: 7
Pasaport İZMİR Tel: 0 232 441 40 00
Faks: 0 232 441 11 50

OTEL BAYLAN

1299 Sok. No: 8
Basmane Tel: 0 232 483 01 52

OTEL KAYA

Gazi Osman Paşa Bul. No: 45
Alsancak Tel: 0 232 483 97 71

PALM CITY OTEL

Mürsel Paşa Bul. No: 149
Basmane Tel: 0 232 445 80 80

RESIDENCE BUTİK OTEL

Mürsel Paşa Bul. No: 28
Basmane Tel: 0 232 441 90 90

SC INN BOUTIQUE HOTEL

Mürsel Paşa Bul. No: 2
Basmane Tel: 0 232 446 54 00

SUSUZLU ATLANTIS OTEL

Gazi Bul. No: 128
Çankaya Tel: 0 232 483 55 48

SWISSOTEL GRAND EFES

Gazi Osman Paşa Bul. Heykel
Tel: 0 232 414 00 00

YUMUKOĞLU OTEL

Şair Eşref Bul. 1371 Sok. No: 8
Çankaya Tel: 0 232 483 65 65

Tiyatrolar - Sahneler

ATATÜRK İL HALK

KÜTÜPHANESİ

Tel: 0 232 425 08 97

İZMİR DEVLET TİYATROSU

Tel: 0 232 445 89 41

İDT KONAK SAHNESİ

Tel: 0 232 483 50 35

İSMET İNÖNÜ SANAT MERKEZİ

Tel: 0 232 489 09 26

İZMİR TİYATRO

BAB-I SANAT SAHNESİ

Şehit Fethi Bey Caddesi Pasaport

Tel: 0 232 446 77 95

DEÜ SABANCI

KÜLTÜR SARAYI

Tel: 0 232 441 90 09

HAMLE TİYATROSU

Tel: 0 232 446 88 57

İZMİR DEVLET

OPERA VE BALESİ

Tel: 0 232 441 01 73

İZMİR DEVLET SENFONİ

ORKESTRASI

Tel: 0 232 489 09 26

İZMİR SANAT

Tel: 0 232 483 63 34

KARŞIYAKA AÇIK HAVA

TİYATROSU

Tel: 0 232 362 61 61

Kültür Merkezi

KONAK BELEDİYESİ

TÜRKAN SAYLAN

ALSANCAK KÜLTÜR

SANAT MERKEZİ

Kıbrıs Şehitleri Cad.

No: 12 Alsancak Tel: 0 232 422 52 36

KONAK BELEDİYESİ

SELAHATTİN AKÇİÇEK

EŞREFAŞA KÜLTÜR

MERKEZİ

İnönü Cad. No: 2/1 Bayramyeri

Tel: 0 232 262 45 90 - 262 99 84

KONAK BELEDİYESİ GÜZELYALI

KÜLTÜR MERKEZİ

32 Sok. No: 4 Fuat Göztepe Parkı

Güzelyalı Tel: 0 232 224 24 30

AHMED ADNAN SAYGUN

SANAT MERKEZİ (AASSM)

Mithatpaşa Cad. 1087 Sok.

Güzelyalı Tel: 0 232 293 38 00

ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ

Tel: 0 232 489 56 87

EÜ ATATÜRK KÜLTÜR MER.

Tel: 0 232 483 85 20

FRANSIZ KÜLTÜR MERKEZİ

Cumhuriyet Bul. No: 152

Alsancak Tel: 0 232 466 00 13

KEDİ KÜLTÜR SANAT MER.

Atatürk Cad. No: 86/A

Alsancak Tel: 0 232 464 99 35

www.kedikultursanat.org

NARLIDERE BELEDİYESİ

KÜLTÜR SANAT MERKEZİ

Tel: 0 232 238 80 55

TÜRK-AMERİKAN DERNEĞİ

Tel: 0 232 464 20 95

TÜRK-İTALYAN KÜLTÜR DER.

Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 58

Alsancak Tel: 0 232 421 52 42

ZİYA GÖKALP KÜLTÜR MER.

Tel: 0 232 366 44 59

Sinemalar

AFM PASTEL

Tel: 0 232 489 22 00

AGORA

Tel: 0 232 277 25 25

BATI

Tel: 0 232 347 58 25

CİNEBONUS KONAK PİER

Tel: 0 232 446 90 40

DESEM SİNEMALARI

Tel: 0 232 422 53 10

İZMİR Tel: 0 232 421 42 61

Müzeler

KONAK BELEDİYESİ

NEŞE VE KARİKATÜR MÜZESİ

Tel: 0 232 465 31 05

KONAK BELEDİYESİ

İZMİR MASK MÜZESİ

Tel: 0 232 465 31 07

KONAK BELEDİYESİ

ÜMRAN BARADAN OYUN

VE OYUNCAK MÜZESİ

Tel: 0 232 425 75 13

KONAK BELEDİYESİ

RADYO VE DEMOKRASİ MÜZESİ

Tel: 0 232 484 14 83

KONAK BELEDİYESİ

KADIN MÜZESİ

Tel: 0 232 484 04 81-489 45 22

AGORA AÇIKHAVA MÜZESİ

Tel: 0 232 483 46 96

ARKEOLOJİ MÜZESİ

Tel: 0 232 489 07 96

ATATÜRK MÜZESİ

Tel: 0 232 464 80 85

BERGAMA MÜZESİ

Tel: 0 232 631 28 83

ÇEŞME MÜZESİ

Tel: 0 232 712 66 09

EFES MÜZESİ

Tel: 0 232 892 60 10

ETNOGRAFYA MÜZESİ

Tel: 0 232 489 07 96

İNÖNÜ EVİ MÜZESİ

Tel: 0 232 445 55 99

İZMİR RESİM VE

HEYKEL MÜZESİ

Tel: 0 232 482 03 93

ÖDEMiŞ MÜZESİ

Tel: 0 232 545 11 84

TABİAT TARİHİ MÜZESİ

Tel: 0 232 388 26 01

TCDD MÜZE VE SANAT GALERİSİ

Tel: 0 232 464 31 31

EGE ÜNİVERSİTESİ

KAĞIT VE KİTAP

SANATLARI MÜZESİ

Tel: 0 232 374 59 31

Sosyal kulüpler

ÇAĞDAŞ YAŞAMI DES. DERNEĞİ

1451 Sok. No: 17/3

Alsancak Tel: 0 232 464 33 59

EGE AÇIKDENİZ YACHT KULÜBÜ

Levent Marina Bakü Bul. No: 72

İnciraltı Tel: 0 232 278 79 22

EGE ORMAN VAKFI

1452 Sok. No: 10/A K:3

Tel: 0 232 464 51 60

İZMİR DAĞCILIK VE DOĞA

SPORLARI İHTİSAS KULÜBÜ

1456 Sok. No: 96/3 Alsancak

Tel: 0 232 421 30 10 - 0 541 421 30 90

İZMİR FOTOĞRAF SANATI DER.

1457 Sok. No: 12/3

Alsancak Tel: 0 232 464 32 12

İZMİR KÜLTÜR SANAT

EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. No: 38

Karataş Tel: 0 232 482 00 90

YENİ YÜKSEKTEPE KÜLTÜR DER.

1482 Muzaffer İzgü Sokağı No: 5

Alsancak Tel: 0 232 464 57 39

1710 Sok. No: 11 Karşıyaka

Tel: 0 232 381 67 76

Tenis Kulüpleri

KÜÇÜK KULÜP

Tel: 0 232 463 87 47

KÜLTÜRPARK TENİS KULÜP

Tel: 0 232 483 33 52

Turizm Danışma

ADNAN MENDERES HAVALİMANI

Tel: 0 232 274 26 26

İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Tel: 0 232 483 51 17

BERGAMA Tel: 0 232 631 28 51

ÇEŞME Tel: 0 232 712 66 53

FOÇA Tel: 0 232 812 12 22

SELÇUK Tel: 0 232 892 63 28

Konsolosluklar

ABD Tel: 0 232 464 87 55

İNGİLTERE Tel: 0 232 463 51 51

İTALYA Tel: 0 232 463 66 76-96

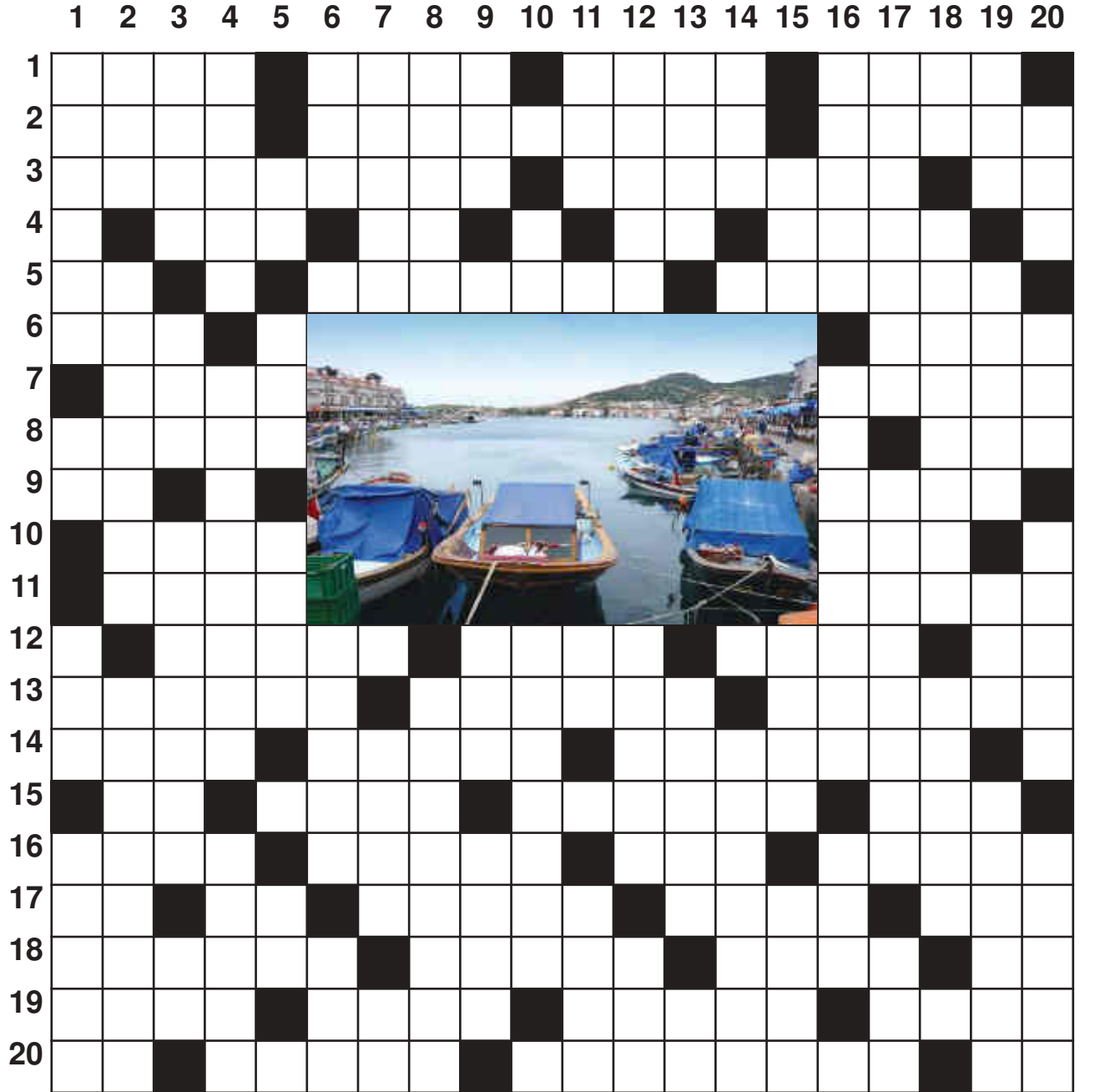
YUNANİSTAN Tel: 0 232 464 31 60

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	F	O	Ç	A		A	T	T	A		A	T	A	N		A	C	A	R	
2	A	Y	A	R		K	A	R	Ş	I	Y	A	K	A		L	İ	D	E	R
3	Y	A	R	I	L	A	M	A	K		A	B	A	R	T	A	N		T	E
4	T		E	Z	A		İ	N		A		A	R		A	C	A	L		Y
5	O	H		A		A	R	S	E	N	İ	K		A	S	A	Y	İ	Ş	
6	N	A	Z		T												E	K	İ	P
7		Ş	A	K	A											İ	T	İ	N	A
8	A	L	T	A	Y											L		D	İ	L
9	Y	A		L												E	L	İ	K	
10		M	O	P	E											T	A	T		S
11		A	B	A	T											İ	P	E	K	A
12	Ü		E	Z	İ	C	İ		O	F	İ	S		M	A	Ş	A		Ö	Ç
13	R	A	Z	A	K	İ		A	R	A	M	A	K		F	İ	L	İ	K	A
14	E	K	İ	N		L	İ	S	A	N		P	A	L	A	M	A	R		K
15		A	T		S	I	L	A		A	Z	A	M	E	T		P	O	Z	
16	A	D	E	T		Z	A	B	I	T		K	A	T		S	A	N	A	L
17	B	E		A	F		M	İ	L	İ	S		N	A	M	E		İ	M	A
18	İ	M	A	L	A	T		Y	İ	K	İ	M		F	A	R	E		A	G
19	D	İ	Z	E		E	T	E	K		R	E	M	E	L		G	Ü	N	Ü
20	E	K		P	A	K	E	T		K	A	N	O	T	İ	Y	E		E	N

BULMACA... BULMACA... BULMACA... BULMACA... BULMACA...

SOLDA SAĞA

1- İzmir Körfezi'nin kuzeyinde yer alan ve ekonomisi tarım, turizm ve balıkçılığa dayalı olan, tarihi eserler yönünden zengin ilçe - Çocuk dilinde gezmek - Fırlatan - Uyanık, gözü açık **2-** Normal ölçülerine getirme - İzmir'in körfezde yer alan merkez ilçelerinden biri - Önde giden, başkan. **3-** Bir işin ortasına gelmek - Her şeyi fazla büyüterek anlatan - Bir cetvel **4-** Eziyet etme - Mağara - Utanma - Bazı mahalli şivelerde ölüm, eceller **5-** Rahatlama sesi - En öldürücü zehir - Toplum düzeni **6-** Cilve, işve - Takım **7-** Eğlendirmek için yapılan hareket veya söylenen söz - Özen **8-** İzmir'in köklü takımı- Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ **9-** Hayret belirten söz - Dağ keçisi (halk) **10-** Sıkıcı, üzgün anlamına gelen bir müzik akımının adı - Hoşa giden durum, lezzet, zevk **11-** Bayındır - Altın kökü **12-** Üstün gelen, yok eden, ağır basan - İş yeri, daire, büro - Ateş veya kızgın bir şey tutmaya, korları karıştırmaya yarayan iki kollu metal araç - İntikam **13-** Kalınca kabuklu, iri ve uzunca taneli, şekeri çok bir tür üzüm - Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak - Cankurtaran sandalı **14-** Tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum - Konuşulan dil - Gemileri iskele, rıhtım veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat **15-** Bir hayvan - Gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer - Ululuk, büyüklük, yücelik - Resim ve fotoğrafta duruş **16-** Sayı, tane - Tutanak - Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan daire veya odaların bütünü - Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahminî **17-** Berilyumun sembolü - Suçu bağışlamak - Savaş sırasında orduya yardımcı olarak toplanan silahlı halk gücü - Mektup (eski) - Dolaylı olarak anlatma **18-** Ham madde işlenerek yapılan her türlü mal - Yok olmaya sebep olabilecek şey, büyük zarar, felaket - Kemirgen bir hayvan - Gümüşün sembolü **19-** Şiir satırı, mısra - Giysinin belden aşağıda kalan bölümü - Klasik Türk müziğinde bir usul - Haset (halk) **20-** İlave - İçinde bir veya birçok şey bulunan, kâğıda sarılarak veya kutuya konularak bağlanmış, elde taşınacak büyüklükte nesne - Düz kenarlı şapka - Genişlik

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1- Gezinti için kullanılan süslü at arabası - Dünyanın uydusu - Azotlu besinlerin vücutta yanmasıyla oluşan, erimiş bir durumda idrarla dışarı atılan azotlu madde - Anıt **2-** İnce dantel işi - Etli bir yemek türü - Bilimsel niteliği olan **3-** Çözüm - Kişi - Aşırı şişmanlık - Alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak **4-** Bozulma - Sahte para basan veya piyasaya süren kimse - İstek **5-** Bir nota - Atın yavrusu - Gelenek ve ahlak kurallarının tümü - Bir nota **6-** Anadolu'da eski bir medeniyet - Çok zayıf ve güçsüz -

Eşi olmayan, biricik **7-** Bozuk olan bir şeyi onarma - Bir davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmî belge - Tellerin sembolü **8-** Kendinden geçme hali - Sinirlilik (eski) **9-** Güçlü sevgi - O yer - Soğukla sıcak arası, ne soğuk ne sıcak **10-** İçinde bulunulan zaman dilimi - Bir düşünceye, bir inanışa aşırı ölçüde bağlanıp ondan başka bir düşünce ve inanışı kabul etmeyen, bağnaz **11-** Elin iç kısmı - İşaret - Yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi **12-** İçinden yemek yediğimiz kap - Bir ana yoldan ayrılan yolun başlangıç noktası - Yasaklama **13-** Gelir - Kırşehir'in bir ilçesi - Molibdenin sembolü **14-** Çok taneli meyve - Güzellik, hoşluk **15-** Bakır çorba kabı - Afetler (eski) - Parasal **16-** Karışık renkli - Duygu, düşünce veya

bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, haberleşme, iletişim - Baş (eski) **17-** Bir kişinin başka birini öldürmesi - Yassı ve iri taneler şeklinde kar yağışı - İzmir'in de içinde bulunduğu coğrafi bölgemiz **18-** İsim - Akışkanlık (ticaret) - Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme **19-** Kabul etmeme - Tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek - Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besin maddelerini emmesine yarayan klorofil bölümleri - Yakınma veya hafifseme yoluyla şimdiki zaman **20-** Oy - Bir cins güvercin - Bazı giyim eşyalarında veya döşemeliklerde kumaş kenarlarına dikilen süslü iplikten püskül - Denizden ayrılarak oluşan küçük göl, deniz kulağı.

Sağlıklı Bir Yaşam İçin Spor Yapıyoruz

Eylül 2014 tarihinde kurduğumuz Spor Müdürlüğü çatısı altında son 18 aylık süreçte, 8 bini çocuk ve genç olmak üzere 10 bin hemşehrimize spor yapma olanağı sağladık. Futbol, basketbol, voleybol, atletizm, cimnastik, tekvando, step-aerobik, pilates ve halk oyunları branşlarında eğitim alan Konaklılar için, semt sahalarını yeniledik. Şehrimizde faaliyet gösteren 26 amatör spor kulübüne desteğimiz, kesintisiz biçimde sürüyor.

Tüm bunlar daha sağlıklı bir yaşamın yapı taşlarını örmek için...

Konak Belediyesi Spor İşleri Müdürlüğü
232 482 10 39

KONAK BELEDİYESİ

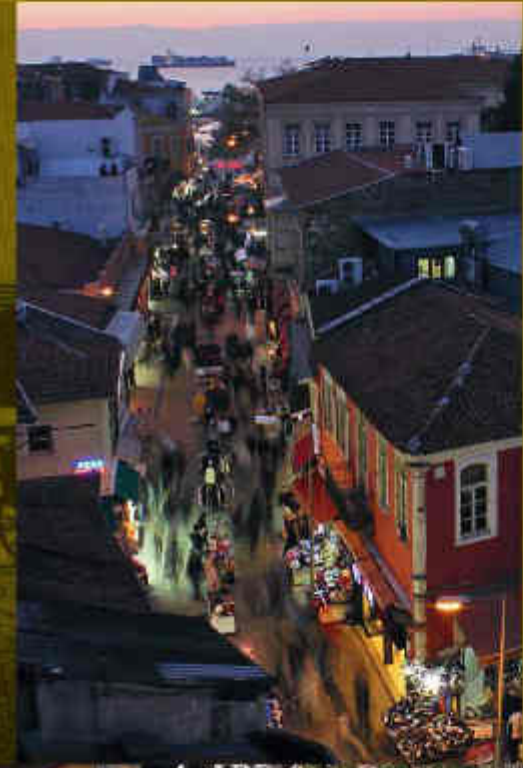
Açık Hava Müzesi'nde Otantik Bir Yaşam

Konak'ta iki ve üç katlı olan, bahçesinde anılar biriken, sokağa bakan pencerelerinin çok kültürlü bir şehre açıldığı taş ve ahşap yapılı, 2 bin 500 tescilli ev bulunuyor.

Bir dönem şehrin tanıklığını yapan bu yapıların arasında, eski dönem geleneklerinin sürdüğü bir yaşam akıyor.

Üzerinde 15 bin dükkanın yer aldığı yüzlerce yıllık Kemeraltı Çarşısı'nda her gün kepenkler açılıyor, konuklar ağırlanıyor.

Şehrimiz sizi yeni imgeler üretmeye çağırıyor.

KONAK BELEDİYESİ